BS

193 BRABANT STRIP MAGAZINE

Stripwinkel Adhemar
Kammerstraat 25, 9000 Gent

HET BESLOTEN LAND

STRIPS-COMICS-COOL MEDIA

Parijsstraat 16 Leuven
016-225840
info@hbl.be
www.hbl.be

Stripwinkel TISTJEN DOP
www.tistjendop.be

Patersstraat 96 - 2300 Turnhout
0475.379968 - info@tistjendop.be

Ruime keuze in Engelstalige strips:
graphic novels, klassiekers, manga, humor
en underground.

De Striepclub

www.striepclub.be
Regelmatige updates met een stripveiling, promoties, acties, activiteiten, speciale uitgaven, posters en prentkaarten, enkel te verkrijgen in of via De Striepclub.

Schrijf je in op onze wekelijkse nieuwsbrief via info@striepclub.be

TWEEWEKELIJKSE STRIPVEILING!

De Striep Brugge, Katelijnestraat 42, 8000 Brugge
De Striep Oostende, Paulusstraat 36, 8400 Oostende

STRIPWINKEL WONDERLAND

Wonderland productions

Paardsdemerstraat 19
3500 HASSELT
✆ 011/22 82 00

Gilbert Declercq
'50 jaar kunstenaarschap'
STRIPPAKKET
sept. 2012

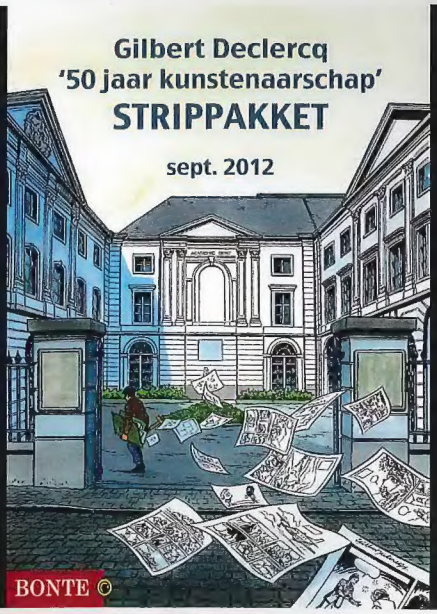

BS
BRABANT STRIP MAGAZINE

nr 193 (5) van 06/12/2012

Gratis voor leden van Brabant Strip vzw, vereniging van stripliefhebbers van 9 tot 99, en van de Reclamestripclub.
Wordt niet los verkocht.

Bestuur
Joeri Delamane, Etienne Hauwaerts, Yves Kerremans, Jean Smits

Werkgroep
Joppe Broeckhoven, Marnix Cachet, Marc de Lint, Kurt Morissens, Philippe Mouvet, Hendrik Neyts, Jozef Peeters, Roger Philippot, Yves Pieters, Bertrand Van Herp, Johan Van Ransbeeck, Patrick Vranken

Redactie en medewerkers
Jim Bella, Gert Bussens, DannY De LaeT, Léon den Hartog, Jeroen Denters, Willem Gay, Willy Geets, Jean-Pierre Legein, Chris Mouton, Antoine Ryckman, David Steenhuyse, Marc Van Lint, Ine en Martin van Meenen, Tom Vermeeren

Eindredactie
Kurt Morissens

Layout
Jeroen Denters

Cover
Dirk Stallaert

Auteursrechten
Overname van artikels of illustraties, zelfs gedeeltelijk, is niet toegelaten zonder uitdrukkelijke toestemming van de uitgever. Copyright van afbeeldingen of foto's berust bij de diverse auteurs en uitgeverijen.
Alle Kuifjeafbeeldingen:
copyright Hergé/Moulinsart 2012.
Copyright Marc Sleen-afbeeldingen:
STICHTING MARC SLEEN

Lidgeld
Lidgeld 2012 B & NL: 25 euro
Rest van de wereld: op aanvraag
(B): 001-2980926-95
BIC GEBABEBB
IBAN BE76 0012 9809 2695
(NL): Giro 7616528
(altijd deze naam gebruiken:
Brabant Strip vzw)

Verantwoordelijke uitgever
Brabant Strip vzw, Dewandelaerstraat 8, 1930 Nossegem

NIEUW E-MAILADRES
brabant.strip@gmail.com

www.brabantstrip.be

Oplage: 1.600 exemplaren

Trendy strippen

Ook in stripland kunnen we aan trendwatching doen. De voorbije jaren mochten de toppers in stripland rekenen op een uitbreiding van hun wereld. Reeksen als ***Thorgal***, ***Robbedoes*** en ***XIII*** kregen spin-offs, die massaal werden gesmaakt door het grote publiek. In 2012 werd deze trend met verbazingwekkend gemak verdergezet. Denk maar aan de recente heroplevingen van stripklassiekers als ***Michel Vaillant*** en ***Alex***. De reuk van grote zakken geld zit daar uiteraard voor veel tussen maar ook de geur van angst om nieuwe stripreeksen te lanceren sijpelt door in deze beslissingen. Maar laten we niet té cynisch worden want tussen die nevenreeksen mochten we al heel wat pareltjes ontdekken en kennismaken met tekenaars die anders nooit van hun stof zouden zijn afgeraakt. Het is nog even afwachten tot de Vlaamse uitgeversgilde deze tactiek ook zal toepassen. Krimson met aparte avonturen, die zich deels in donkere, psychiatrische hoeken kunnen afspelen, of een sciencefictionavontuur waarin ***Jommeke***'s Kikiwikies een bloeddorstige oorlog uitvechten met de Kakawaka's. Het is een hardopdenkende oefening. Met wat durf, creativiteit en het massale Vlaamse en Nederlandse tekentalent kan daar zeker muziek in zitten. Het zou me wel smaken in 2013. Dagelijkse stripkost kan dan dagelijkse kost makkelijk beconcurreren. Of speelt naïviteit hier weer een te grote rol in mijn leven?

Uw vossende hoofdredacteur,
Kurt Morissens

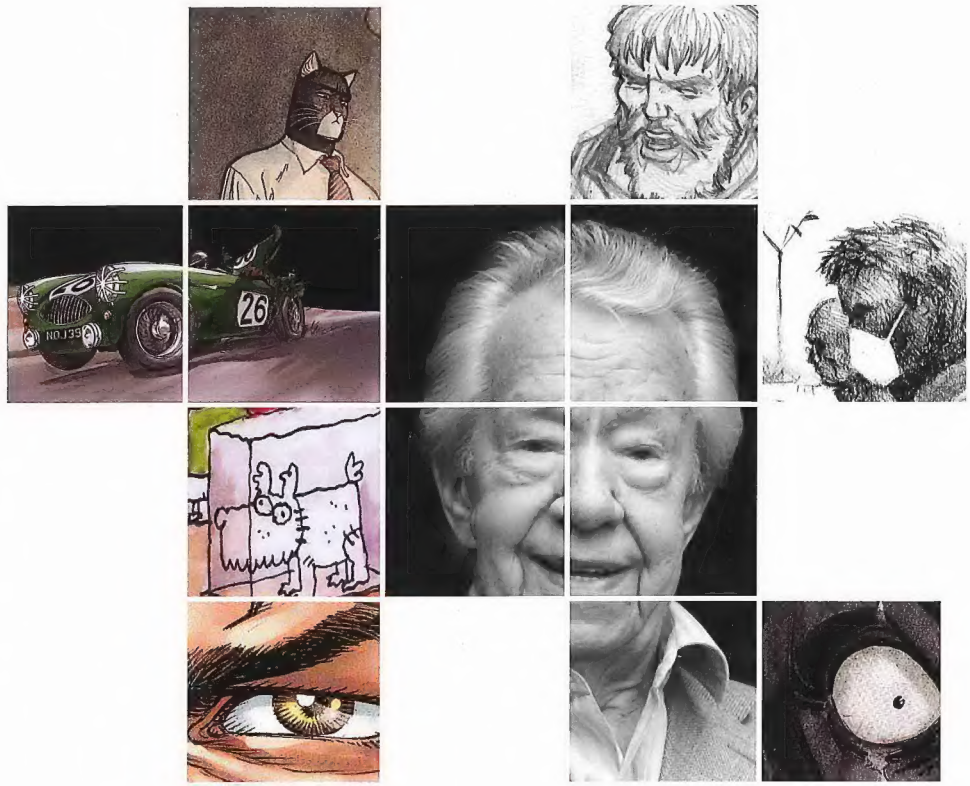

Inhoud

4 In de schijnwerper
6 Marc Sleen 90
24 Blacksad
32 Koffieklets
38 Iko
43 Acte de Présence
52 Jean Graton
64 Scheepsjournaal
58 Lepage
64 Scheepsjournaal
66 Ken Broeders
71 Lustige Kapoentjes
72 BS-Nieuws
74 Striperfgoed
79 BS Agenda

“Ik wil hier en nu even komaf maken met mijn kameleonstempel.”

Bekende Vlamingen in hun bloot gat zetten en dat overgieten met een humoristisch sausje. Ziehier het wonderrecept – we geven grif toe dat het een beetje kort door de bocht is – van de populaire strip *De Geverniste Vernepelingskes* die Jan Bosschaert tekent op scenario van Urbanus. Maar nu zet Bosschaert even een punt achter zijn Vernepelingskes-carrière en wordt de reeks overgenomen door de immer lachende Dirk Stallaert. Toeval bestaat niet want net nu tekende Stallaert de ongelooflijk knappe cover van dit BSM-nummer. Iets wat de stripauteur nog steeds met veel plezier doet blijkbaar.

DOOR KURT MORISSENS (FOTO JIM BELLA)

“Absoluut. Voor een eerbetoon aan mijn oude Meester mogen ze mij altijd komen vinden”, aldus een enthousiaste Dirk Stallaert. “Ik heb veel genoegen beleefd aan het piepklein tekenen, op de begane grond, van al die Sleenpersonages.”

En dat plezier merken we duidelijk aan de cover. Maar nu neem je *De Geverniste Vernepelingskes* over van Jan Bosschaert. Is dat met evenveel plezier?
Kleine verduidelijking eerst: het is een *tijdelijke* overname. Ik hou enkel Jans stoel warm terwijl hij West-Europa verovert met andere projecten. Ik verwacht een klein stukje van de wingewesten als compensatie, Jan. (*lacht*) Zag ik dat meteen zitten? Ja, want het zijn harde tijden en er wordt in de uitgeverswereld *gegroveborsteld* bij het leven. Niet dat ik al zonder werk zit, maar ik ben een beetje angsthaas op dat gebied. Ik zie mijzelf voortdurend in de goot liggen met een fles vloeibaar aardgas – onmiddellijke high na twee slokken! – binnen handbereik.

En hoe zijn ze bij jou terechtgekomen?
Alle andere tekenaars hadden nee gezegd. (*lacht*)

Verschillen in stijl zullen er wel zijn, vermoed ik?
Zeker en vast. Ik wil hier en nu even komaf maken met mijn kameleonstempel. Een stijl assimileren kost mij minstens evenveel moeite als om het even wie. Uitgerekend vandaag ben ik aan mijn eerste *Vernepelingskes*-pagina begonnen en ik dacht al direct de handdoek in de ring te gooien. Het is vréselijk moeilijk. Een karikatuur van iemand maken is één ding – al moeilijk genoeg –, er een gestileerd personage van maken dat je kunt laten acteren is véél en véél lastiger. En als het om een leuke jongedame gaat grenst het aan het onmogelijke. Maar bon, ik ben een ploeteraar en ik ploeter voort.

Wat trekt je dan eigenlijk het meest aan in het tekenen van *De Geverniste Vernepelingskes*?
Karikaturen maken van leuke jongedames in hun niemendalkostuum, dàt is nog eens ontspannend werk.

En welke BV zet je met veel plezier in zijn of haar blootje?
De meeste BV's zijn mij totaal onbekend, want ik volg de tijdschriften niet zo. Ik zou het niet direct weten,

Betekent dit nu ook het einde van *Plankgas en Plastronneke* en *Mieleke, Melleke, Mol*?
Nee, hoop ik. Hogere instanties gaan daarover.

Tussendoor nog eens vragen naar je *Pakkeman en Poulet*-strip. Die zou nu worden uitgegeven?
Yep. Peter Janda van stripwinkel en uitgeverij Adhemar – hij weze veelvuldig geprezen – gaat dat doen. Ik ben daar heel blij mee, omdat die personages mij wel liggen. Ik heb de oren van Erik Meynen al afgezaagd om daarmee verder te gaan, want die figuren hebben potentieel. Ik teken die grààg, alleen was er tot mijn leedwezen in dat format geen plaats voor uitdieping. Ik zou met veel plezier dat duo wat verder willen uitwerken. Eéééééérik?

Hoe snel kan nieuws achterhaald zijn. Net voor dit magazine naar de drukker gestuurd werd, kregen we te horen dat Dirk Stallaert *De Geverniste Vernepelingskes* toch niet zal verder zetten. Twee pagina's had hij ondertussen al getekend maar hij bedacht al snel dat het toch niet helemaal zijn ding was. “Elf dagen hebben die twee pagina's mij gekost – tussendoor nog een cover getekend, oké –, maar dat is dus veels te lang, zelfs voor een nieuw project dat voorafgaande studie vergt”, legt de striptekenaar uit. “Ik zag de bui dus hangen en heb tijdig mijn opdracht teruggegeven. Mijn kameleontitel kan ik nu wel écht inleveren, zonder spijt overigens.” Urbanus zal nu niet alleen de scenario's verzorgen maar zal ook het tekenwerk op hem nemen.

ARTISTIEKE DUIZENDPOOT MARC SLEEN WORDT 90

Copyright foto: Michiel Hendryckx

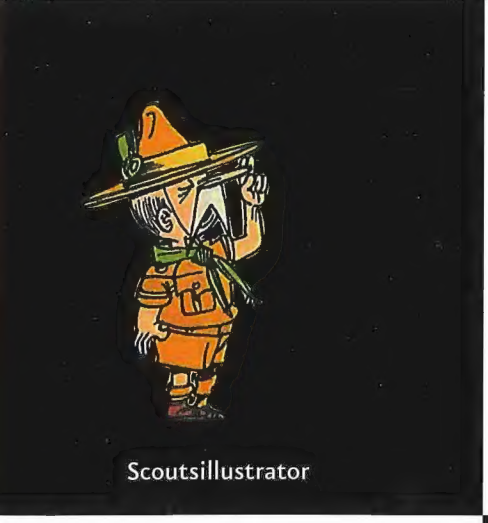

Scoutsillustrator

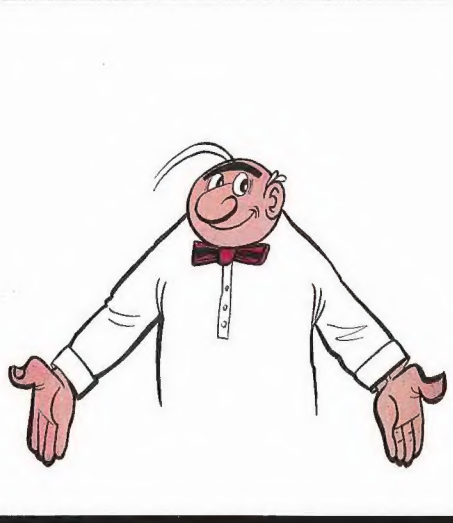

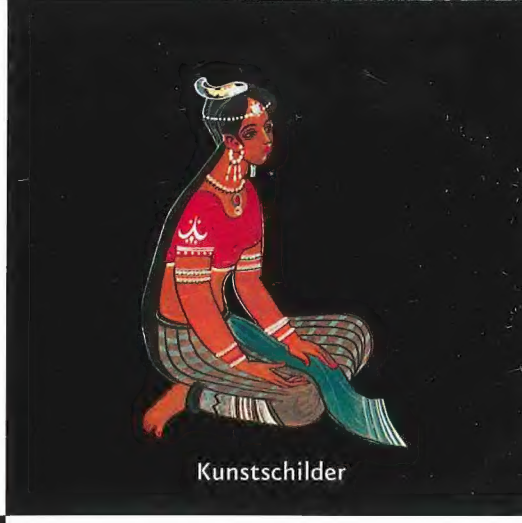

Kunstschilder

Politiek karikaturist

Striptekenaar

Boekillustrator

Sportkarikaturist

Reclametekenaar

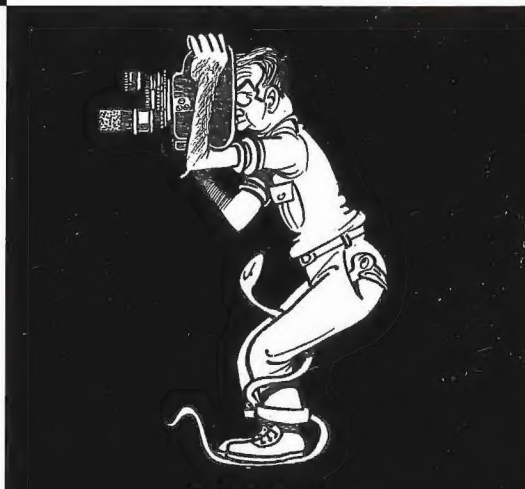

Safaritekenaar

DOOR **YVES KERREMANS**

Marc Sleen is vooral bekend als striptekenaar en safarist maar zijn artistieke vaardigheden reiken veel verder dan het stripmilieu. Sleen wordt op 30 december 90 jaar en om dat te vieren geeft Brabant Strip Magazine een overzicht van zijn indrukwekkende artistieke carrière. We focussen op zijn artistieke verwezenlijkingen. De andere activiteiten (waaronder de 35 safari's die hij vastlegde op film en ook nog verwerkte tot avondvullende films die hij persoonlijk voorstelde tot in het Paleis van Schone Kunsten toe) laten we hier buiten beschouwing. Om het geheel overzichtelijk te houden wordt zijn carrière onderverdeeld in acht thema's: scoutsillustrator, kunstschilder, politiek karikaturist, striptekenaar, boekillustrator, sportkarikaturist, reclametekenaar en safaritekenaar. Elk thema wordt besproken en uitgebreid voorzien van zeldzaam illustratiemateriaal. Het artikel streeft geen volledigheid na maar wil de lezer een zicht geven op de veelzijdigheid van Marcel Neels/Marc Sleen. Een passend eerbetoon voor de nestor van de Vlaamse strip: Marc, proficiat met je 90ste verjaardag en hartelijk dank voor al dat moois dat je ons al die jaren hebt geschonken!

MARCEL NEELS, SCOUTSILLUSTRATOR

Marcel Neels werd geboren in Gentbrugge, bracht zijn jeugd door in Sint-Niklaas maar het gezin moest na het overlijden van vader Neels noodgedwongen terug verhuizen naar Gentbrugge. In Sint-Niklaas was de jonge Marcel al bij de scouts en ook in Gentbrugge sluit hij zich aan bij een scoutsgroep. Bij de scouts HDB (Hubert De Bruycker) kon hij de dagelijkse miserie vergeten: zijn totem was Standvastige Reiger. De kunstenaar in wording maakte talrijke illustraties voor de verslagen van zijn scoutsgroep, een eerste blijk van zijn artistiek kunnen. Jaren later zal de tekenaar Sleen zijn scoutverleden in zijn strips verwerken: Nero als padvinder in *Het wonderwolkje* (1960) en Clo-Clo in *Het bierkanaal* (1983).

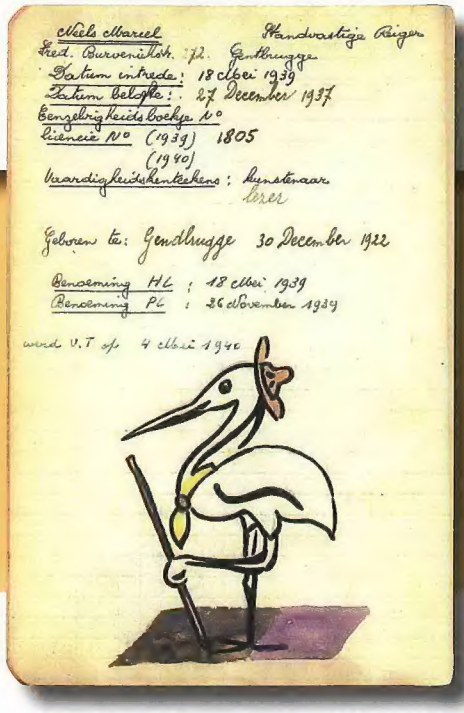

Standvastige Reiger was de totem van Marcel Neels

DAT IS WEL EEN GROTE PADVINDER, HÉ PETOETJE!
HIERZIE, DAMETJE. KALM AAN MAAR. IK HELP U WEL OVER STRAAT!
MAAR IK MOEST HELEMAAL NIET OVER STRAAT, KINDERHOOFD!

Nero als padvinder in Het wonderwolkje

Clo-Clo in Het bierkanaal

Boven en onder:
Standvastige Reiger illustreert de verslagen van zijn scoutsgroep (november - december 1939)

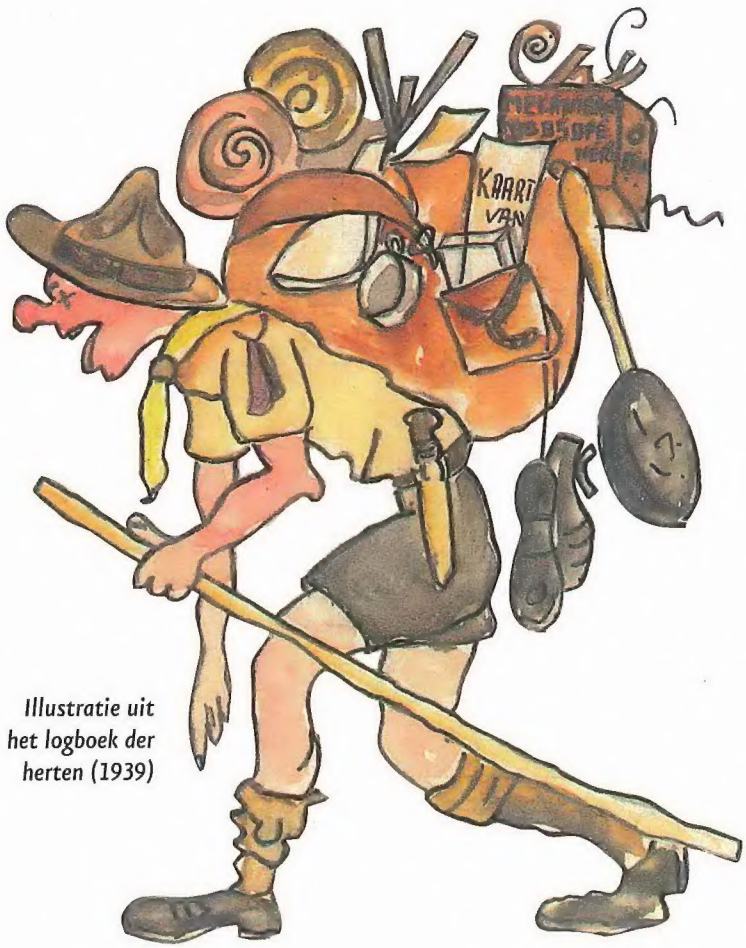

Illustratie uit het logboek der herten (1939)

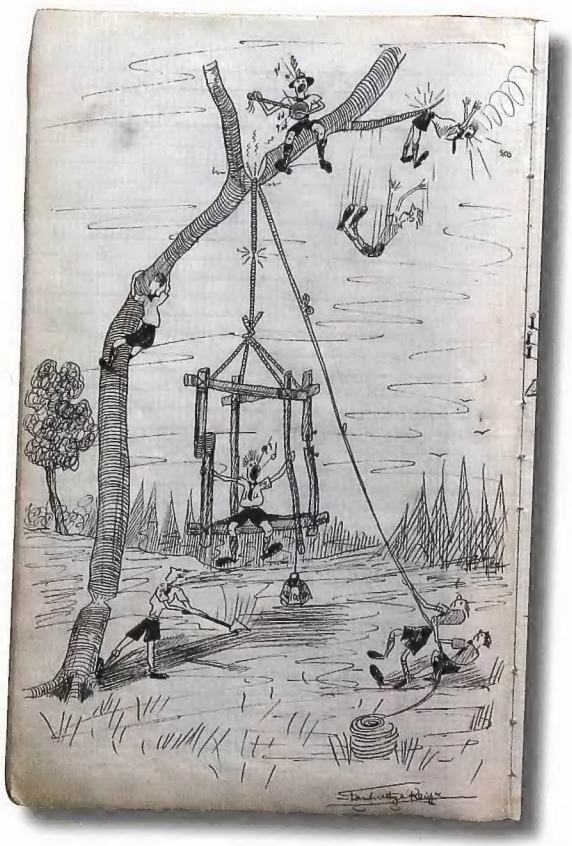

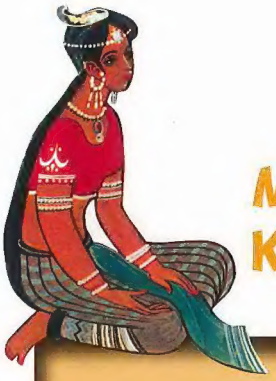

MARCEL NEELS, KUNSTSCHILDER

Het was Marcels roeping om kunstschilder te worden. Hij volgde in Sint-Niklaas les aan de 'Academie van Schoone Kunsten', en op 14-jarige leeftijd won hij al een eerste prijs in de 'Zondagles lijnteekening'! Terug in Gentbrugge begon Marcel aan zijn echte kunstopleiding in Sint-Lucas. Bij het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog vluchtte Marc samen met zijn scoutsgroep naar Frankrijk. Hij keerde al gauw terug naar België en richtte een atelier in waarin hij zich ongestoord artistiek kon uitleven.
Marcel is steeds blijven schilderen, zelfs tijdens zijn andere drukke bezigheden als politiek karikaturist, striptekenaar illustrator, sportkarikaturist, reclametekenaar of safaritekenaar. Het aantal schilderijen van zijn hand is werkelijk indrukwekkend en zeer gevarieerd.

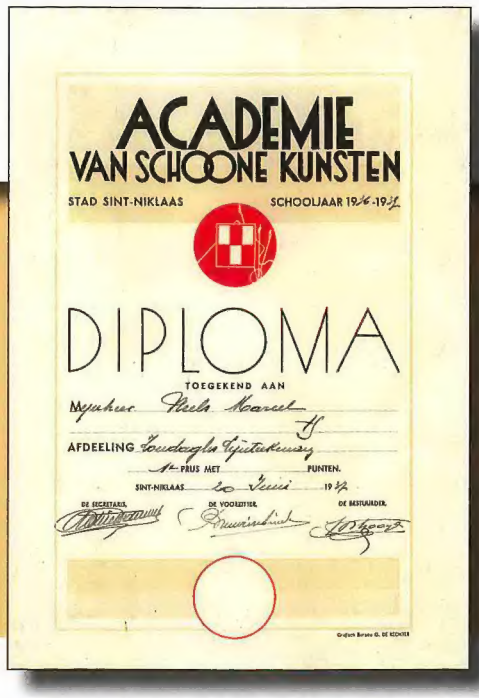
ACADEMIE
VAN SCHOONE KUNSTEN
STAD SINT-NIKLAAS SCHOOLJAAR 19..-19..
DIPLOMA
TOEGEKEND AAN
AFDEELING
PRIJS MET PUNTEN.
SINT-NIKLAAS
DE SECRETARIS. DE VOORZITTER. DE BESTUURDER.

Diploma van Marcel Neels, schooljaar 1936-1937

Harem met in het midden Marc Sleen (Marc Sleen - 1963)

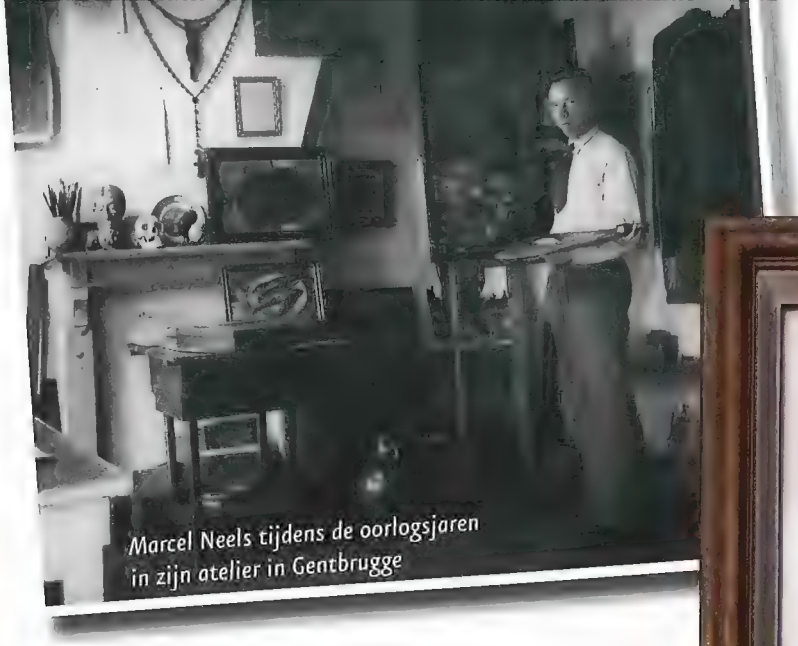

Marcel Neels tijdens de oorlogsjaren
in zijn atelier in Gentbrugge

Boven: Oosterse Ruiters (Marc Neels - 1948)
Links: Dorpje (Marc Neels - niet gedateerd)
Onder: Marc in bed (Marc Sleen - 1954)

MARCEL NEELS, POLITIEK KARIKATURIST

Op aanbeveling van Paul de Ryck, vóór de oorlog hoofdredacteur van de krant Het Nieuwsblad, kon Marcel Neels in oktober 1944 starten bij de krant De Standaard (later De Nieuwe Standaard). Hij werd aangenomen om 'actueele caricatureele teekeningen voor verluchting van het blad' te maken: politieke karikaturen, portretten van betrokkenen bij processen, moppen, illustraties voor artikels en verhalen, landkaarten,... De tekenaar heeft steeds voor katholieke kranten gewerkt en het is dan ook logisch dat hij de standpunten van zijn opdrachtgevers vertolkte in zijn karikaturen en strips. De nationale en internationale politiek werden treffend voorgesteld door Sleen in de uitgaven van De Gids en vanaf 1950 Het Volk. Ook De Volksmacht, het weekblad van de Christelijke Arbeidersbeweging, en haar Franstalige tegenhanger Au Travail! waren gretige afnemers van Sleens politieke karikaturen en spotprenten. Het hoeft geen betoog dat het daarin steeds de liberalen, socialisten en communisten zijn die het onderspit moeten delven tegenover de katholieken.

In de loop van de jaren 50 werd Marc Sleen ook ingeschakeld om de katholieke standpunten in de verf te zetten in zijn strips en in gelegenheidsuitgaven. In de aanloop naar elke verkiezing liet de toenmalige CVP speciale uitgaven drukken die rijkelijk geïllustreerd werden door de tekenaar. Die speciale uitgaven dragen ronkende namen als 'De besten doen voort', 'Het algemeen welzijn', 'In dienst van het Volk', 'k Zeg U maar dat', 'Overwinning', 'Versterkte meerderheid', 'Volstrekte meerderheid' en 'Vrijheid en democratie'. In zijn belangrijkste stripreeks, De avonturen van Nero, verwerkte de tekenaar regelmatig de politieke standpunten van de katholieke rechterzijde. In 1954 plaatste 'Versterkte meerderheid' zelfs twee korte stripjes waarin Nero en Co onder de titel 'verzint eer ge/gij ... stemt' propaganda maken voor de CVP.

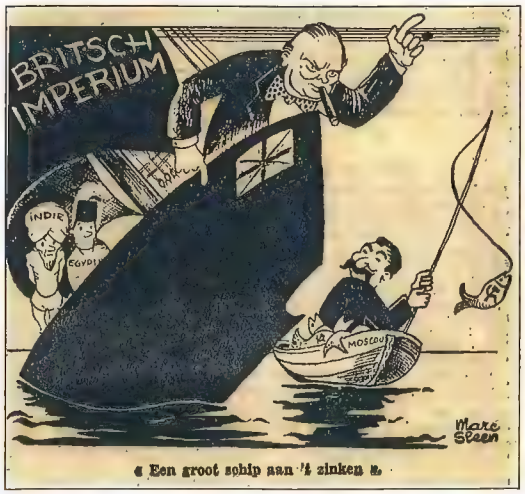

« Een groot schip aan 't zinken »

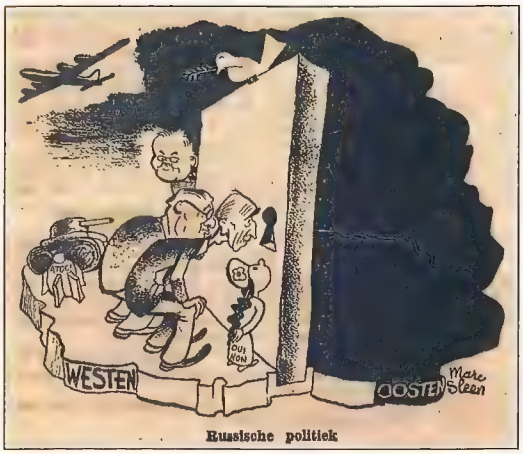

Russische politiek

Marc Sleen tekent de internationale politiek (De Nieuwe Standaard van 8, 17 en 31 oktober 1946)

Boven en rechtsonder (p 13) : Nero en Co worden ingeschakeld in de verkiezingspropaganda van de CVP (Versterkte Meerderheid 1954, nr. 2 & 3)

P/ P/

Speciale editie
JANUARI 1953

De Volksmacht

WEEKBLAD VAN DE CHRISTELIJKE ARBEIDERSBEWEGING

Van een ultimatum...

...tot een bedelpartij

Na de bedreigingen met algemene staking, en later met een wetenschappelijke staking, zijn de socialisten om afslag gaan bedelen... Van de grrrote mobilisatie blijft alleen nog een scheldpartij en een leugencampagne over.

Dat schelden deert ons niet en de leugens zullen we ontmaskeren.

Maar dat de socialisten al vast ermee ophouden te spreken in naam van de arbeidersklasse, waarvan niet één derde bij hen aangesloten is.

Speciale editie van De Volksmacht (Weekblad van de Christelijke Arbeidersbeweging) van januari 1953

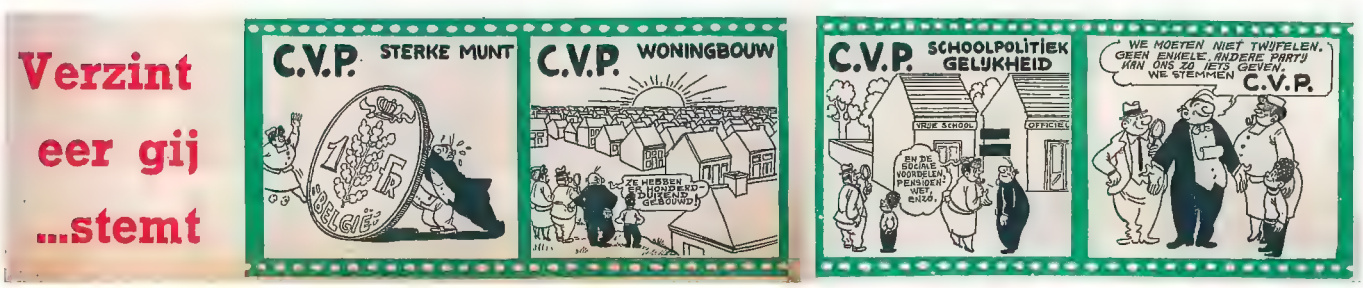

Verzint eer gij ...stemt

C.V.P. STERKE MUNT
1 FR
BELGIË
C.V.P. WONINGBOUW
ZE HEBBEN ER HONDERD-DUIZEND GEBOUWD
C.V.P. SCHOOLPOLITIEK GELIJKHEID
VRIJE SCHOOL
OFFICIEL
EN DE SOCIALE VOORDELEN, PENSIOEN, NET, ENZ.
WE MOETEN NIET TWIJFELEN. GEEN ENKELE ANDERE PARTIJ KAN ONS ZO IETS GEVEN. WE STEMMEN C.V.P.

MARC SLEEN, STRIPTEKENAAR

Eind 1944 werd de eerste strip van Marc Sleen gepubliceerd in het familieblad Ons Volk (en later in de kinderbijlage Ons Volkske): *Neus*. Het was het begin van een enorm stripoeuvre dat klassiekers als *Nero*, *De Lustige Kapoentjes*, *Piet Fluwijn en Bolleke*, *Oktaaf Keunink* en *Doris Dobbel* omvat. Het unieke aan het stripoeuvre van Marc Sleen is niet alleen de hoge kwaliteit maar ook de enorme kwantiteit. In de jaren 50 tekende hij op een bepaald moment niet minder dan acht reeksen tegelijkertijd. Voor al die reeksen keek Marc steeds opnieuw tegen een onvermijdelijke deadline aan: dagelijks in het geval van *Nero* en *De Ronde van Frankrijk*, wekelijks in alle andere gevallen.

De Gids, uitgever van de eerste strips van Sleen, wees in haar reclames reeds op het aantal tekenplaatjes waaruit een Neroalbum bestaat. Over *Het geheim van Matsuoka* schreef de uitgeverij bij een reclameactie: 'Het boeiendste en geheimzinnigste tekenverhaal dat sedert de bevrijding werd ontworpen. – Driekleurig omslag. – 40 blz. – 500 tekeningen'. Slechts een zeer kleine overdrijving want het verhaal bestaat uit 497 plaatjes.

In het huldeboek dat verscheen ter gelegenheid van de 80ste verjaardag van Marc Sleen wordt het totaal aantal striptekeningen getekend door Marc opgesomd: 378 covers, 248 aankondigingen en 125.592 plaatjes! Een nog indrukwekkender voorstelling is de stripproductie die Marc Sleen uit zijn tekenpen liet vloeien in wat waarschijnlijk zijn drukste stripmaand ooit was: juli 1954. Die maand tekende hij een aflevering van Fonske (elke aflevering besloeg twee pagina's!), twee gags van Pen Contra Poen en Co, dagelijks ritverslagen van De Ronde van Frankrijk (ook op zondag!), wekelijks een aflevering van De Lustige Kapoentjes, Piet Fluwijn & Bolleke, Oktaaf Keunink en Doris Dobbel. En natuurlijk niet te vergeten dagelijks (behalve op zondag) twee stroken van De avonturen van Nero. Voor de cover van het eindejaarsnummer van 1953 van het weekendblad Ons Zondagsblad illustreert de tekenaar hoe hij die waanzinnige productie kon halen: door van 's morgens vroeg tot 's avonds laat te zwoegen, zelfs op oudejaarsavond.

Marc Sleen
de beste caricaturist
van de vlaamstalige pers
geeft u gratis
HET GEHEIM VAN
MATSUOKA
Het boeiendste en geheimzinnigste tekenverhaal dat sedert de bevrijding werd ontworpen. — Driekleurig omslag. — 40 blz. — 500 tekeningen.
SPEELT ZICH AF DWARS DOOR VLAANDEREN.
Een dubbele kans :
1) voor ieder die een driemaandelijks abonnement neemt op :
2) voor ieder abonné, die een nieuw driemaandelijks abonnement aanbrengt op een onzer uitgaven :
Dagbladen :
't Vrije Volksblad — De Nieuwe Gids — De Antwerpse Gids.
Weekbladen :
Overal — 't Kapoentje — Spectator.
Schrijf nog vandaag aan : N. V. De Gids, Zandstraat, 13-17, Brussel.
Enkele typische figuren uit de tekenverhalen van Marc Sleen.
N.V. DE GIDS, Zandstr., 13-17, Brussel

Boven: Reclamefolder van Uitgeverij De Gids (1948)

Onder van links naar rechts: Ons Zondagsblad nr. 201 (04.01.1953)
De tekenaar met zijn echtgenote (ca. 1960)
Marc Sleen aan zijn tekentafel in 1957
Marc Sleen in zijn werkkamer (© Patrick Ve)

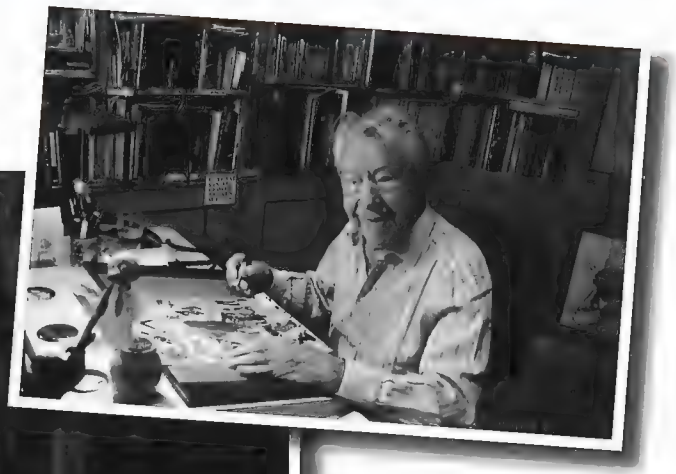

MARC NEELS/SLEEN, BOEKILLUSTRATOR

Marc Sleen illustreerde in de loop der jaren covers en binnenwerk van tal van dichtbundels, romans en cursiefjes van bevriende auteurs. Onder die auteurs herkennen we een aantal collega's van Marc op de redactie van De Nieuwe Standaard (later De Nieuwe Gids): Paul de Ryck, John Van Waterschoot, Gaston Durnez, Hubert Van Herreweghen en Jan De Spot. De Spot stond model voor enkele bijfiguren in de strips van Marc Sleen: Balk (de buurman van Oktaaf Keunink), Jan Janssen (de concurrent van Doris Dobbel) en de buurman van *Piet Fluwijn en Bolleke*.

Het oudst gekende door Marc geïllustreerde boek is een gedichtenbundel uit 1943: *Stad en volk – hart en vuist van Vlaanderen*. Het Gentse wapenschild op de cover is van de hand van de toen nog 21-jarige kunstenaar. Niet veel later volgen *Antieke kalenderprenten* (1945) door Pol Heyns (hoofdredacteur van Ons Volk) en *Met vacantie aan zee* (1945) door Paul de Rijck.

De Spiegel, maandschrift voor poëzie, verscheen van mei 1945 tot december 1946. Elk nummer stond volledig in het teken van één auteur en Marc Neels leverde telkens een portret van de bewuste dichter. Een van de dichters in *De Spiegel* is Paul de Ryck die Marcs mentor was bij De Nieuwe Standaard; hij is bovendien de auteur van het reeds vermelde *Met vacantie aan zee*.
Later volgden o.a. nog covers voor economist baron John Van Waterschoot: *Zeven Maand Times Square* (1948) en *De olifant en de blinden* (1985). Voor de legendarische radioreporter Hubert Van de Vijver illustreerde Marc twee boeken met een cover en talrijke illustraties: *Reporter 17 en de sport* (1948) en *Reporter 17 en de dingen* (1949). In 1950 illustreert Marc Sleen de cover van de 2e editie van *Bruxelles Rive Gauche* door Maurice Mousenne. De kwaliteit van het illustratiewerk van Marc Sleen is meteen duidelijk als men de coverillustratie van de eerste editie (van de hand van illustere onbekende) van dit boek vergelijkt met die van de tweede editie.

De tekenaar reserveerde zijn echte naam Neels oorspronkelijk voor het ernstiger werk en gebruikte de omkering Sleen alleen voor zijn 'ludieke' werk. Maar in de loop der jaren wijzigde de signatuur voor dat illustratiewerk geleidelijk van Neels naar Sleen.

Van boven naar beneden:
Cover van Stad en volk - hart en vuist van Vlaanderen (1943)

Antieke kalenderprenten (Pol Heyns, 1945);

Cover van en illustratie uit Kleine suite in mineur voor Geertje (De Spiegel, 1945 - nr. 2)

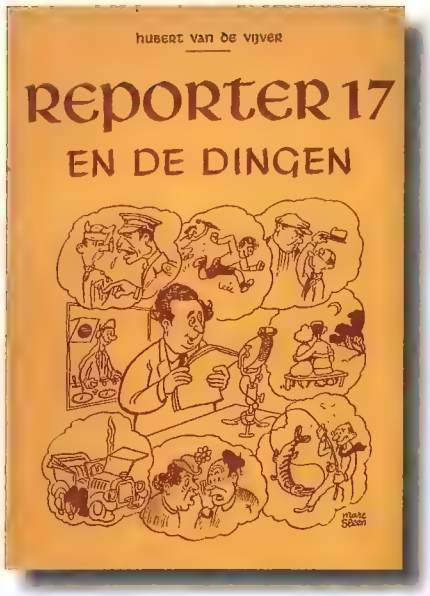

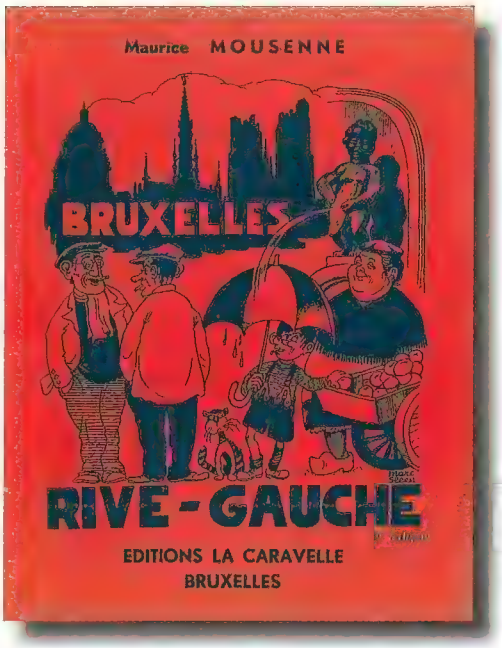

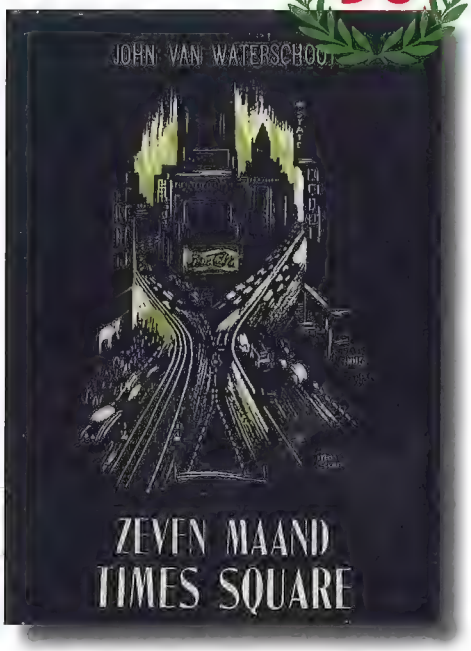

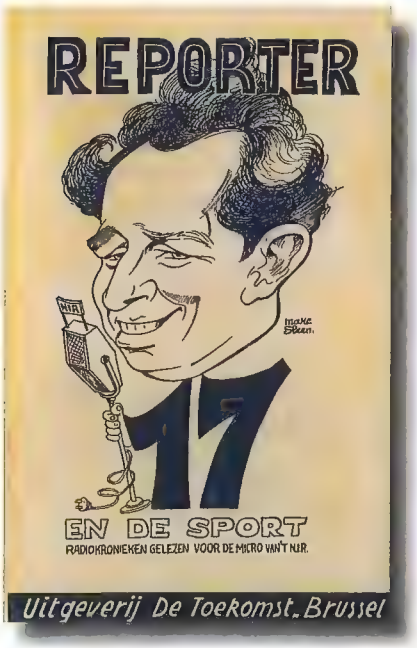

Boven van links naar rechts:
Cover Reporter 17 en de dingen (Hubert Van de Vijver - 1949)
Tweede editie van Rive-Gauche (Maurice Mousenne - 1948)
Cover van Zeven maand Times Square (John Van Waterschoot - 1948)

Links:
Cover van Reporter 17 en de sport (Hubert Van de Vijver - 1948)

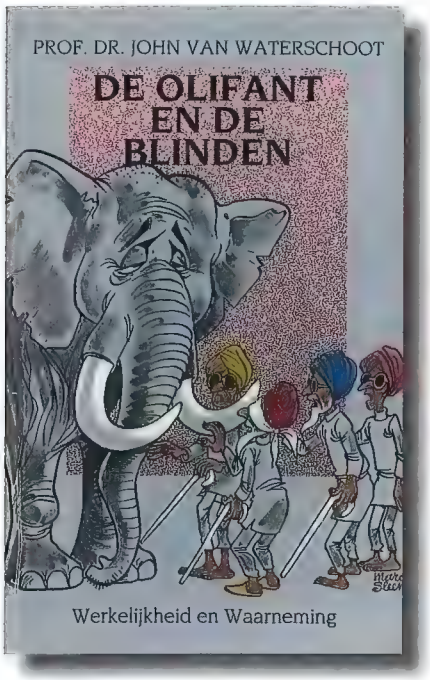

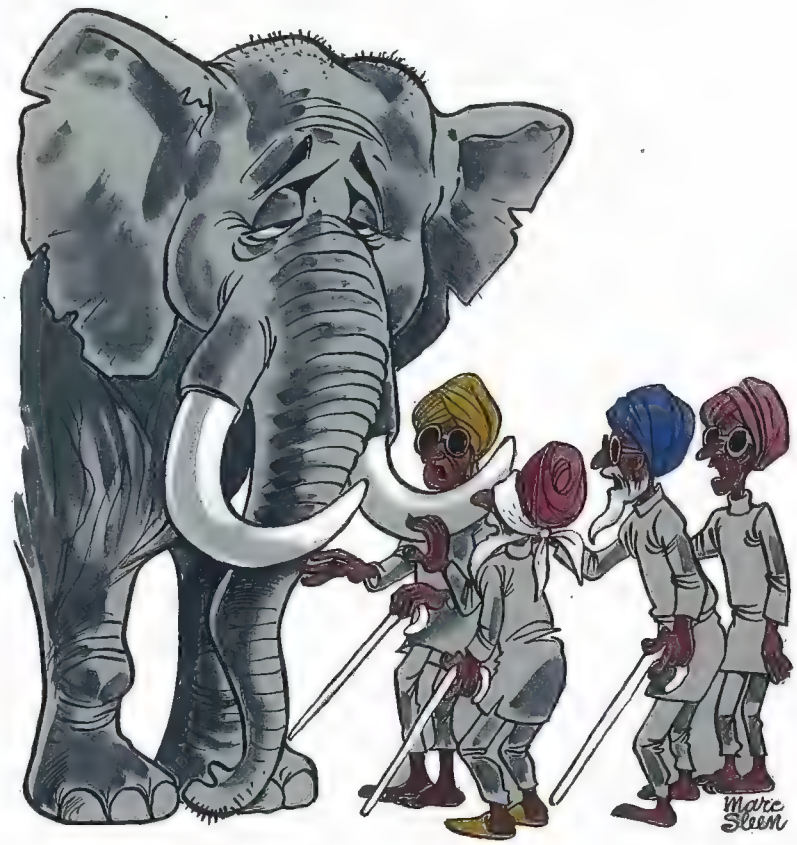

Links en boven:
Coverillustratie door Marc Sleen voor De olifant en de blinden (John Van Waterschoot - 1985): originele tekening en boekcover

MARC SLEEN, SPORTKARIKATURIST

ADHEMAR ! MIJN ZOON ! GE ONTSTEMT ME ! VOETBAL ! ELF DIKBETAALDE SPELERS DIE SOMS TEGEN DE BAL MAAR MEESTAL TEGEN MEKAARS SCHENEN SCHOPPEN EN ELFDUIZEND VENTEN DIE ER OP STAAN TE GAPEN. EN DAAR DOET GIJ AAN MEE ! IK DACHT DAT GE EEN GELEERDE WAART. EEN GENIE !
DAT BEN IK OOK, PA !

'Elf dikbetaalde spelers die soms tegen de bal maar meestal tegen mekaars schenen schoppen en elfduizend venten die er op staan te gapen', zo omschrijft Nero in *De Witte Parel* (1962) de voetbalsport. Niettegenstaande die negatieve maar rake en actuele omschrijving wijdt Marc Sleen het volledige verhaal aan de wereldbeker voetbal. Het is echter vooral de wielersport die Marc Sleen boeit en waarover hij honderden tekeningen maakte. In *De Negen Peperbollen* (1956) wint Nero na het eten van een peperbol zelfs een rit in de Ronde van Frankrijk. Maar het zijn vooral de rondetekeningen met de verslagen van de ritten in de Ronde van Frankrijk die tot de verbeelding spreken. Vanaf 1947 tot en met 1964 tekende Marc tijdens de Ronde voor de krant *Het Volk* elke dag een verslag met grappige woordspelingen en rake karikaturen van de wielrenners: in totaal verschenen er niet minder dan 406 ritverslagen uit totaal 18 rondes. Naast de gewone editie van de krant werd er tijdens de ronde 's namiddags een mini-krantje van 4 blzn. gedrukt en verkocht met een verslag over de rit van die dag. Dat krantje nam Sleens rondetekening over die 's morgens in *Het Volk* zelf was verschenen over de etappe van 1 of 2 dagen vroeger.

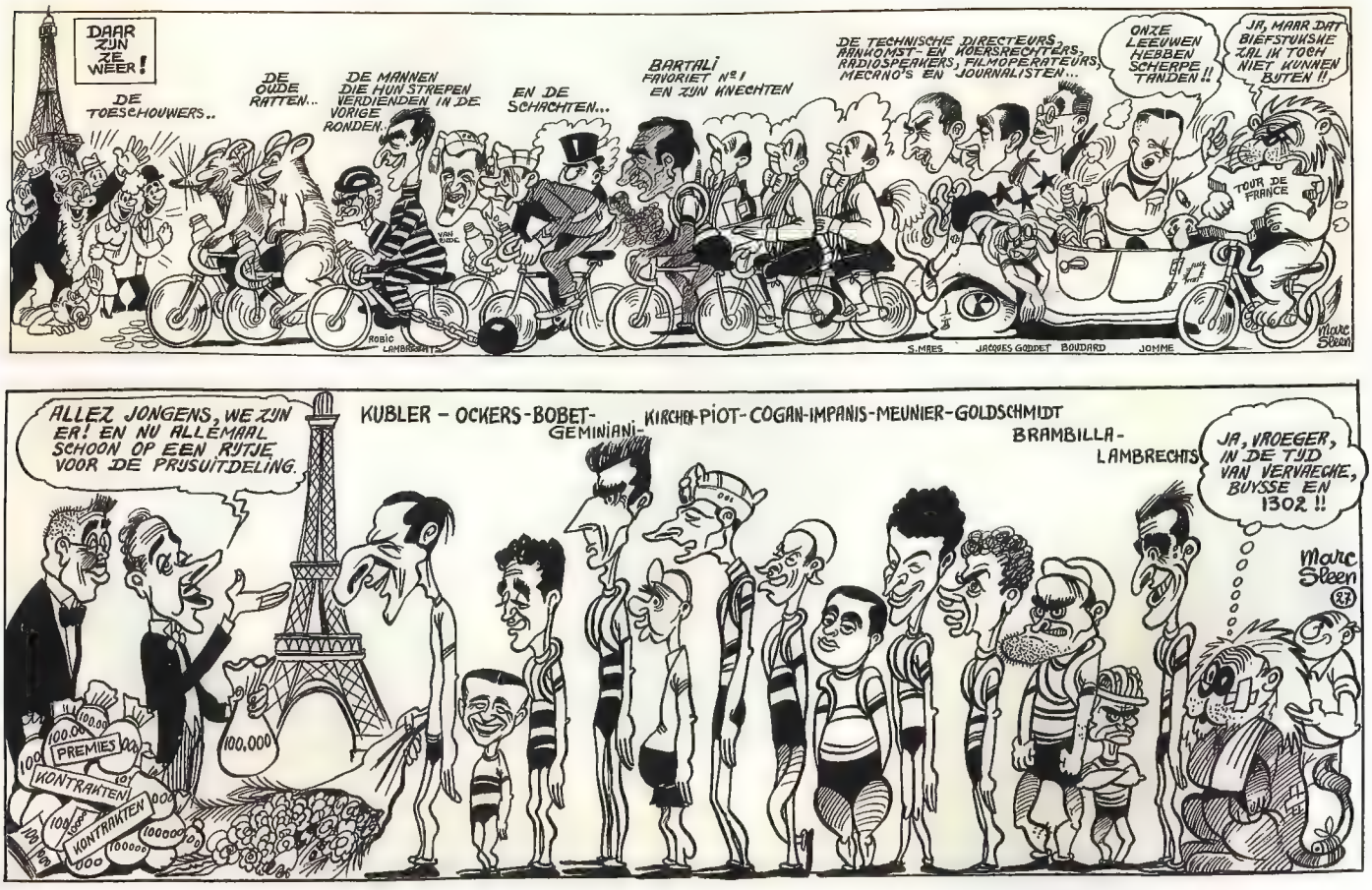
DAAR ZIJN ZE WEER !
DE TOESCHOUWERS..
DE OUDE RATTEN..
DE MANNEN DIE HUN STREPEN VERDIENDEN IN DE VORIGE RONDEN.
EN DE SCHACHTEN...
BARTALI FAVORIET Nº 1 EN ZIJN KNECHTEN
DE TECHNISCHE DIRECTEURS, RANGOMST- EN KOERSRECHTERS, RADIOSPEAKERS, FILMOPERATEURS, MECANO'S EN JOURNALISTEN...
ONZE LEEUWEN HEBBEN SCHERPE TANDEN !!
JA, MAAR DAT BIEFSTUKSKE ZAL IK TOCH NIET KUNNEN BUITEN !!
TOUR DE FRANCE
ROBIC
LAMBRECHTS
S.MAES
JACQUES GODDET
BOUDARD
JOMME
Marc Sleen
ALLEZ JONGENS, WE ZIJN ER ! EN NU ALLEMAAL SCHOON OP EEN RIJTJE VOOR DE PRIJSUITDELING.
KUBLER - OCKERS - BOBET - GEMINIANI - KIRCHEN - PIOT - COGAN - IMPANIS - MEUNIER - GOLDSCHMIDT - BRAMBILLA - LAMBRECHTS
JA, VROEGER, IN DE TIJD VAN VERVAECKE, BUYSSE EN 1302 !!
PREMIES
CONTRACTEN
CONTRACTEN
100,000
Marc Sleen

De introductietekening en de prijsuitdeling voor De Ronde van Frankrijk van 1950

Boven:
Nero sport (Film en Televisie, speciaal, nummer 1960)

Rechts:
De verslaggevers van de ronde van Frankrijk door Marc Sleen (De Volksmacht, 28.06.1958)

Geheel rechts:
Pamflet voor de special namiddag-editie van Het Volk (1952)

Onder:
'En zo ziet Marc Sleen iedere dag de ronde!' (De Volksmacht, 20.06.1959)

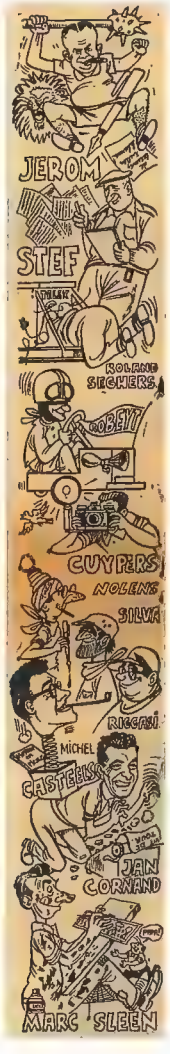

Het Volk
Gedurende de
Ronde van Frankrijk
zullen vijf vliegtuigen van dagblad HET VOLK
de SPECIALE NAMIDDAG-EDITIE over gans het land bestellen.
Wilt U de Ronde meevolgen?... Lees dan iedere morgen dagblad « HET VOLK » en geef onderstaand formulier aan uw verkoper of zend het naar Dagblad « Het Volk », Forelstraat 22, Gent.
INTEKENBULLETIJN
Ondergetekende : .....
wonende ..... straat, nr .....
te ..... verlangt tijdens de Ronde van Frankrijk iedere morgen dagblad « Het Volk »
* langs de verkoper te ontvangen;
* langs de post te ontvangen.
Handtekening,
Het abonnementsgeld 40 fr. (speciaal rondeabonnement) mag langs de post ontvangen worden.
* schrappen wat niet past

EN ZO ZIET MARC SLEEN IEDERE DAG DE RONDE!

MARC SLEEN, RECLAMETEKENAAR

Ook de bedrijfswereld besefte de kracht van het tekentalent Marc Sleen. De tekenaar vond nog af en toe de tijd om reclametekeningen te maken voor zeer uiteenlopende opdrachtgevers: zoals bijvoorbeeld de Antwerpse Zoo, enkele schoenfabrikanten, een fabrikant van jeansbroeken, enkele financiële instellingen, een staaldraadfabrikant, een koffiebranderij en – meer voor de hand liggend – een krantenuitgever. Sommige reclametekeningen kregen de vorm van een kort stripverhaaltje (bijv. Gevaco, Bekaert, Het Nieuwsblad), andere van een stripillustratie (Volksdepositokas, Financia, Kredietbank, Schoenhandel De Wilde) en een enkele toonde een karikatuur van de bedrijfsleider (Schoenen De Vos).

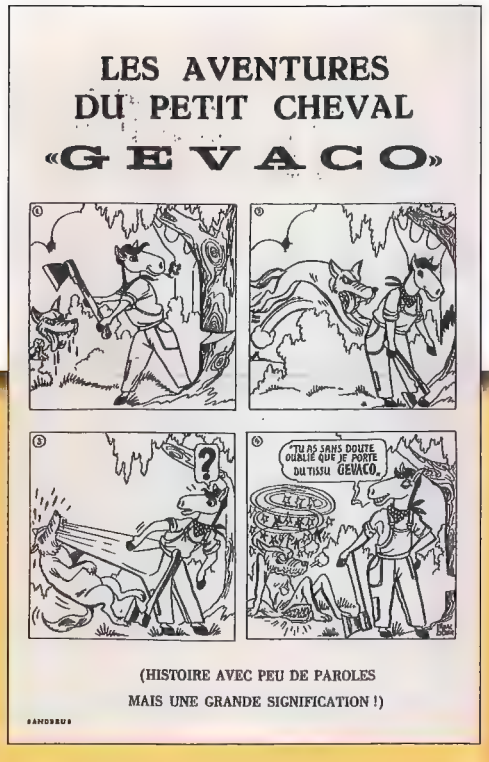
LES AVENTURES
DU PETIT CHEVAL
«GEVACO»
TU AS SANS DOUTE OUBLIÉ QUE JE PORTE DU TISSU GEVACO.
(HISTOIRE AVEC PEU DE PAROLES
MAIS UNE GRANDE SIGNIFICATION !)

Gewoontegetrouw: De Wilde's Reklame-verkoop!
Schoenhandel GERY-DE WILDE
DOE ZOALS WIJ!
HAAL NU UW JACHTBUIT!
STEL NIET UIT!
INGANG VRIJ
Profiteer van DE WILDE's VAKANTIEPRIJZEN tijdens de GROTE REKLAME-VERKOOP
gehouden van dinsdag 24 juli af tot en met 1 augustus 1962.

Geheel boven rechts: Gevaco stoffen (ca. 1960)
Boven: Schoenhandel De Wilde (1962)

Boven: Financia kasbons (ca. 1960)
Onder: Reclamefolder voor de Antwerpse Zoo (1962)

DE NATIONALE ZOO VAN ANTWERPEN
OP 40 MINUTEN TREINREIS VAN BRUSSEL
LE ZOO NATIONAL D'ANVERS
A 40 MINUTES EN TRAIN DE BRUXELLES

Boven: Bekaert staaldraad (1953)
Onder: Volksde-positokas spaarboekjes (ca. 1960)

Van boven naar beneden:
Kredietbank (1977)
Schoenen De Vos (1955)
VeDeKa Koffie (1961)
Het Nieuwsblad (ca. 1980)

MARC SLEEN, SAFARITEKENAAR

Marc kreeg zijn interesse voor het dierenrijk als het ware met de paplepel ingegoten. Zijn bezoekjes met vader Neels aan de Antwerpse Zoo hebben de basis gelegd voor zijn uitgebreide kennis van de meest uiteenlopende dieren. Toen Marc Sleen in 1961 de eerste keer op safari trok naar Kenia, werd een droom werkelijkheid. Hij registreerde het indrukwekkende Afrika niet alleen op film maar uiteraard ook op papier. In zijn schilderijen, illustraties en strips voor 1961 beeldde hij al regelmatig dieren af maar vanaf zijn eerste safari vloeiden de dierentekeningen massaal uit zijn tekenpen en verfborstel. Die werden o.a. gebruikt om zijn safariboeken te illustreren. Sleens band met de Antwerpse Zoo is steeds gebleven en de tekenaar steunde dan ook regelmatig acties van de dierentuin door belangeloos illustraties te leveren.

Mr en Mme .....
ZULLEN (ZAL) HUN BLIKKEN KOMEN WERPEN OP.....
NEUSHOORNS, ROODBORSTKOEKOEKEN, STEENBOKKEN,
MASAÏS, PELI- EN ANDERE KANEN, ZADELJAKHALSEN,
TURKANAS, SCHARRELAARS, BAVIANEN, MOSSIS, BOBOS,
WITWANGMANGOESTEN, NIJLPAARDEN, KIRDIS ENZ ENZ
KENYA
TANZANIA
OPPER-VOLTA
KAMEROEN
MARC SLEEN
HORTENSIALAAN 1
GROENENDAAL
BRABANT
DE KONINKLIJKE MAATSCHAPPIJ VOOR DIERKUNDE, ASTRIDPLEIN TE ANTWERPEN, STELT WELWILLEND HAAR MARMEREN ZAAL TER BESCHIKKING VOOR DE AVANT PREMIERE VAN
JAMBO-BOBO
TWEEDE DOCUMENTAIRE FILM OPGENOMEN IN OOST- EN WEST-AFRIKA 1964-65 DOOR MARC SLEEN, DIE U HIERVOOR HARTELIJK UITNODIGD..
ZONDAG 10 OKTOBER TE 16 UUR.
GELIEVE LINKERZIJDE VÓÓR 1 Okt. TERUG TE ZENDEN A.U.B.
DE PRIMITIEVE KLEDERDRACHTEN ZIJN MINDER GESCHIKT VOOR KINDEREN

Boven: Uitnodiging voor de avant première van de 2de safarifilm

Geheel boven: Sleen illustreert de jeep van zijn safarivriend Gordon Harvey

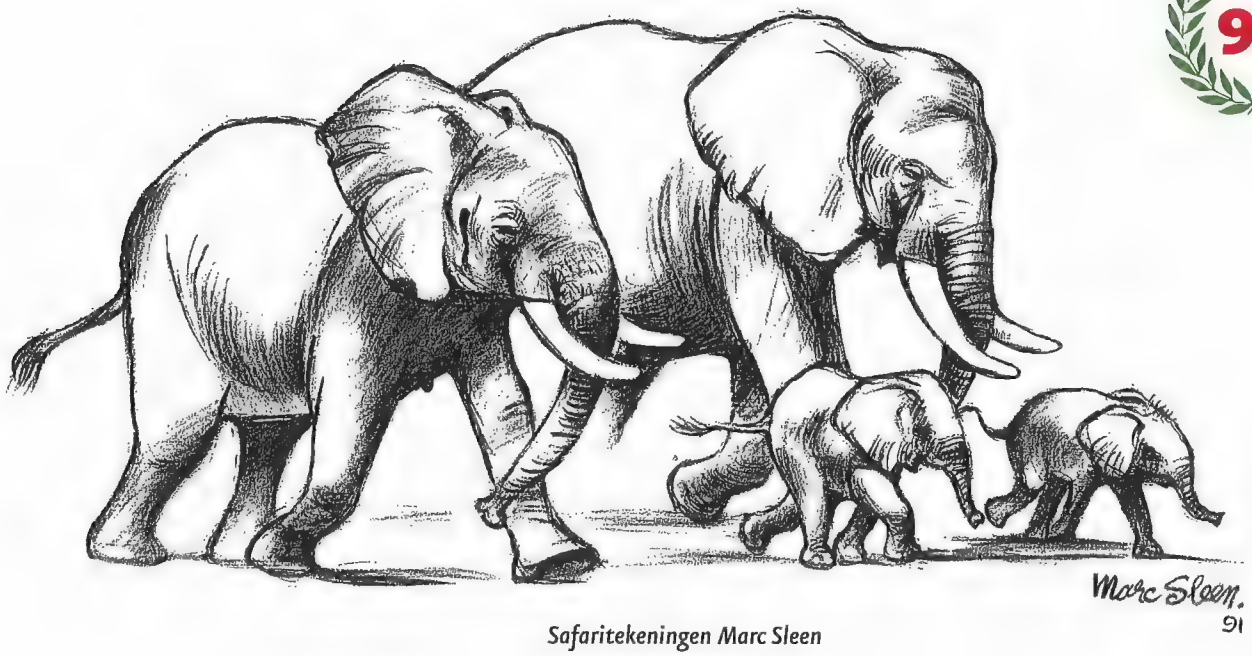

Safaritekeningen Marc Sleen

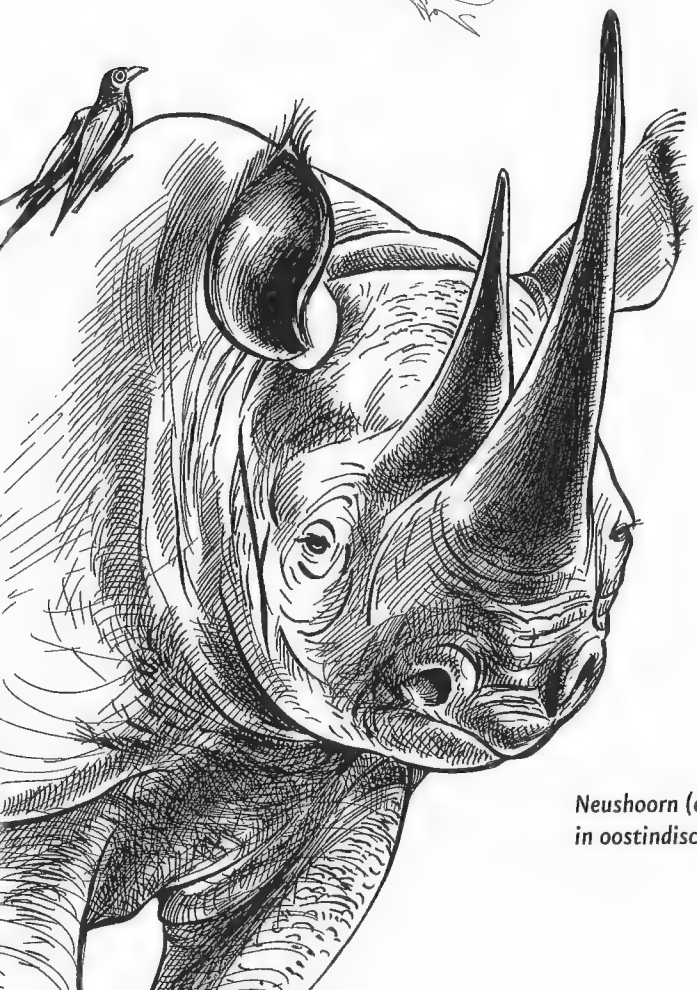

Neushoorn (originele tekening in oostindische inkt; niet gedateerd)

IN DE BAN V

Het Spaanse auteursduo Juanjo Guarnido en Juan Diaz Canales behoeft amper nog een introductie. De scheppers van de bestseller *Blacksad*, de overweldigend goede stripreeks over de zwarte kat John Blacksad, privédetective in een antropomorfe dierenwereld, hebben echter nog andere creatieve pijlen op hun boog liggen. Geen dubbelinterview met de heren maar een aparte ontmoeting die vreemd genoeg bij beiden eindigden met een mysterieuze glimlach.

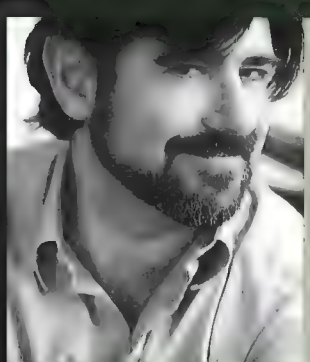

Starten doen we met de 45-jarige Guarnido. Hij volgde een kunstopleiding in Spanje maar het was heel snel duidelijk dat hij in Spanje niet voldoende mogelijkheden zou vinden om zijn talent volledig te laten ontplooien. Hij begon als animator in een Spaanse studio, waar hij zijn latere scenarist, de 41-jarige Juan Diaz Canales leerde kennen. In 1993 kwam Guarnido bij de Franse vestiging van Disney in Montreuil terecht waar hij meewerkte aan *Tarzan*, *De Klokkenluider van de Notre-Dame* en *Hercules*. In 2000 verscheen het eerste album van *Blacksad*. Hij werkte ook mee aan de reeks *Reiziger* en tekende de trilogie *Tovenarij* op scenario van de vrouw van Canales.

DOOR TOM VERMEEREN EN GERT BUSSENS

Nu weten we allemaal dat *Blacksad* een enorm succes is geworden maar heb je dit verhaal bij aanvang aan meerdere uitgeverijen voorgesteld?
Toch wel. Canales en ik zijn ondermeer ons project gaan voorstellen bij Les Humanoïdes Associés, Delcourt, Casterman en Dargaud. Overal kregen we enthousiaste reacties maar toch vroegen de uitgeverijen allemaal wat bedenktijd. Ik had toen al drie platen volledig afgewerkt in kleur en een tiental platen in potlood gemaakt. Uiteindelijk hapte Dargaud toe. Dat is ondertussen al meer dan tien jaar geleden.

Hoe verloopt de samenwerking met scenarist Canales?
Heel vlot. We hebben elkaar leren kennen toen ik bij de Disney-studio's in Montreuil werkte. Het is daar dat het project *Blacksad* geboren is. Canales tekende toen zelf kortverhaaltjes. Hij was net als ik bezeten door strips sinds zijn kinderjaren. Tussen die verhaaltjes zaten ook twee bladzijden van een vroege versie van *Blacksad*. Ik herinner me nog dat ik erg onder de indruk was van die pagina's. Ik wilde die pagina's onmiddellijk opnieuw tekenen. Niet omdat ik dat beter kon, maar om mezelf een groot plezier te doen. Een politiereeks waarin enkel dieren rondlopen die toch realistisch overkomen. Waarom was ik daar zelf niet op gekomen? *(luide lach)*

AN BLACKSAD

Links:
Eerste opzet van Blacksad getekend door Canales

Rechts:
Fragment uit Blacksad

"Ik probeer filmtaal om te

Eerst zou het bij een kortverhaaltje blijven, dat we samen zouden maken, gewoon voor het plezier. Maar vrij snel voelden we dat er meer in zat en zo rijpte het idee om er een volledig album van te maken. Het scenario kwam tot stand door een wisselwerking tussen ons beiden. Canales schrijft de dialogen en beschrijft wat er in elk vakje moet komen. De uiteindelijke pagina-opbouw is mijn job. Ik houd ervan regisseur te spelen en zelf de camera- en vertelstandpunten te kiezen. Meestal doet Canales wel een voorstel over welk personage welke dierenkop moet krijgen. Al verander ik dat af en toe omdat ik heel veel houd van exotische dieren.

Hoeveel tijd heb je nodig om één volledige pagina van *Blacksad* te tekenen?

Ik probeer anderhalve tot twee pagina's per week af te werken. En dat is al sneller dan toen ik begon. Ik voel me nu immers al veel meer thuis in de wereld van *Blacksad*.

Het voorwoord in *Blacksad* 1 is geschreven door Régis Loisel. Hoe hebben jullie elkaar leren kennen?

Na mijn dagtaak bij Disney, werkte ik 's avonds en tijdens de weekends aan mijn pagina's van *Blacksad*. Toen Loisel de studio's bezocht, heeft hij me onmiddellijk aangemoedigd om verder te gaan met *Blacksad*. Het klikte meteen tussen ons. Loisel heeft voor mij alle deuren geopend. Op grafisch niveau maar ook op allerlei andere facetten die belangrijk zijn bij het maken van strips. Hij heeft me ook geholpen om mij te oriënteren binnen de complexe wereld van de strips. Ook Dargaud was op de hoog-

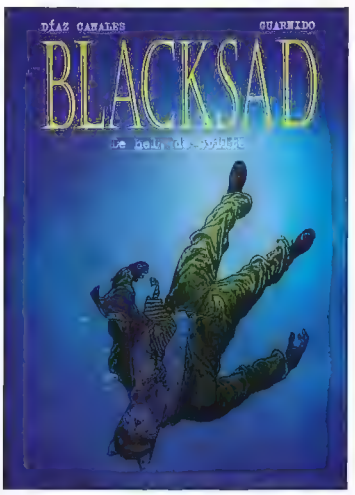

Boven: Blacksad deel 4
Links: Invloed van de film: vogelperspectief

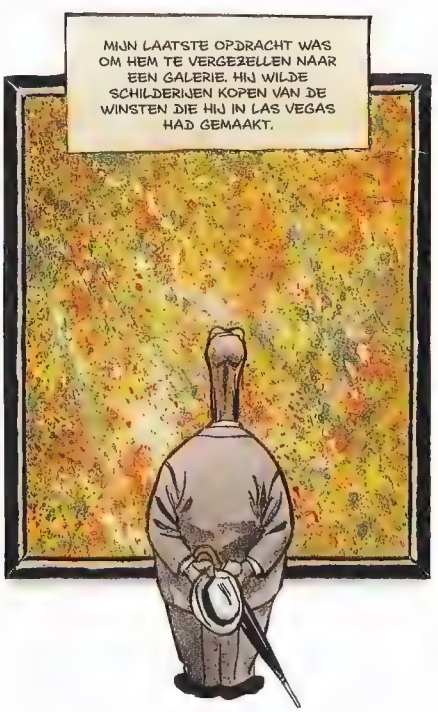
MIJN LAATSTE OPDRACHT WAS OM HEM TE VERGEZELLEN NAAR EEN GALERIE. HIJ WILDE SCHILDERIJEN KOPEN VAN DE WINSTEN DIE HIJ IN LAS VEGAS HAD GEMAAKT.

ZETTEN IN EEN STRIPVERHAAL.”

te van onze vriendschap en het was dan ook Dargaud die hem vroeg een voorwoord te schrijven. Ik zit daar voor niets tussen. Ik zou het nooit gedurfd hebben hem zoiets te vragen. *(lacht)*

Als je *Blacksad* leest, lijkt het wel alsof je naar een film kijkt. Bewust?
Ik heb dat nog vaak gehoord en vind dat het mooiste compliment dat een lezer mij kan geven. De grootste invloedsfeer voor *Blacksad* ligt dan ook in de filmwereld. Ik probeer filmtaal om te zetten in een stripverhaal. Film en strip zijn twee totaal verschillende media, maar toch hebben ze raakpunten. Door de manier waarop je plaatjes achter elkaar zet, of door vanuit een onverwacht perspectief te tekenen, kun je de indruk wekken dat je aan het in- en uitzoomen bent. Ik probeer net als in een film de aandacht van de lezer langer vast te houden bij bepaalde sfeervolle plaatjes. Bewust tekst weglaten of spelen met de inval van het licht kunnen een verrijking zijn voor het vertellen van een verhaal. Ik ben vooral beïnvloed door films uit de jaren dertig en veertig van de vorige eeuw, de zogenaamde ‘film noir’-periode. Fantastische films. Toen lieten regisseurs nog wat aan de verbeelding van de kijker over. Tegenwoordig zie je bij een vuurgevecht werkelijk alles. Van het vertrekken van de kogel uit een pistool tot het binnendringen van die kogel in het hoofd van het slachtoffer en dan nog liefst met wat stukjes schedel en wat hersenkwabben die in het rond vliegen. Voor mij hoeft dat allemaal niet. Ik houd ervan dat je als kijker of lezer nog zelf een en ander erbij moet denken. Je hoeft toch niet alles te tonen? Veel mensen zijn dat nu niet meer gewoon en hebben het daarom soms moeilijk om een strip te waarderen. Bij een strip zit er een soort ellips tussen elk plaatje. Er wordt van de lezers verwacht dat ze om van het ene vakje naar het andere te gaan een sprong maken. En dat is niet iets waarmee je geboren wordt. Die manier van lezen moet je aanleren. In het

eerste album zie je bijvoorbeeld hoe John Blacksad zijn pistool richt op Ivo Statoc onderaan de rechterpagina en als je het blad omdraait ligt Statoc al dood neer op zijn bureau. Het schot zelf en hoe Statoc dodelijk neervalt, worden bewust niet getoond.

Links en boven:
Knipoog naar Rockwell's schilderij The Connoisseur

Naast de invloed van film valt het ook op dat jazzmuziek voor jou een grote bron van inspiratie is.
Inderdaad, zonder muziek zou ik gewoon niet kunnen leven. Maar ik luister niet alleen naar jazz hoor. Bij mij is het in periodes. De ene keer ben ik vooral in de mood voor rockmuziek, dan weer kies ik voor klassieke muziek. Al geef ik toe dat voor vocale jazz mijn dada is. Ook schilderkunst kan me enorm boeien. In deel 3 heb ik heel wat knipogen verstopt naar bestaande schilders als Jackson Pollock en Norman Rockwell.

Had je ooit een dergelijk succes voor *Blacksad* verwacht?
Zeker niet. Het doet me heel veel plezier om vast te stellen dat een groot publiek onze verhalen apprecieert. Ik denk dat de sleutel van het succes vooral de combinatie is van een spannend detectiveverhaal en de dierlijke personages. Blijkbaar spreekt dat de mensen aan. Op de een of andere manier hebben wij ons in het grote stripaanbod hiermee kunnen onderscheiden. Dat is niet alleen leuk voor de lezers maar ook voor mezelf. Ik teken immers met veel plezier de meest uiteenlopende dieren in mijn verhalen.

REIZIGER
BOISSERIE | STALNER | BOURGNE | GUARNIDO
BOISSERIE | STALNER | ROLLIN | GUARNIDO
BOISSERIE | STALNER | LAMBERT | GUARNIDO
BOISSERIE | STALNER | LIBERGE | GUARNIDO
Glénat

Kan je al iets vertellen over het volgende album van *Blacksad*?
Zeker. Het album zou moeten verschijnen in de loop van 2013. Het zal een roadmovie worden. Een reisverhaal waarbij John Blacksad Amerika doorkruist en de nodige obstakels ontmoet die hem telkens weer op pad sturen naar een nieuwe locatie. Daarenboven duiken enkele personages op uit de vorige delen. De lezers zullen aangenaam verrast worden. *(fijn lachje)*

REIZIGER (2007 – 2011)

In 2007 verscheen het eerste deel van *Reiziger*. Glénat contacteerde verschillende tekenaars die elk hun eigen album zouden tekenen. Om een soort herkenbaarheid in de reeks te stoppen, heb jij voor elk album de cover gemaakt. Hoe kijk je terug op dit project?

Met veel plezier. Ik ben al heel mijn leven gefascineerd door sciencefiction en vooral alles wat met tijdreizen te maken heeft. Het was dan ook ik die aan scenarist Pierre Boisserie vroeg of ik het dertiende en laatste album mocht tekenen. Normaal zou Eric Stalner het laatste album tekenen. Maar ik vond dat ik wat meer in het project betrokken mocht worden en ik heb bijna geëist om de conceptreeks af te sluiten. *(luide lach)*

Wat trok je het meest aan in *Reiziger*?
Het idee om door de tijd te reizen boeide me als kind enorm. Mijn passie voor tijdreizen begon na het lezen van *The end of Eternity* van Isaac Asimov. Hij was een van de eersten die het idee uitwerkte van parallelle werelden en de mogelijkheid om van de ene naar de andere wereld te reizen. Toen ik stripjes

begon te maken, tekenende ik uitsluitende sciencefiction. Nu kreeg ik de kans om dat als professioneel tekenaar te doen. Zo'n kans kon ik niet laten liggen. *Reiziger* bracht me zo terug naar een van mijn allereerste grote liefdes en ik heb met veel plezier aan die reeks meegewerkt.

Teresa Valero

TOVENARIJ (2008 – 2012)

Hoe is de reeks *Tovenarij* ontstaan? Je had toch meer dan je handen vol met het tekenen van *Blacksad*?

Nadat ik het derde album van *Blacksad* had afgerond, had ik de enorme behoefte om eens iets compleet anders te doen. Ik wilde terug naar mijn *roots* en ging op zoek naar een verhaal dat ik voor mijn eigen kinderen zou maken. De tijd staat immers niet stil. Ze groeien zo snel. Tijdens mijn jaren als animator bij Disney had ik geleerd om voor een hoofdzakelijk jong publiek te tekenen. Ik vertelde dat aan Canales en hij kwam al snel op de proppen met een scenario van zijn vrouw Teresa Valero, dat oorspronkelijk een tekenfilmproject was maar nooit was doorgegaan. Zo belandde dat scenario in de laden van haar bureau. Toch had ik best wat tijd nodig om die nieuwe tekenstijl in de vingers te krijgen. Ik wilde een soort komische stijl ontwikkelen met een licht realistisch kantje. Dat was niet evident maar ik vind dat ik er toch in geslaagd ben. Daarenboven heb ik altijd een voorliefde gehad voor humoristische verhalen. De manier van werken was ook totaal anders dan voor *Blacksad*. Geen directe inkleuring, wat zorgt voor een frissere en spontanere manier van werken. Voor mij op dat moment een verademing. *Tovenarij* bood me de kans om in de voetsporen van grootmeester Franquin te treden die ook een heel levendige en expressieve tekenstijl hanteerde bij het maken van zijn humoristische verhalen.

Had je inspraak in het scenario van Valero?

Absoluut. We hebben veel over het verhaal gediscussieerd. De scenario's van Valero waren immers te volgepropt. We hebben dus best wat moeten schiften om op het reguliere aantal pagina's voor een kinderstrip uit te komen.

Loopt de reeks *Tovenarij* nog verder?

Normaal niet. Al weet je dan nooit natuurlijk. We kozen dan ook bewust voor een open, ietwat zoetzuur happy end.

Wat zijn je toekomstprojecten?

Eerst werk ik uiteraard het vijfde album van *Blacksad* af. En daarna zal ik een oneshot maken van 80 pagina's op scenario van een heel bekende Franse scenarist. Ik mag er nog niet veel over vertellen. Het zal historische fictie worden en ik zal opnieuw werken met directe inkleuring. Je zal er in de heel nabije toekomst veel over horen... *(mysterieus lachje)*

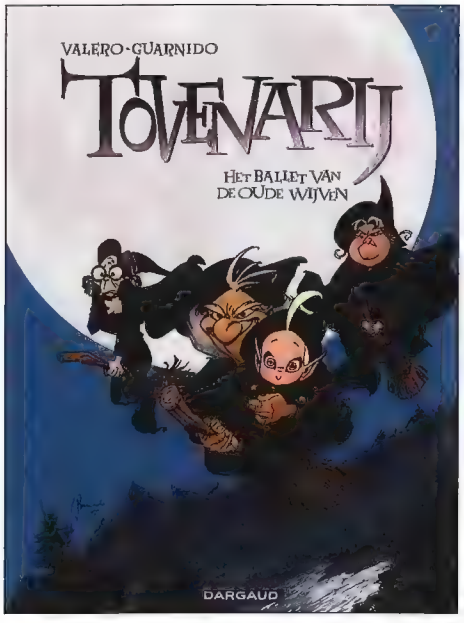

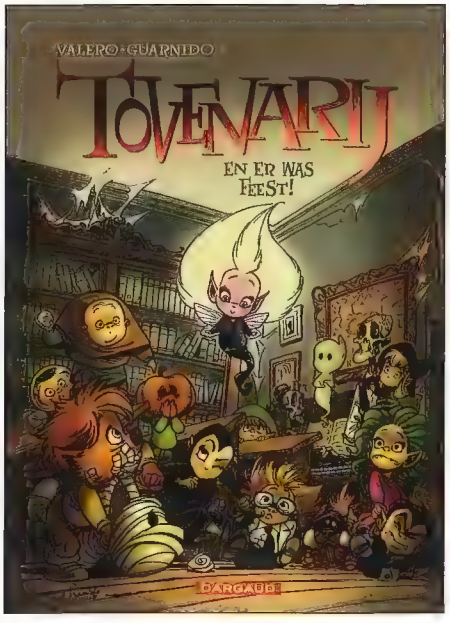

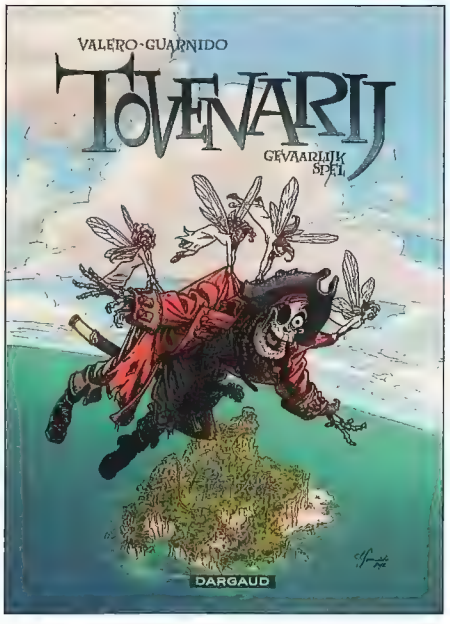

JUAN DIAZ CANALES

Het wordt ons soms als goedbedoelde tip toegeschreeuwd. We mogen de scenarist niet vergeten. Dat doen we dan ook niet. De 41-jarige Juan Diaz Canales speelt een meer dan grote rol in het succesverhaal van *Blacksad* en groeit in zijn rol van topscenarist.

Kan je ons uitleggen hoe voor jou het schrijven van een scenario verloopt?
Dat hangt sterk af van wie de tekenaar van het album of de reeks zal worden. Als ik aan *Blacksad* werk, ga ik altijd bijzonder filmisch te werk bij het uitschrijven van mijn scenario. Dat betekent dat ik het verhaal sequentie per sequentie ontwikkel. Ik voorzie ook de dialogen maar laat het aan Juanjo (Guarnido, nvdr.) over om zelf de pagina-opbouw uit te werken. Ik leg het aantal hokjes per blad niet vast. Ik voorzie zelf niet hoeveel pagina's een bepaalde sequentie moet duren. Dat mag Juanjo allemaal beslissen. Aangezien wij uit de wereld van de animatiefilm komen, werken we allebei het liefst op deze manier. Voor het tweeluik *Fraternity* dat ik voor José Luis Munuera heb geschreven, gaf ik wel af en toe de pagina-opbouw mee. Ik moest er immers over waken dat de volledige intrige binnen een tweeluik kan verteld worden. Ik heb tot nu toe nog nooit zelf schetsen moeten voorzien omdat ik nu eenmaal het geluk heb om met bijzonder getalenteerde tekenaars te mogen samenwerken. Ik vind het belangrijk dat er een constante wisselwerking is tussen de tekenaar en de scenarist en vind het bijzonder verrijkend dat je met twee mensen aan een bepaald verhaal werkt. 1 + 1 is met deze manier van werken niet 2 maar 3.

Wie zijn jou grootste inspiratiebronnen?
Een moeilijke vraag omdat ik schrik heb dat ik sommigen zal vergeten. En ik heb nu eenmaal een geheugen als een vergiet. *(lacht)* Binnen de wereld van de literatuur houd ik vooral van auteurs als Henry Miller, Honoré de Balzac, Steinbeck en Chandler. Ook muziek speelt voor mij een grote rol in mijn leven. Ik heb veel lievelingsgroepen als The Rolling Stones, Pink Floyd, Led Zeppelin, The Who, AC/DC en The Clash. Ik hou ook van schilders als Rembrandt, Picasso, Vermeer, Sorolla en Toulouse-Lautrec. Ik kan niet uitleggen op welk punt ze mij precies beïnvloed hebben maar dat er een invloed is, daar ben ik zeker van.

En binnen de stripwereld?
(heel snel en spontaan) René Goscinny, Hugo Pratt, Will Eisner, Jacques Tardi, Hernandez Cava en Giménez. En ik vergeet er zeker nog enkelen.

Kan jij aan twee verschillende scenario's tegelijk werken?
Op dit moment niet. Ik vind dat te ingewikkeld. Om een verhaal te kunnen bedenken, heb ik de behoefte om me helemaal in die welbepaalde sfeer onder te dompelen. Tot het obsessieve toe. *(lacht)* Dus als ik eenmaal aan een project bezig ben, kan ik enkel nog daaraan denken. Ik bewonder collega's als Dufaux, Sfar en Morvan die wel tegelijk aan meerdere series kunnen werken. Ik besef dat ik dat toch zal moeten leren als ik verder vorder in mijn job als scenarist. Het is niet altijd evident om mijn job als scenarist te combineren met mijn rol als vader van drie kinderen. Ik moet dagelijks improviseren en ik kan niet elke dag steevast op hetzelfde moment beginnen of eindigen.

Bezorg jij zelf de nodige documentatie aan je tekenaars?
Absoluut. Ik houd enorm van deze fase van het ontwikkelen van een verhaal. Het is zelfs al vaak gebeurd dat bepaalde ideeën voor een nieuw scenario rechtstreeks voortspruiten uit bepaalde foto's, films, postkaarten, tekeningen... die ik zie. De nodige documentatie verzamelen is voor mij een belangrijk onderdeel in het schrijfproces.

Hoeveel tijd heb je nodig om een scenario uit te werken?
Oh, dat hangt sterk af van het soort verhaal. Als het verhaal dat ik wil vertellen een sterk historisch kantje heeft, zal ik veel

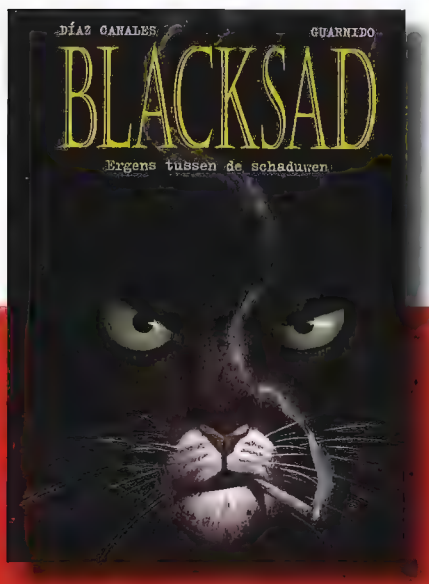

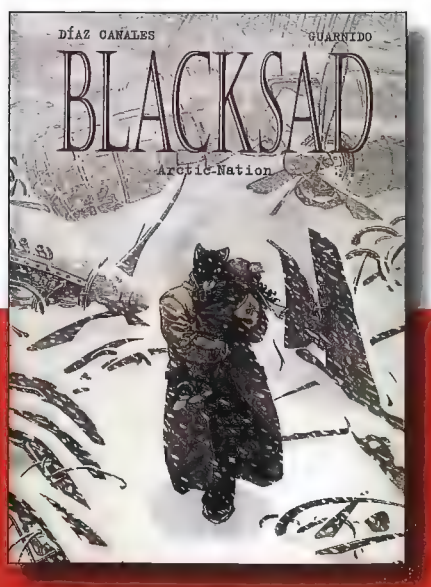

"IK HEB ZIN OM ZELF EENS EEN STRIP TE TEKENEN MAAR VRAAG ME AF OF IK ER WEL ECHT TOE IN STAAT BEN."

meer tijd moeten spenderen aan het opzoeken en verzamelen van de nodige documentatie. Het is quasi onmogelijk om daar op voorhand een timing op te zetten. Dan moet ik beginnen met het ontwikkelen van de verschillende personages tegen de juiste setting. Ook deze fase verloopt niet altijd even vlot. Maar eens dit allemaal op papier staat, gaat het gedetailleerd uitschrijven van het verhaal weer heel vlot. Deze fase vind ik het makkelijkste en daar haal ikzelf ook het meest voldoening uit.

Wie is jouw eerste lezer?
Ik heb het geluk om getrouwd te zijn met een scenariste! *(brede lach)* Mijn vrouw Teresa (Valero, nvdr.) heeft het verhaal bedacht voor *Tovenarij* (waarvoor Guarnido het tekenwerk verzorgde, nvdr.) en ook van *Curiosity Shop* met Montse Martin (twee niet-vertaalde albums bij Glénat, nvdr.). Dus is het evident dat zij mijn allereerste klankbord is.

Droom je er niet van zelf in de rol van tekenaar te kruipen?
Toch wel. Ik heb echt wel zin om zelf eens een strip te tekenen. Maar tegelijk vraag ik me af of ik er wel echt toe in staat ben. Maar ik zal het maar zeker weten als ik het eens probeer, niet?

Wat zijn je toekomstprojecten?
Ik heb net het scenario van het vijfde album van *Blacksad* afgewerkt. Momenteel zit ik in de documentatiefase van een ambitieus project. Het gaat om een historisch avonturenverhaal maar ik kan er nog niet veel over kwijt. Ik weet zelfs nog niet wie dit verhaal zal tekenen. Maar je zal er binnenkort zeker meer over horen. *(mysterieus lachje)*

Links:
Fragment uit Blacksad 2: Potlood-versie en uiteindelijke versie

Onder:
Coverstudies en de uiteindelijke covers van *Blacksad*

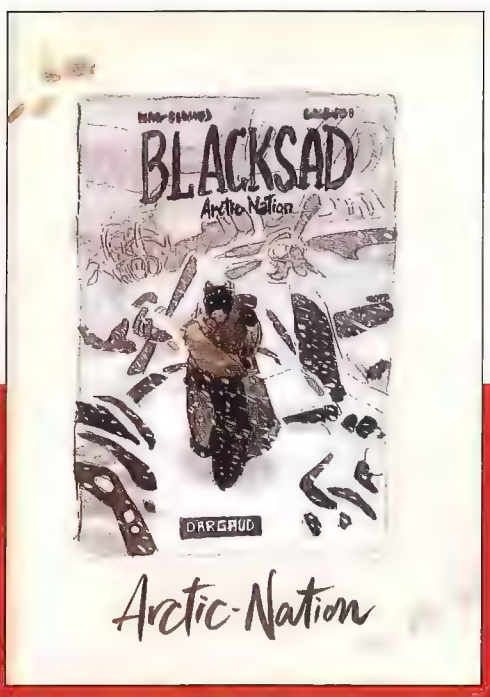

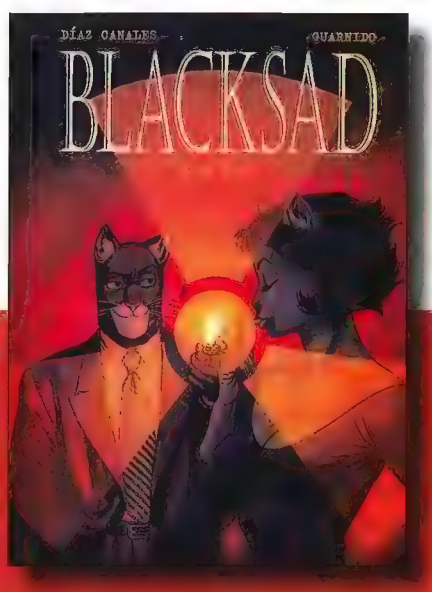

BS KOFFIEKLETS

"IK LAAT ME MEER BEÏNVLOEDEN DOOR FILMS DAN DOOR STRIPS"

INTERVIEW IKO, TEKENAAR VAN DUISTERNIS
PAGINA 38

Bij de uitreiking op het vijftiende TijdschriftenGala werd de oeuvreprijs, de Mercur d'Or-LOF Prijs voor Publiekstijdschriften, toegekend aan de 60-jarige *Donald Duck*. "Ik wil hier benadrukken dat onze *Donald Duck*, anders dan nog wel eens wordt beweerd, niet vanuit het Amerikaans wordt vertaald, maar helemaal in Nederland wordt geschreven en getekend. En dat we de allergrootste oplage van alle Disney-bladen ter wereld hebben!", aldus hoofdredacteur Thom Roep.

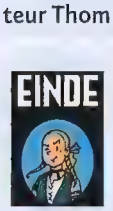

Met de laatste aflevering van *De coole Kastaar* is een einde gekomen aan de publicatie van korte verhalen van *Suske en Wiske* in *TrosKompas*. In no. 48 (1-7 december 2012) werd onder de laatste stroken van het verhaal een korte mededeling opgenomen: 'Dit is ons laatste Suske en Wiske-verhaal. Volgende week begint Donald Duck.' (bron: http://suskeenwiske.ophetwww.net/)

Winnaar van de Plastieken Plunk 2013 werd *Het Ondernemersdilemma* van Martijn van Santen die een door Luc Cromheecke geknutseld Plunk!-beeldje en 250 euro wint. De Publieksprijs van 50 euro ging naar het duo Mathias van den Berge en Bram Vaassen. (www.plastiekenplunk.be)

De herstart van het stripblad *Eppo* in januari 2009 werd met gemengde gevoelens onthaald. Er werd openlijk getwijfeld aan de leefbaarheid van het blad. Maar kijk, vier jaar later is de 100ste Eppo een feestelijk feit en mag het tweewekelijkse stripblad op een grote schare fans rekenen. Tijd om Rob van Bavel, de grote bezieler van het populaire stripblad, een grote fles champagne aan te bieden en onder het genot van gebubbel een ferme babbel te doen. Want hoe voelt dat nu eigenlijk, honderd nummers van Eppo op je conto kunnen schrijven?

Door Kurt Morissens

FEESTELIJKE 100STE EPPO

Een blij gevoel", vertelt Van Bavel. "Dat we deze mijlpaal hebben mogen halen, is heel bijzonder."

Op welke verwezenlijkingen in die 100 stripbladen ben je het meest trots?
Dat we na 1 jaar van een blad met 36 pagina's naar een omvang van 48 pagina's groeiden, vond ik heel bijzonder. Iedereen deed een stapje terug en wij groeiden juist, zonder dat dit aan de lezers werd doorberekend. Door de jaarlijkse enquête krijgen we ook veel input van onze lezers die aangaven dat we ook best buitenlandse toppers in *Eppo* mochten plaatsen. Hier waren we vooral in het eerste jaar niet mee bezig geweest. Die toppers zijn er dan ook gekomen. *Largo Winch*, *Jeremiah*, *Bernard Prince*, *XIII*, *Aria*, *Blueberry* en mijn ultieme favoriet *Lucky Luke*!

Het jubileumnummer werd gekoppeld aan de Kika-veiling, waarvoor mensen konden bieden op een rolletje in hun favoriete strip en de (hoge!) opbrengst naar Kika (Kinderen Kankervrij) gaat. Hoe kwamen jullie op deze fijne actie?
Toen vaststond dat we het honderdste nummer gingen halen, wilden we dat vieren met een feestje. Daar wilden we een bijzondere actie voor een goed doel aan koppelen. Het idee van de cameo's kwam voort uit de cameo's van vrienden en familieleden die de stripmakers vaak als grapje in hun werk verwerken. Opeens viel het kwartje...

Het feestnummer betekent ook de herstart van *January Jones*. Waarom is het belangrijk voor een blad als *Eppo* om zo'n Nederlandse klassiekers te doen herleven?
January Jones is een topstrip waar bij de makers sterk de behoefte bestond om deze strip voort te zetten. Als er een voorpublicatiemogelijkheid was geweest, was de productie van strips als *January Jones*, *De Partners* en *Storm* nooit gestaakt. Nu *Eppo* wel in die mogelijkheid voorziet zijn ze terug, samen met toekomstige klassiekers als *Turpin*, *Max Miller*, *Haas*, *Hilary King*, *Ward*, *Rhonda*, *Hel*, *De Vries* en *Guardian*.

"Er ligt al een voorzichtige planning voor 2014 op tafel."

Eppo geeft inderdaad ook nieuwe strips de kans om te groeien. Komen zo'n mooie strips je bureau binnenwandelen of blijft het toch telkens een zoektocht?
Het is een combinatie. Meestal ligt het initiatief bij de makers en krijgen we een pitch zoals bij *Ward*, *Max Miller*, *Hel* en *Guardian* het geval was. De strips *Ronson Inc*, *Haas*, *Uuterwaerdt* en *De Vries* kwamen bij ons vandaan omdat we op zoek waren naar strips in een bepaald genre. In die gevallen koppelen we scenaristen aan stripmakers. Als we een goed scenario binnen krijgen, gaan we actief op zoek naar een tekenaar, bij voorkeur iemand die op dat moment niet in *Eppo* staat. Op die manier hebben we Marissa Delbressine, Daniel van den Broek, Patrick van Oppen, Minck Oosterveer, Fred de Heij kunnen inlijven bij *Eppo*.

Ook in het 100ste nummer: de start van een nieuw *Storm*-verhaal. Op zich misschien niet zo spectaculair maar opvallend is dat Dick Matena instaat voor het scenario. Hoe heb je hem daarvoor kunnen binnenrijven?
Ik heb grote bewondering voor Dick Matena en de verhalen die hij voor *Storm, De kronieken van de diepe wereld*-reeks heeft geschreven, behoren absoluut tot mijn favorieten. *De groene hel* was mijn eerste *Storm*-album dat ik met Sinterklaas kreeg toen ik een jaar of 12 was en dit heb ik echt tientallen keren gelezen. Tijdens een gesprek gaf Dick aan dat hij de wereld van Pandarve zo fascinerend vond en dat hij daar nog wel eens mee aan de slag wou gaan. Dat was natuurlijk een inkoppertje en binnen een paar dagen had ik al drie voorstellen voor een nieuw *Storm*-verhaal op mijn bureau.

De Nederlandse markt reageerde tot nu toe heel positief op de herstart van Eppo. Maar hoe zit dat nu in Vlaanderen?
Sinds oktober 2012 wordt *Eppo* ook breed uitgezet in Vlaanderen. De behoefte bestaat er namelijk wel, zeker nu we naast de bekende toppers ook meer grote series uit het buitenland plaatsen. Hiervoor hebben we van nummer 23 een instapnummer gemaakt, zodat de Vlaamse lezers meteen met 3 nieuwe series beginnen, waaronder *Storm*, *January Jones* en *Guardian* en *Ward* en *Rhonda* snel van start gaan.

En wat mogen we nog meer verwachten van *Eppo* in de toekomst?
We blijven een innoverend blad, met verrassende content en ook experimenten zoals we dit jaar met Layar deden. Hierdoor brachten we *Eppo* naar een nieuw platform. Op de achtergrond zijn we bezig met een nieuwe strip die we internationaal gaan aanbieden – de strip beleeft haar première uiteraard in *Eppo* – en waar echt de top in de hedendaagse stripwereld aan werkt. 2013 wordt ons vijfde jaar - weer een mooi moment - en er ligt ook al een voorzichtige planning voor 2014 op tafel. We gaan dus nog wel een tijdje door (*glimlacht*)

In een interview voor *De Standaard* mocht Alexis Dragonetti, CEO van Ballon Media enkele toekomstplannen uit de doeken doen. Zo wordt er vanaf volgend jaar gewerkt aan een (internationale) TV-serie rond de oer-Vlaamse stripheld Jommeke. "In Vlaanderen verkopen we tegenwoordig net geen miljoen *Jommeke* -albums per jaar", aldus Dragonetti in *De Standaard*. 'Op een bevolking van zes miljoen mensen is dat enorm. Toen we *Jommeke* in 2008 overnamen, was onze eerste bekommernis om de oplagedaling een halt toe te roepen, en de verkoop weer op te drijven. Nu dat gelukt is, willen we de strip verder uitbouwen in andere media, zoals in een audiovisueel project. Kinderen moeten in zoveel mogelijk media van Jommeke kunnen genieten."

Maar niet alleen Jommeke zal dan volop in de belangstelling staan. De geruchtenmolen rond de heropleving van het Nederlandse stripweekblad Robbedoes draaide de voorbije jaren overuren. In het interview gunt de CEO van Ballon Media de geruchtenmolen even wat rust. Want ja, dat er iets op de rol staat, is wel duidelijk. "In het najaar van 2013 bestaat het personage Robbedoes 75 jaar", legt hij uit. "Een uitgelezen moment voor een nieuwe start. Uiteraard zal het niet meer hetzelfde blad zijn als vroeger, ook hier moet je over de media heen denken. De plannen zijn vergevorderd. Momenteel praten we met verschillende partners, en onderzoeken we wat de beste optie is: een zelfstandig magazine of een bijlage bij een bestaande publicatie."

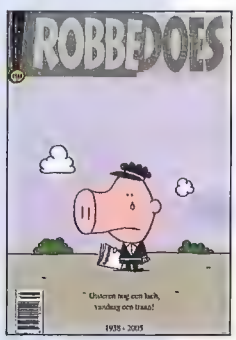

In februari 2013 dingt Billy Bob van de Vlaamse stripmaker Nix mee naar de prijzen op het internationale stripfestival van Angoulême, de 'oscars' van de Negende Kunst.

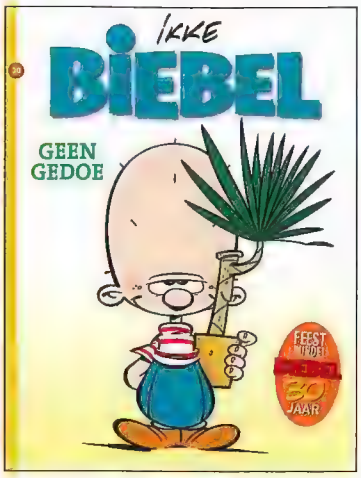

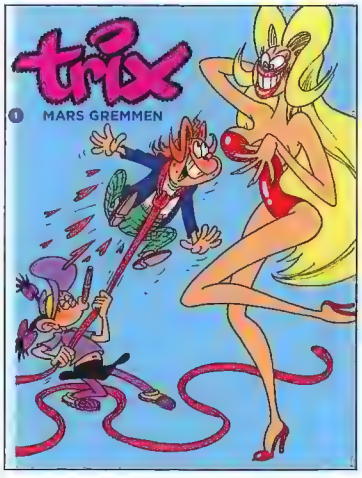

2STRIP NA DE JUMP: NU AL EEN SUCCES

Het nieuws van de voorbije maanden was wellicht de verderzetting van de jeugdreeks Jump door de Nederlandse uitgeverij Strip2000, nadat Standaard Uitgeverij eerder had beslist de strip van Charel Cambré stop te zetten. En ja, dat mag op gejuich onthaald worden. Temeer omdat de uitgeverij wel meerdere leuke verrassingen in petto heeft in 2013 zoals de comeback van Biebel. Maar eerst het geweldige Jump-nieuws van de voorbije maanden want waarom springt een uitgeverij als Strip2000 zo snel op deze stripreeks?

Door Kurt Morissens

Het hielp natuurlijk dat we met Charel Cambré en zijn *Streetkids* al een fijne band hadden opgebouwd", legt Peter van der Heijden, de man achter Strip2000 uit. "De strip is erg goed en past perfect bij ons. En de verkoopaantallen die de strip haalde zijn anno nu een heel groot succes. Volgens mij moet je dan ook ontzettend blij en dankbaar zijn met zo'n superstrip in je fonds. Overigens moet wel gezegd dat wij natuurlijk in tegenstelling tot de grote uitgeverijen relatief weinig overheadkosten hebben. Samen met Twan en Erik werken wij met zijn drieën vrijwillig aan Strip2000 om dit uit te bouwen tot iets moois, waarbij ons doel is dat de uitgeverij over 3 jaar echt op eigen benen kan staan."

Strip2000 is een relatief jonge uitgeverij op de stripmarkt. Waarom zijn jullie er ooit mee begonnen?
Zoals de meeste uitgevers denk ik, als liefhebber natuurlijk! Ik ben van mening dat er in het totale aanbod van strips te weinig humorstrips zitten. En dat terwijl we juist in deze economisch moeilijkere tijden volgens mij echt behoefte hebben aan tijdige ontspanning en een lach! Het is mijn droom om in de komende jaren van Strip2000 een prachtfonds op te bouwen met humoristische strips, waarbij de lezer een regelmatige (glim)lach niet kan onderdrukken en de tekenaar het gevoel heeft zijn 'ei' echt kwijt te kunnen.

En dat doen jullie momenteel met alleen maar Nederlandse en Vlaamse stripauteurs. Een initiatief dat ik alleen maar kan toejuichen. Maar betekent dat meteen dat jullie buitenlandse strips weren?
Absoluut niet! Maar een fonds moet een profiel hebben en je moet ook ergens starten, en ik wil heel graag met het fonds een humoristische brug vormen tussen de Vlamingen en de Nederlanders, daarom kijk ik nog maar zeer beperkt naar de andere markten. Ik wil er eerst van overtuigd zijn dat we aardig compleet zijn in de Nederlandstalige markt, maar dat sluit zeker niet uit dat we in de toekomst een keer gaan werken met anderstaligen.

Bekende populaire strips hebben jullie ondertussen een nieuw leven gegeven en er staan er nog heel wat op de rol. Wat is de idee daarachter?
Zoals gezegd, wij geloven in het humor segment! We zien dat ook aan de albumverkopen en het enthousiasme van andere stripliefhebbers op beurzen. Ik stond in Valkenswaard tijdens Brabants Stripspektakel een kop koffie te drinken aan de bar en een verzamelaar zegt tegen een andere: "Ja, ik koop alle Strip2000-strips, ik moet er altijd om lachen en het fonds ziet er zo knap uit." Tja, de tranen van blijdschap sprongen bijna in mijn ogen.
Daarnaast wil ik platform bieden voor auteurs, niet al onze uitgaven hoeven bestsellers te worden, dus ik wil ook af en toe wat risicovollere uitgaven doen, zolang het publiek maar een belangrijke mate van herkenbaarheid heeft met onze uitgaven en gelooft in wat we doen.

Nu al een bestseller is volgens mij *Biebel*. Wat mogen we daarvan verwachten?
We hebben net vandaag de laatste hand aan het album gelegd dat in juni uitkomt. Het ziet er echt fantastisch uit. Het is natuurlijk jammer dat Mark geen *Biebel* meer maakt maar met dit album – wat dus niet eerder verschenen is – en een paar duizend stroken die voor het eerst in kleur zullen zijn in de komende albums, hebben we toch fijn heel wat nieuws voor alle lezers! Daarnaast is de kans zeer groot dat we in 2014 ook een aantal delen zullen heruitgeven, maar dan uiteraard helemaal aangepast.

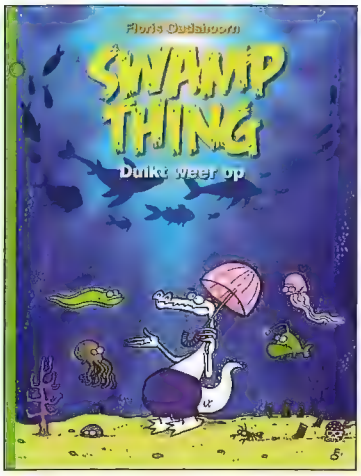

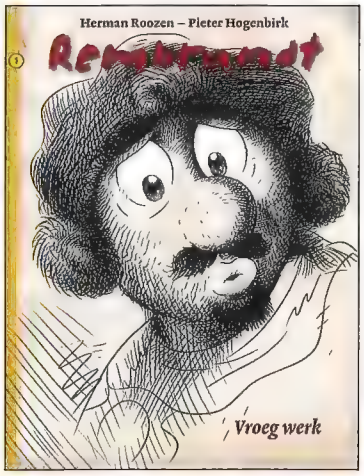

Jullie houden de Nederlandstalige stripmarkt goed in het oog. Zo mogen we in 2013 bijvoorbeeld ook *Snippers* van Aimée de Jongh en *Het Godvergeten Eiland* van Luc Cromheecke verwachten. Zijn de auteurs meteen immens happig om een album bij jullie te laten uitgeven?
Over de belangstelling van de auteurs mogen we niet mopperen, we zijn begonnen met Luc en Marq van Broekhoven en inmiddels mogen we met ruim 20 auteurs werken, wat natuurlijk fantastisch is. Wat we meekrijgen van de auteurs is onze transparantie in hoe we werken en dat de albums er zo goed uitzien. Hier moet ik vooral een enorm compliment maken aan Rudy Vrooman, hij is de vormgever van het fonds en tevens ons geweten. (*lacht*)
Maar we hebben nu met Mark, Luc & Laurent, Charel een paar fantastische Vlaamse auteurs, maar de balans slaat nog door naar de Nederlanders, dus in 2013 gaan we zeker proberen nog wat meer Vlamingen binnen te halen.
Volgend jaar belooft druk te worden voor Strip2000. Welke strips die we tot nu toe niet vernoemd hebben, moeten we zeker in het oog houden? Daar komt ie: *Snippers* 2, *Trix* 1 van geweldenaar Mars Gremmen – een superleuke strip, *Rembrandt* van hetzelfde duo als *de Ruyter*, *Swamp Thing* 5 – erg grappig, *Junior & Co* 1 en *Tobkok* 2 van oudgediende Uco Egmond, *Hotel Nevelzicht* uit de *Eppo*, het erg sterke *Jodocus* 3, *Pim, Pam & Pluis* van Gerard Leever – een spin-off van zijn *Dik van Dieren* reeks) en *Timo* 3. En dan vergeet ik er vast nog een paar te noemen. (*glimlacht*)

In tijden van crisis lijkt het bijna onmogelijk om een uitgeverij levend te houden. Waarom zal het bij Strip2000 wel lukken?
We hebben het geluk en voelen ons zeer vereerd dat we het kunnen en mogen opzetten. We zullen ons oor vaak te luisteren leggen bij de lezer, want die bepaalt uiteindelijk ons succes natuurlijk. Verder geloven wij echt in wat we doen, dus de toekomst zal het uitwijzen. (*glimlacht*)
Tevens hoop ik dat de Mecenas-edities die we uitbrengen een doorslaand succes zijn. Wij doen dit om ervoor te zorgen dat de auteur een tijdlang ongestoord aan zijn album kan werken. De Mecenas krijgt gedurende een jaar een regelmatige update van de vorderingen en aan het einde ontvangt hij het album op groot formaat met de pagina die hij gekocht heeft. We zijn dan ook al heel blij met de belangstelling voor het album van *Jump*! Tevens is het misschien leuk om te melden dat we ook met Steve van Bael gaan werken aan een nieuw album. Dit gaat *De Figaro's* heten en de helden zullen in deze reeks nog kids zijn. Dit eerste album verschijnt maart 2014 en in 2013 gaat Steve er mee aan de slag. Ook hiervan brengen we een Mecenas-editie uit.

Hoever kijken jullie nu vooruit?
Ons oorspronkelijke plan bracht ons tot eind 2014, zodat we dan konden kijken waar we stonden. Inmiddels zijn we echt al zo druk met reeksen bezig dat voor 2014 al een album of 15 gepland zijn en de eerste vijf van 2015 ook al.

Tracht je nog af en toe een beetje te slapen, Peter? Kwestie van je nog een hele tijd bij ons te houden.
Ja hoor, maar ik ben gestopt met televisie kijken. Dat zouden meer mensen moeten doen en dan een stripboek gaan lezen, liefst van een onze auteurs. (*lacht*)

Vijftien doeken van de vermaarde striptekenaar Enki Bilal zijn bij veilinghuis Artcurial in Parijs verkocht voor in totaal 1,45 miljoen euro. Deze nieuwe reeks getiteld *Oxymore* werd deze zomer tentoongesteld in New York, Peking en Berlijn en gaat over alle geliefde onderwerpen van de artiest van de afgelopen veertig jaar. De werken op groot formaat, allemaal dit jaar vervaardigd, werden geraamd tussen de 30.000 en 100.000 euro.

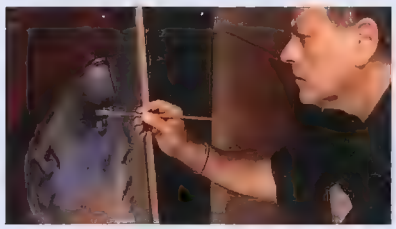

Teken je regelmatig, lees je liever de geesteskinderen van anderen, heb je een interessante mening over strips of combineer je dat alles? In alle gevallen ben je vanaf vandaag welkom op PostYourComic, een nieuw digitaal podium voor striptekenaars, cartoonisten, grafische novellisten en al wie daar interesse in heeft. (www.PostYourComic.com)

Uitgever van stripboeken DC Comics zegt dat de digitale verkoop van zijn strips met 197 procent is gestegen en gaat daarom ook zijn nieuwste strips digitaal ter beschikking stellen. De strips zullen voortaan maandelijks worden verkocht via de Kindle Store van Amazon, iBookstore van Apple en de Nook Book Store van Barnes & Noble, een grote boekenverkoper in de VS.

Koffieklets kwam tot stand met de hulp van Willem Gay, Antoine Ryckman, Kurt Morissens en David Steenhuyse (stripspeciaalzaak.be).

Strippost van **Geert de Sutter**

***Post uit China*, het nieuwste stripalbum van Geert De Sutter, vertelt het verhaal over de jonge Lazarist Frans Schraven, die missioneringswerk deed in China. Een gesprek met een tevreden tekenaar?**

Geert De Sutter: Heel tevreden en doodmoe tegelijk! Het album kwam in vier talen tegelijk uit. Dat geeft extra stress!

Had je voor deze opdracht ooit over Frans Schraven gehoord?
Neen en bijna niemand kende deze man. Hij werd precies 75 jaar geleden vermoord, samen met acht andere Europeanen, in de oorlog tussen Japan en China. Het verhaal speelt zich af op een Chinese missiepost in 1937. De reconstructie van deze setting vroeg heel veel tijd en energie. Mijn opdrachtgever bezorgde mij veel foto's en archiefdocumenten. De belangrijkste bron voor dit verhaal waren echter de vele brieven die Frans schreef en opstuurde naar zijn familie in Nederland. Dat is natuurlijk ideaal bronnenmateriaal uit eerste hand.

Wie zijn je opdrachtgevers?
In dit geval een Nederlandse stichting die het verhaal van Frans Schraven verder wil door vertellen aan komende generaties. In de loop der jaren zijn er nu toch al wat duizenden exemplaren van mijn boeken in omloop. Op deze manier (en via mijn website www.geertdesutter.be) komen opdrachtgevers met mij in contact..

Wat vond je nu zelf leuk aan het uitwerken van dit verhaal?
Het verhaal doet een beetje denken aan het verhaal van de monniken van Thibirine, dat werd verfilmd in de film *Des hommes et des Dieux*. Het motief voor de moord is gelijkaardig. De negen Europeanen uit *Post uit China* worden niet vermoord omdat ze enkele gewonde terroristen verzorgen zoals in Thibirine, maar omdat ze weigeren meisjes en vrouwen, die bij hen op de Missie bescherming zochten, uit te leveren aan de binnenvallende Japanse soldaten. Het motief is tegelijk ook actueler dan ooit: in een tijd van seksueel misbruik binnen de kerk kan het offer van de negen Europeanen gezien worden als een teken van troost en hoop.

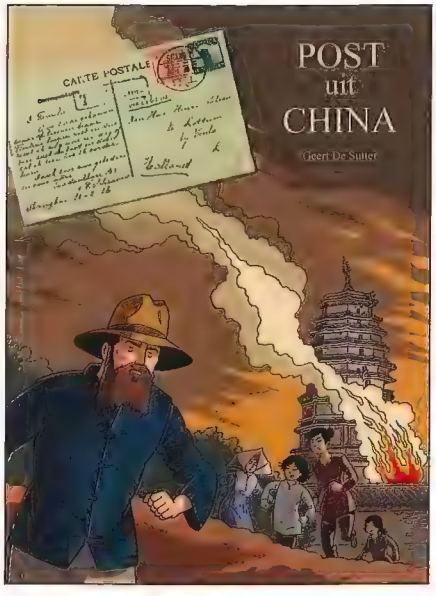

In welke mate is er controle door je opdrachtgever?
In dit geval kon ik zelf de verhaalstructuur kiezen, maar er werd erg nauwlettend toegekeken dat het verhaal historisch correct werd verteld en of ik de feiten authentiek interpreteerde en in beeld bracht.

De inkleuring van dit album werd verzorgd door Kasper De Sutter...
Kasper is mijn zoon, die ook al mijn vorige strip *Het geheim van De Bakkerij* digitaal inkleurde. Omdat hij ook tekent, heeft hij niet enkel notie van kleur, maar ook van vorm. Voor dit boek wilden we iets speciaals uitproberen: nergens 'verloop' gebruiken in de kleur. Ik kreeg al wel eerder het commentaar dat mijn klare lijntekeningen niet altijd gediend waren met veel 'spuitwerk' (overgangen van licht naar donker). Photoshop is een geweldige toverdoos, maar zo moeilijk om in bedwang te houden!

Je tekent veel in opdracht van opdrachtgevers. Daardoor blijf je ook relatief onbekend in het stripwereldje. Heb je nooit de nood je eigen reeks uit te werken?
Mijn werk is zich in de loop der jaren – bewust of onbewust – gaan richten op een bepaald segment, een nichemarkt. Een kleine doelgroep die bewust kiest om strips uit te brengen met een religieus thema. Als ze je een keer weten wonen, komen ze steeds weer terug met gelijkaardige opdrachten. Aangezien momenteel de crisis overal erg voelbaar is, hoor je me niet klagen. Ik kan nog steeds verder gaan met strips te tekenen. Natuurlijk zou ik liever een jaar lang aan een eigen verhaal werken, maar dat is economisch niet haalbaar. Het is niet eenvoudig, zeker niet voor debutanten zoals mijn cursisten die momenteel de opleiding 'Stripauteur' volgen bij Syntra Hasselt. Het aanbod in de stripwinkel is veel te groot. Hoe krijgen zij hun werk gepubliceerd? Commercieel werk maken? Je laten subsidiëren door de overheid? Zelf uitgeven? Of gewoon voor de lol op een eigen blog plaatsen?

En wat is het volgende project dat we van je mogen verwachten?
Mijn nieuw album moet verschijnen in september 2013, maar de opdrachtgever vroeg me uitdrukkelijk nog niets te zeggen. Sorry! (KM)

De strip is te bestellen via galerie@achelsekluis.org (België) of info@mgrschraven.nl (Nederland) (gekartonneerd, 48 blz, kostprijs 12 euro + verzendkosten)

De stripspeciaalzaak waar beweging in zit!!

• 160 m² winkelruimte met speelhoek voor de kleinste bezoekers

• Zeer ruim aanbod aan nieuwe strips

• 20% korting op alle nieuwe strips (inclusief luxe-edities) met onze klantenkaart.

• Maandelijks signeersessies met tekenaars uit binnen- en buitenland

• Verzorgd antiquariaat aan betaalbare prijzen

• Groot aanbod aan 2de hands strips aan de beste prijzen.

• Uitgaven in eigen beheer: op regelmatige basis brengen wij in samenwerking met striptekenaars en hun uitgevers producten in een kleine oplage uit.

Het pad van Jessica - delen 1,2 en 3
Hardcover: 21,95 € - luxe: 59.95 €

Jeremiah - delen 29 en 30
Hardcover: 21,95 € - luxe: 59.95 €
(deel 29 uitgeput, deel 30 zéér beperkt leverbaar)

Konvooi delen 0 t.e.m. 10 18.95 €
De jeugdjaren van Nävis delen 1,2,3 18,95 €

Albums met exlibris: o.a: Bernard Prince 18, Kruistocht, Largo Winch, Antares, De Havik, e.a

• Limited Edition Club (L.E.C): Een door ons opgerichte club waarbij de leden in ruil voor een jaarlijkse leden-bijdrage genieten van tal van voordelen. Gratis prenten bij aankoop van bepaalde strips, originele en exclusieve clubuitgaven, kortingen en/of andere voordelen op uitgaven in eigen beheer.

Openingsuren:
Maandag t.e.m. vrijdag: 12u00 – 18u00
Zaterdag: 10u00 – 18u00*
*Tijdens de maanden juli en augustus is de winkel zaterdag open vanaf 11u00

GITSCHOTELLEI 143
2600 BERCHEM
TEL: 03/236.25.40

”IK LAAT ME MEER BEÏN DOOR FILMS DAN DOOR

INTERVIEW
IKO, TEKENAAR VAN DUISTERNIS

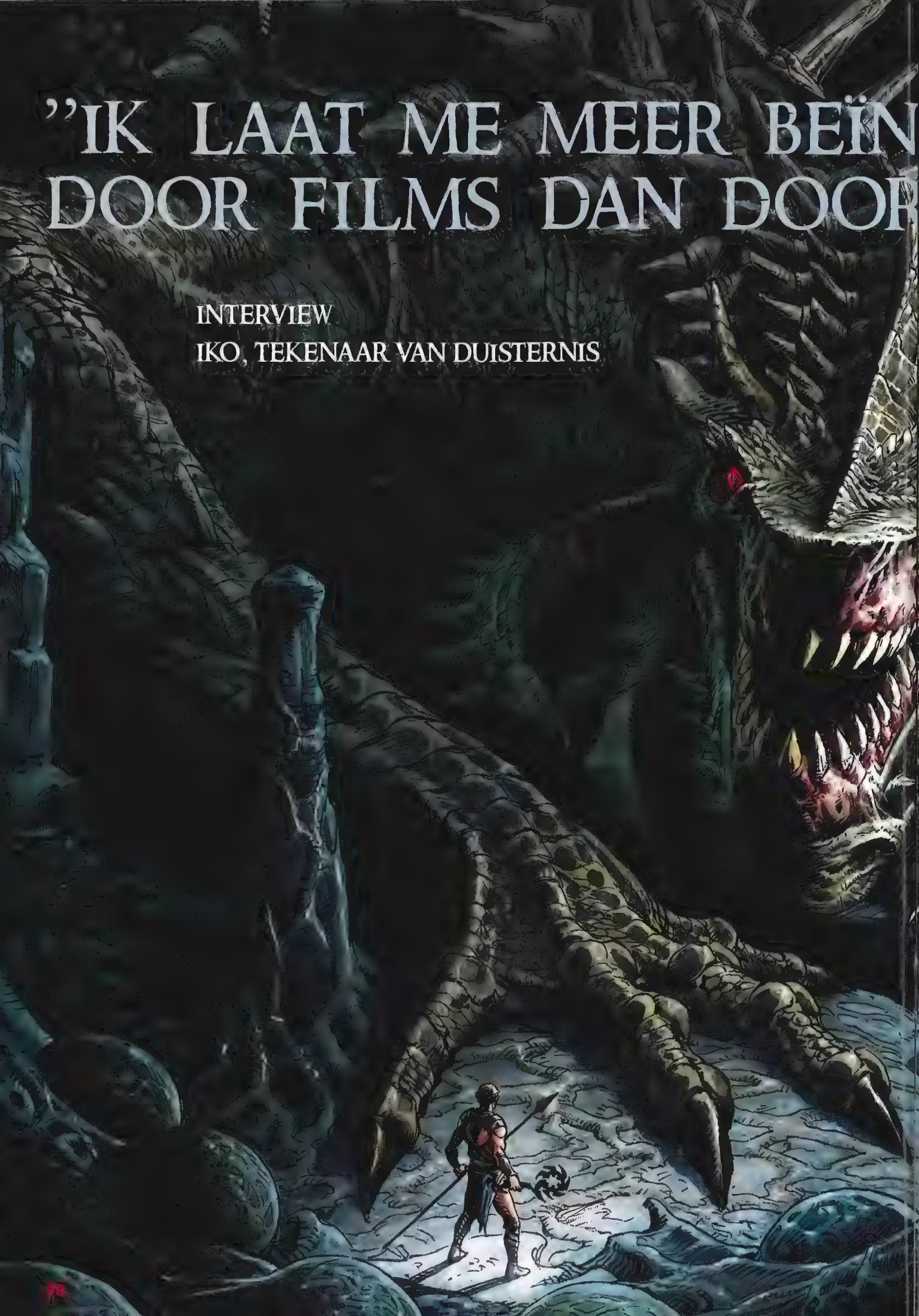

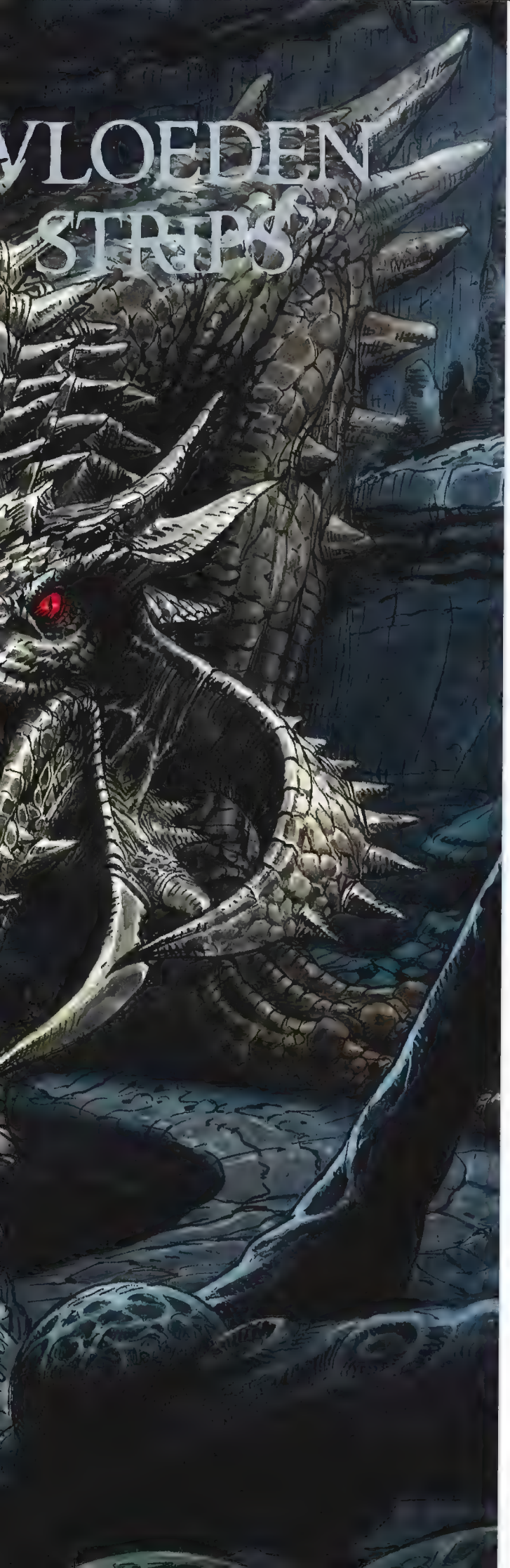

Versterkte stad is de titel van het net verschenen derde album uit de fantasy-reeks _Duisternis_ van Christophe Bec, bekend van o.a. _Bunker_, _Carthago_ en _Heiligdom_, en de Italiaanse tekenaar Iko, die met deze reeks debuteert. Een debuut dat kan tellen. De actie spat werkelijk van de pagina's. De pagina's ogen bijzonder indrukwekkend en filmisch. Dat dit geen toeval is, vertelde de man ons tijdens zijn bezoek aan Comix Factory in Antwerpen.

DOOR **TOM VERMEEREN** EN **GERT BUSSENS**
(met dank aan Mario Castignani die als tolk fungeerde tijdens het interview)

Kan je jezelf eens aan onze lezers voorstellen?
Mijn echte naam is Giuseppe Ricciardi. Ik ben afkomstig uit Italië, 38 jaar en ik timmer al een tijdje aan mijn loopbaan als tekenaar. Tekenen doe ik al sinds mijn veertiende. Op mijn 21ste ben ik als professionele tekenaar begonnen bij Intrepido, een uitgeverij die compilatiealbums publiceert waarin verschillende genres aan bod komen. Er staan zowel detective-, horror-, fantasy- als historische verhalen in.

Hebben je ouders je gesteund in je beslissing om striptekenaar te worden?
Mijn ouders sprongen geen gat in de lucht maar stonden er ook niet weigerachtig tegenover. Ze zagen strips maken in het begin niet meteen als een echte job. Maar ze hebben me toch mijn eigen weg laten volgen. Daar ben ik hen dankbaar voor.

Wat zijn je grootse invloeden?
In Italië wil iedereen in het spoor lopen van het grote voorbeeld Claudio Villa. Hij is het typevoorbeeld voor alle realistische tekenaars in Italië. Villa is op zijn beurt vooral door de Amerikaan Alex Raymond beïnvloed. Verder zijn er ook West-Europese tekenaars als Swolfs en Rosinski wiens werk ik bijzonder apprecieer. Reeksen als *Thorgal* en *De Prins van de Nacht* zijn ook bij ons in Italië goed bekend en geliefd.

Waarom koos je voor het pseudoniem Iko?
Als je als Italiaan wil doorbreken moet je voor een naam kiezen die zowel voor de Franse als Amerikaanse markt goed klinkt en makkelijk uitspreekbaar is. Ik was als kind verzot op het computerspel *Ico* en heb er zelfs mijn kat Iko naar genoemd. En op mijn beurt heb ik dan mijn pseudoniem Iko vernoemd naar mijn kat. *(lacht)*

Heb je een vast uurschema?
Ik probeer met regelmaat te werken. Als de deadline dichterbij komt, werk ik soms 15 uur na elkaar. De moeilijkheidsgraad is ook niet voor elke pagina dezelfde. Ik doe nog alles met de hand en dan zijn dubbelpagina's vol details heel arbeidsintensief. Ik probeer ook altijd chronologisch te werk te gaan. Ik begin op pagina één en werk zo het verhaal af. Af en toe onderbreek ik die manier van werken als de deadline mij daartoe dwingt.

DOORBRAAK MET *DUISTERNIS*

Drie jaar geleden leerden wij je werk kennen toen het eerste deel van de fantasyreeks *Duisternis* in de rekken lag. Hoe is de Franse scenarist Christophe Bec bij jou terecht gekomen?
Mijn agente, Camilla, had mijn werk aan Bec voorgesteld. Ze had verschillende platen mee waarin ik allerlei genres had uitgewerkt. Bec zocht op dat moment naar een tekenaar die scenografisch en filmisch werkt. En zo ontstond onze samenwerking

Hoe houden jullie contact?
Vooral via de computer. We zien elkaar zelden of nooit *face à face* en dan treedt Camilla op als mijn tolk. Tja, niet elke Fransman spreekt immers Italiaans.

Hoe zien de scenario's eruit die je van Bec krijgt?
Bec bezorgt me zijn scenario in een geschreven versie. Hij legt de dialogen vast en voegt een korte beschrijving toe van wat er in elke vakje moet komen. Bij bepaalde ingewikkelde pagina's krijg ik ook een storyboard. Ik vind dat ik heel veel vrijheid krijg om mijn eigen ding te doen.

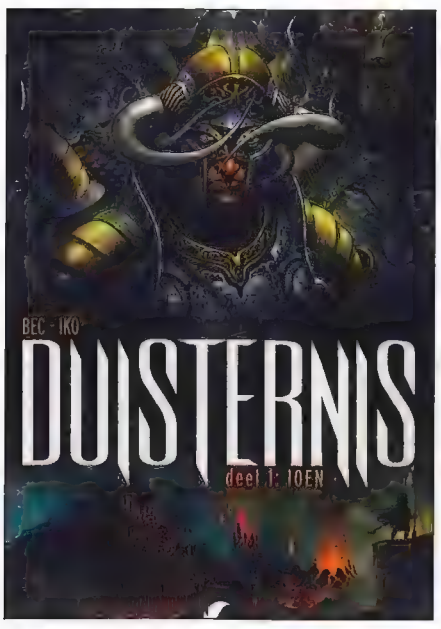

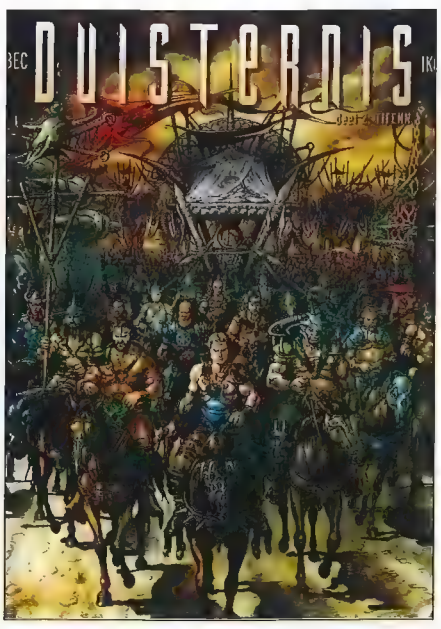

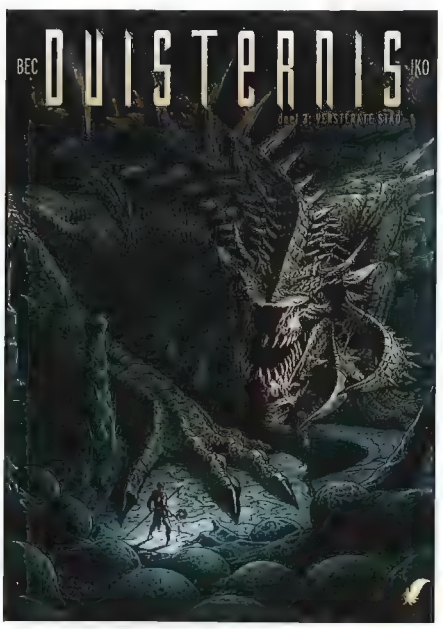

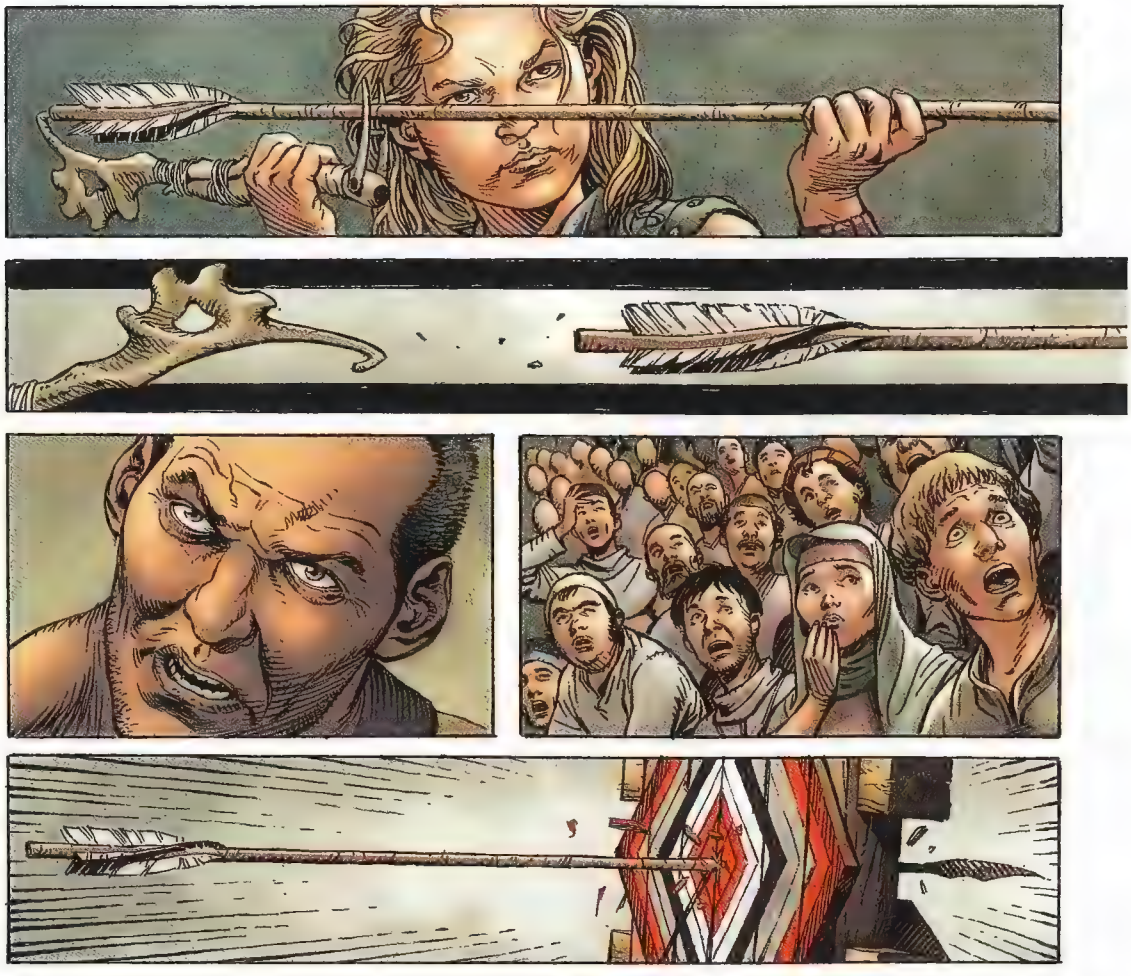

Hoe groot is de invloed van film op jouw tekenwerk?
Heel groot. Ik laat me meer beïnvloeden door films dan door strips. Toch zal de lezer niet elke verwijzing naar films in mijn werk zomaar ontdekken. Je moet al een cinefiel zijn om alle knipoogjes te zien. Het zal wel voor iedereen duidelijk zijn dat de grote beelden in deel 1 een verwijzing zijn naar *Lord of the Rings*. Voor mijn uitrustingen en bepaalde wapens heb ik ook veel inspiratie gehaald uit de *Highlander*-films. Voor de vuurspuwende draken haalde ik mijn inspiratie uit films als *Reign of fire*. Ik zie het als hommages aan al die films. Ik amuseer me enorm met het integreren van al die verwijzingen. Ook Bec heeft nooit onder stoelen of banken gestoken dat hij bij het bedenken van dit verhaal zich liet leiden door *Thorgal* en *Conan*. De scène waarin de jonge Ioen leert boogschieten, is een ode aan *De boogschutters*, een van beste albums van *Thorgal*.

Hoe verloopt de inkleuring van *Duisternis?*
Dat gebeurt in het buitenland. Het zijn de Digikore Studio's in het Indische Mumbai die voor de inkleuring zorgen. Ze werken ook vaak voor het Franse Soleil en het Amerikaanse label Marvel. Bec en ik geven wel bepaalde indicaties mee op vlak van inkleuring. Maar uiteindelijk zijn het profs die hun eigen weg gaan. Ik vind het wel jammer dat bepaalde finesses verdwijnen die ik graag had gezien.

Is het al bepaald hoeveel delen er zullen verschijnen van *Duisternis?*
Dat weet ik niet helemaal zeker. Vermoedelijk zullen het er vijf worden. Het derde deel is al enkele maanden geleden in het Frans verschenen en momenteel heb ik al een tiental pagina's van deel vier getekend.

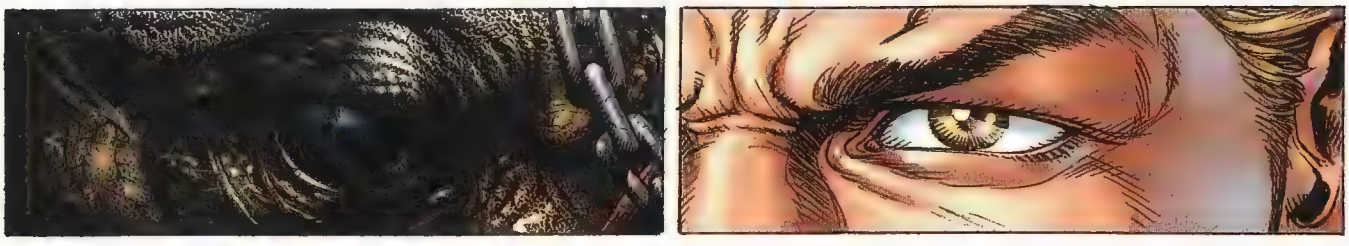

In het dankwoord van deel 1 bedank je enkele dokters en het verplegend personeel. Waarom?
(korte stilte) Enkele jaren geleden was ik betrokken in een ongeval. Ik heb meer dan drie maanden in het ziekenhuis gelegen. De hoofdarts, dokter Lombardi, stond me elke dag met raad en daad bij. Hij ontpopte zich tijdens die maanden als een soort vaderfiguur voor mij. Zonder hem zou ik hier vandaag niet zitten, denk ik. Maar ik treed liever niet in details over wat er precies gebeurd is.

TOEKOMSTPLANNEN

Staan er al andere projecten op de agenda na het afronden van *Duisternis?*
Niet echt. Ik bekijk het album per album. Ik ben heel blij dat ik dagelijks mijn hobby kan uitoefenen en er nog voor betaald word. Wat er na dit project komt, zien we dan wel.

Zijn er scenaristen met wie je dolgraag nog zou samenwerken?
Uiteraard. Maar ik ga mij niet wagen aan het noemen van namen. Ik beschouw mezelf nog als een beginneling en moet dus geen eisen stellen. Ik stel me bewust nederig op en zie wel wat er allemaal op mij afkomt.

In welke talen verschijnt *Duisternis?*
Voorlopig zijn dat er drie: Frans, Nederlands en Duits. Er zijn ook plannen om de reeks naar het Russisch te vertalen. In mijn eigen taal zijn de albums nog niet verkrijgbaar. Italiaanse uitgeverijen hebben vaak de gewoonte om te wachten tot een reeks afgerond is vooraleer die dan integraal te vertalen en te publiceren.

Slotvraagje : veel tekenaars vertelden ons dat het vandaag de dag heel moeilijk is om als beginnend tekenaar te debuteren. Er is de laatste jaren dan ook een overproductie van strips. Het aantal nieuwe titels dat maandelijks verschijnt is nauwelijks nog bij te houden. Hoe kijk je zelf tegen dit fenomeen aan?
Het klopt inderdaad dat je als beginnend tekenaar veel geluk moet hebben om met een verhaal te debuteren dat opvalt en zijn weg vindt naar een groot publiek. Ik mag van geluk spreken dat ik meteen met een bekend scenarist als Christophe Bec ben mogen starten. Jonge Italiaanse tekenaars publiceren hun eerste pagina's in die compilatiealbums waarover we het net hadden. Zo produceer je eerst honderden stripplaten aan een hoog tempo vooraleer je mag beginnen dromen van een eerste echte albumuitgave. Het grote voordeel is dat je zo de stiel leert. Je wordt verplicht dagelijks aan je stijl te werken en zo leer je heel snel bij. Je moet je dag in dag uit bewijzen, tonen wat je in je mars hebt. Zo heb ik het ook gedaan en ik vond het een heel goeie leerschool.

ACTE DE PRÉSENCE

STRIPS VERSCHENEN
IN DECEMBER 2012 EN JANUARI 2013

SAMENGESTELD DOOR
DAVID STEENHUYSE

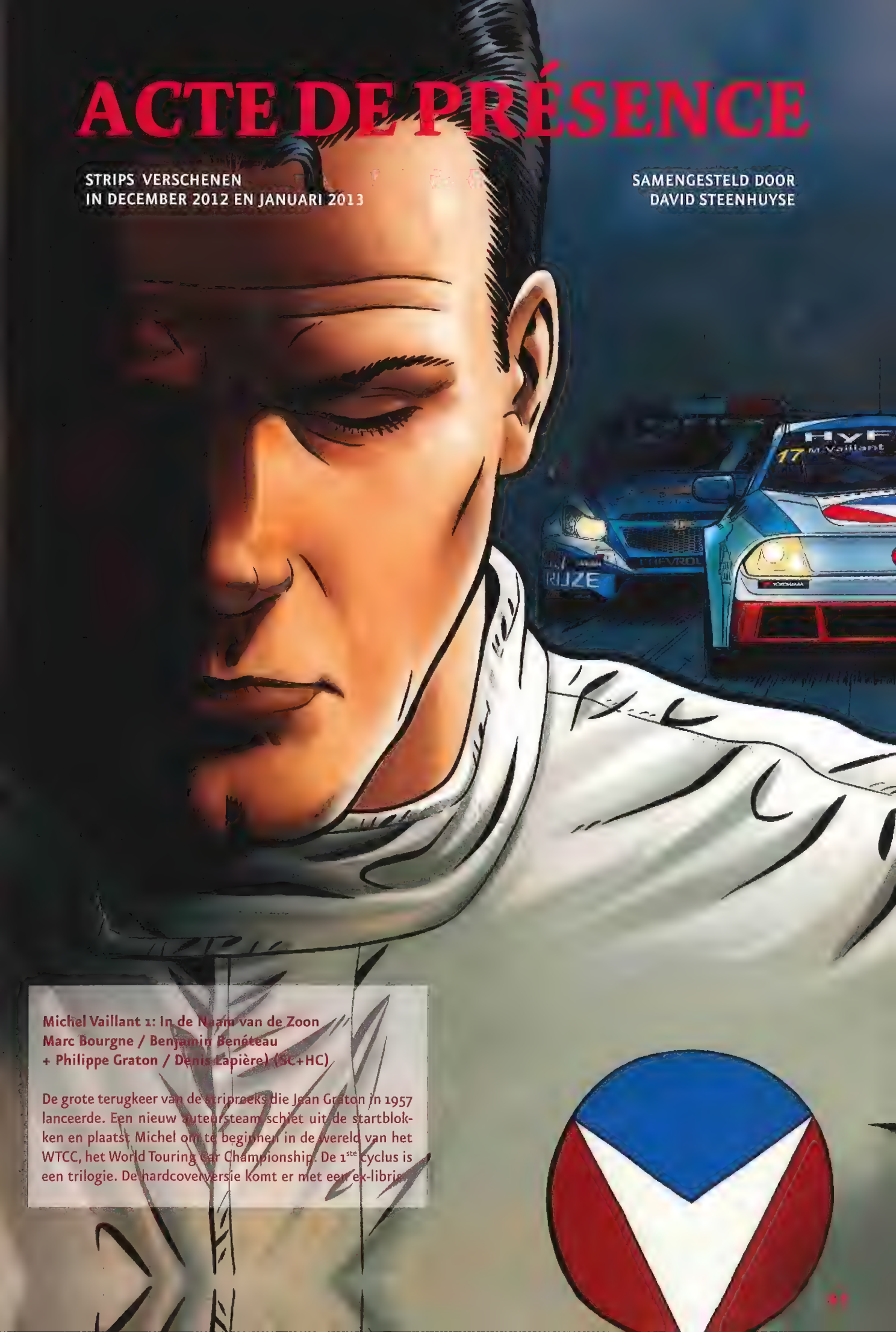

Michel Vaillant 1: In de Naam van de Zoon
Marc Bourgne / Benjamin Benéteau
+ Philippe Graton / Denis Lapière) (SC+HC)

De grote terugkeer van de stripreeks die Jean Graton in 1957 lanceerde. Een nieuw auteursteam schiet uit de startblokken en plaatst Michel om te beginnen in de wereld van het WTCC, het World Touring Car Championship. De 1ste cyclus is een trilogie. De hardcoverversie komt er met een ex-libris.

Traject, uitgegeven bij uitgeverij Daedalus, is een nieuwe samenwerking tussen de heren Johannes Roussel en Roger Seiter, die eerder samen de historische strip _HMS_ maakten. De nieuwe strip start met het waargebeurde ongeluk op het racecircuit van Le Mans in 1955. Toen vloog een Mercedes van de baan en kwam terecht in het publiek. In _Traject_ volgen we het (fictieve) leven van de jonge Vincent die zijn vader verloor tijdens dat tragische ongeluk maar niet zijn interesse voor de autoracerij. Van een historische zeevaartreeks naar een strip waar gemotoriseerde voertuigen de hoofdrol spelen. Het lijkt een grote stap, niet?

TRAJECT: LIEFDE VOOR DE AUTO

"Ik ben zelf van kleins af aan een autoliefhebber", aldus een enthousiaste tekenaar Johannes Roussel. "Het zijn vooral de auto's uit de jaren '60 of '70 waartoe ik me aangetrokken voel. Ik vind hun vormgeving veel eleganter, origineler en mooier dan de auto's die ze vandaag produceren. Daarbovenop bezit ik een oude auto en ben ik lid van een autoclub. In de jaren '60 was de autokoers nog een extreem gevaarlijke sport en waren de piloten heel kleurrijke figuren."

Een passie dus. Maar hoe is _Traject_ ontstaan?
Voor dit project werden we gecontacteerd door Frédéric Mangé van uitgeverij Glénat. Omdat ook hij een autoliefhebber is, heeft hij Plein Gaz opgestart, een nieuwe collectie gewijd aan de auto en nog specifieker aan de autosport. Roger en ik wilden de jaren '60 behandelen en dat was net een project dat was voorgesteld door een van Frédérics vrienden Chris Boyer, dat helemaal overeenstemde met wat wij wilden doen.

Ik kan me voorstellen dat je veel met documentatie werkt.
Een groot deel van mijn werk steek ik in het verzamelen van documentatie over de auto's, de races, de verschillende circuits en daarbij dan ook nog eens alle zaken uit het dagelijkse leven van de jaren '60. Ik heb ondertussen ontelbaar veel boeken en de meest courante modelauto's uit die tijd verzameld. In feite komt elk nummer uit de races, de kleuren van de bolides en de namen van de verschillende racers komen overeen met de beschreven races uit die tijd.

Veel actie in de strip, die afgewisseld wordt met eerder intimistische scènes. Wat vind je het leukst om te tekenen?
Een strip is een geheel en ik teken met evenveel plezier actiescènes tijdens een race als de eerder intimistische scènes tussen de personages.

Traject is ook een nieuwe samenwerking met Roger Seiter. We mogen er van uit gaan dat jullie een goede relatie hebben?
Roger is al heel lang een vriend. We kennen elkaar ondertussen al 25 jaar en hebben ons eerste gezamenlijke album in 1986 gemaakt. In al die tijd hebben elkaar heel goed leren kennen. Onze werkrelatie is dan ook heel complementair en gebaseerd op vertrouwen.

Als wij denken aan strips over auto's denken wij meteen aan _Michel Vaillant_. Wat vind je eigenlijk van deze klassieker van Jean Graton?
Michel Vaillant is de serie die mij de strip heeft doen ontdekken. Ik heb het grootste deel van de albums uit de jaren '60 en '70. Mijn favoriete album is _De 8ste man_, een heel goed opgebouwd verhaal waarin de personages veel diepgang krijgen.

Wat betekent zo'n Nederlandse vertaling voor je?
Het geeft de gelegenheid een groter publiek te bereiken. Ik ben het ook gewend geraakt omdat onze vorige serie _HMS_ ook systematisch uitgegeven werd in het Nederlands en Frans.

Traject is al een tijdje uit in het Frans. Hoe zijn de reacties op het album?
Traject heeft een heel verschillend publiek tegenover onze vorige serie. Door de verschillende signeersessies heb ik veel mensen leren kennen, die gepassioneerd zijn door oude auto's en zij appreciëren allen de strenge juistheid van hoe we het verhaal brengen. Het verhaal eindigt na het tweede album maar we laten de deur op een kier voor een eventueel vervolg.

En mogen we ook nog een vervolg verwachten van _HMS_?
HMS telt 6 albums, drie verhalen die telkens een tweeluik vormen. Op dit moment zijn er geen plannen om de reeks verder te zetten. (KM)

BALLON

Assassin's Creed 4 — **Hawk (Defali + Corbeyran)**

Game Over 8 — **Cold Case (Midam + Adam)**

Geef ons maar deze strip met game-invloeden.

Kid Paddle 13 — **Slime Project (Midam)**

CASTERMAN

De Avonturen van Kuifje: Moviealbum 1 — **Het Geheim van de Eenhoorn (naar Hergé)**

De eigenlijke stripversie van de film met beelden uit de film en tekstballonnen.

Dracula - De Ondode 3 — **(Kowalski + Dufranne naar Dacre Stoker)**

Laatste deel van de stripbewerking van het officiële vervolg op Bram Stokers *Dracula*.

Magasin Général 8 — **De Vrouwen (Loisel / Tripp)**

Hoewel Marie dacht dat ze onvruchtbaar was, ontdekt ze nu toch dat ze zwanger is. Maar wie van de broers Mathurin is de vader? Ondertussen twijfelt de dorpspastoor aan zijn religieuze plichten.

Schoonheid — **(Schuiten)**

Editie op liggend luxeformaat met heel wat extra's.

DAEDALUS

Duisternis 3 — **Versterkte Stad (Iko + Bec)**

Harry Octane 1 — **Transam (Papazoglakis)**

Softcovereditie van de eerder in november verschenen hardcover in een gelimiteerde oplage.

Inlandsis 1 — **Twee-Arm-Twee-Been (Frichet + Betbeder)**

Nieuwe reeks die de legenden van de poolkap wil blootleggen.

Katharen 2 — **Klopjacht (Bono + Falba)**

Katharen gaat de reeks *De As van de Katharen* achterna door de ondergang van de godsdienstige strekking te hervertellen. Nu aan de hand van Arnaud die 3 'zuiveren' begeleidt in hun vlucht uit het veroverde Montségur.

Mattéo 3 — **Derde Periode (Gibrat)**

Met dit 3de deel van het 4-luik verschijnt ook een herdruk van deel 1.

De Onthoofde Arenden Bundeling 8 — **(Pierret)**

Svoboda! 2 — **Jekatarinaburg: Zomer 1918 (Pendanx + Kris)**

De Tempelridder 1 — **Tyr Intra Muros (Colak / Leoni + Istin)**

Nieuwe tempeliersreeks van de hand van de scenarist van *De Druïden* waarin 5 uiteenlopende figuren in 1187 een oude poort waarachter een grote schat schuilt trachten te vinden in het door Saladin belegerde Tyr.

Traject 1 — **Twee Ronden (Roussel + Seiter)**

De auteurs maakten voorheen de maritieme thriller *HMS*.

Deze reeks in de collectie Plankgas biedt een fictief, maar daarom niet minder gedocumenteerd verhaal in de autosport.

De Weg van het Zwaard 1 — **De Assen van de Kinderjaren (Freniani + Mariolle naar de roman van Thomas Day)**

Deze romanverstripping speelt zich af in het 17de-eeuwse Japan waarin helden van vlees en bloed het opnemen tegen mythische schepsels.

Het leven van jonge Mikédi, zoon van de oorlogsleider Nakamura, wordt verstoord wanneer hij in de vesting aankomt waar Miyamoto Musashi leeft, een van de grootste zwaardmeesters die het keizerrijk ooit gekend heeft. Musashi neemt Mikédi als leerling, en zo begint de Weg van het Zwaard.

Een Zakje Knikkers 1 — **(Bailly + Kris naar de roman van Joseph Joffo)**

Stripreeks gebaseerd op de roman van Joseph Joffo die over zijn eigen jeugdjaren onder de Duitse bezetting vertelde. Van zijn over de hele wereld vertaalde boek raakten 25 miljoen exemplaren verkocht.

September 1941, Joseph is 10 jaar. Hij is een vrolijke jongen die in Parijs woont. Zijn broer Maurice is 2 jaar ouder. Terwijl de Duitsers Parijs bezetten, worden ze verplicht een gele ster te dragen, de Jodenster. Hun ouders beslissen dat ze naar de vrije zone moeten vluchten waar hun andere broers al verblijven. Als enige bagage krijgen ze de raad mee nooit te vertellen dat ze Joods zijn.

DARGAUD

De Aasgieren 1-2-3-4 — **(Marini + Dufaux)**

Heruitgave van de complete reeks met een fraaie verzamelband eromheen.

Barracuda 3 — **Duel (Petiqueux + Dufaux)**

Meer over Barracuda en diens tekenaar kan je lezen in eerdere nummers van BSM.

HEBBEN JULLIE EEN LEUKE RIT GEHAD ?
JA, DANK JE, MAMA.
JE BESEFT TOCH WEL DAT JE ONDER DE NAAM VAILLANT DEELNEEMT AAN... AAN... DIE PLANNEN TEGEN AUTO'S ! ? !
BEGROET LIEVER JE ZOON EN SCHOONDOCHTER IN PLAATS VAN TE ZEUREN.

BUITENECHTELIJK RACEN VOOR MICHEL VAILLANT?

Na enkele jaren afwezig te zijn in het stripcircuit staat Michel Vaillant, racestripheld van Jean Graton, er weer helemaal. En hoe! Een nieuw auteursteam moet er voor zorgen dat de bekendste racepiloot uit stripland (terug) een hedendaagse stripheld wordt.

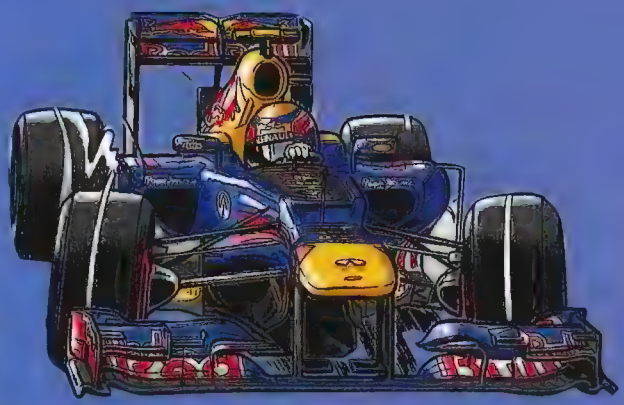

Het 77ste *Michel Vaillant*-album *In naam van de zoon*, het eerste van het nieuwe seizoen, werd getekend door Marc Bourgne en Benjamin Benéteau. Voor het scenario stonden Philippe Graton (de zoon van Jean Graton) en Denis Lapière in.

Maar zal de reeks zo'n geweldige verandering ondergaan? Verandering in ieder geval wel. Zo zullen we de Vaillant-bolides niet meer in de F1-races zien strijden. "Tuurlijk niet. Dat is immers te duur in deze tijden", verklaart Philippe Graton op Cobra.be. "De clan moet andere wegen bewandelen. Ze zoeken een sponsor die hen helpt om opnieuw in de motorsport terecht te komen." En Michel Vaillant zal ook niet de onkreukbare held blijven als we

MAAR DE TELEVISIE STAAT AAN. ALS JE ZIN HEBT...
WAT HEEFT HIJ ? !
HIJ VERDRAAGT NIET DAT WE NIET MEER IN DE F1 ZITTEN.
EN EERLIJK GEZEGD, WORD IK OOK WAT ONGEDULDIG...

co-scenarist Denis Lapière mogen geloven. "Het klopt wel dat Vaillant een beetje saai was geworden," zegt hij. "Ik heb hem wat meer karakter gegeven. Hij moest zich meer mens tonen, meer diepgang en emotie." En of die diepgang er in zal zitten door de inbreng van Carola, een tv-journaliste, met wie onze onkreukbare Michel misschien een buitenechtelijke relatie kan beginnen, laat Lapière in het midden.

In dit eerste album van het tweede Michel Vaillant-seizoen moet de clan Vaillant in een geglobaliseerde economische context niet alleen inspelen op de ontwikkelingen in de automobielsector, maar ook afrekenen met de strubbelingen binnen de eigen onderneming. De grootste uitdaging is om opnieuw te schitteren in het WTCC, het World Touring Car Championship... en om de familiebanden aan te halen nu de belangen alsmaar groter worden. En wij kijken er met grote ogen naar uit. Laat die banden maar gieren!

Djinn 11

Een Eeuwige Jeugd (Miralles + Dufaux)
Als we Dufaux mogen geloven, zal deel 12 het laatste deel van de reeks zijn.

Empire USA Seizoen II 6

(Koller + Desberg)
Einde van seizoen 2. Hierna mogen we ons verwachten een een crossover van *Empire USA* met I.R.$. – *All Watcher*.

De Schorpioen 10

In de Naam van de Zoon
(Marini + Desberg)
"Het album van de waarheid over de afkomst van de Schorpioen", zo belooft Dargaud. De Schorpioen is er alleszins op gebeten zijn moeder te wreken.

De Werelden van Aldebaran: Overlevenden - Kwantumanomalieën 2

(Léo)
Terwijl deze *Aldebaran*-reeks nog een tijdje zal lopen, komt in februari een eind aan *Verre Werelden*, dat voor de rest niets te maken heeft met Aldebaran.

DUPUIS

Alter Ego 6
Seizoen 2 start in 2013 en zal 4 albums tellen.

Darius (Efa / Erbetta + Renders / Lapière)
Dit is nog niet het laatste deel van de reeks. Een bijkomend album, waarin alle puzzelstukjes op hun plaats komen te liggen, is de climax van het 1ste seizoen.

Boeven op de Kermis

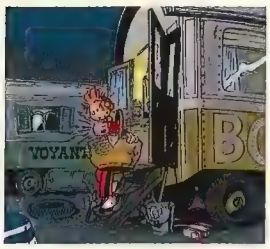

(Franquin)
Net zoals *Bravo Brothers* betreft dit een opnieuw ingekleurde heruitgave met commentaren van José-Louis Bocquet, Sergio Honorez en de dochter van Franquin. Dit kortere *Robbedoes en Kwabbernoot*-verhaal wordt dus geserveerd met een lijvig achtergronddossier.

Muchacho - integrale uitgave

(Lepage)
Het complete 2-luik in een integraal jasje met een nieuwe cover.

Yoko Tsuno 26

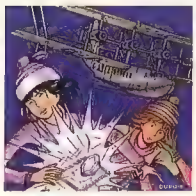

De Vloek van de Amethist
(Leloup)
Yoko en Emilia zijn terug thuis in Schotland. In hun landhuisje krijgen ze een vreemd bezoek. Een notaris komt hen melden dat Emilia een villa heeft geërfd van haar achter-oudtante... uit dank om haar het leven te redden in 1935! De twee hartsvrienden ondernemen een reis door de tijd en belanden zo in de jaren dertig.

GLÉNAT

Vorstenbloed 3

Wolven en Koningen (Liu + Jodorowsky)
Familiesaga zoals alleen Jodorowsky er kan schrijven: met bloed, geweld, seks en taboes. Deel 3 is het laatste deel van de trilogie.

GRATON

Dossier Michel Vaillant: Spa-Francorchamps

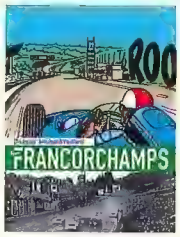

(Studio Graton + van den Abeele /Graton)
De geschiedenis van het legendarisch autocircuit aan de hand van de avonturen van Michel Vaillant. Met een voorwoord van Jacky Ickx.

Michel Vaillant 1

In de Naam van de Zoon
(Bourgne / Benéteau + Graton / Lapière)
De grote terugkeer van de stripreeks die Jean Graton in 1957 lanceerde. Een nieuw auteursteam schiet uit de startblokken en plaatst Michel om te beginnen in de wereld van het WTCC, het World Touring Car Championship. De 1ste cyclus is een trilogie.

LE LOMBARD

De Werelden van Thorgal: Kriss van Valnor 3

Een Koningin Waardig (De Vita + Sente) (SC+HC)

De Werelden van Thorgal: Wolvin 2

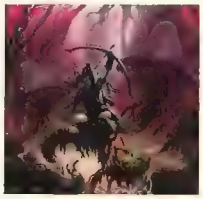

De Afgehakte Hand van de God Tyr
(Surzhenko + Yann)
Dit duo neemt ook de spin-off *De Jonge Jaren van Thorgal* voor zijn rekening. Dit 2-luik gaat in februari van start met het album *De Drie Zussen Minkelsonn*.

De Werelden van Thorgal Buiten Reeks: Het Ontstaan van de Werelden

(Rosinski / De Vita / Surzhenko + Sente / Yann)
Dring door in De *Werelden van Thorgal* aan de hand van interviews met de makers van de spin-offreeksen, rijkelijk geïllustreerd met voorstudies, schetsen en ander artwork.

LUCKY COMICS

De Nieuwe Avonturen van Lucky Luke 5

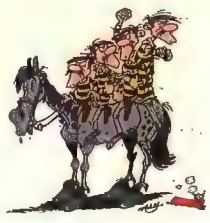

Ieder voor Zich
(Achdé + Pennac / Benacquista)
De wegen van de Daltons splitsen zich en dat levert vermakelijke situaties op. Wie het eerst 1 miljoen dollar bij elkaar rooft, wordt de nieuwe leider want Joes gezag werd in twijfel getrokken.

Het A.B.N.- Marsupilami-spel

Verzamelaars zijn toch te beklagen neuroten. Net op het moment dat je denkt dat je in jouw 'verzamelbranche' zowat alles gezien en gehoord hebt, valt er weer zo'n 'Groene Parfum' uit de lucht. HELP!

Door Philippe Mouvet

Een vriend-verzamelaar kwam er doodleuk mee binnenwaaien. Hij was net terug van een godvergeten rommelmarkt in een al even godvergeten pampasoord waar hij die morgen met een kameraad was gaan scharrelen. Zijn kompaan verzamelt namelijk oude jeugdboeken en had daar een tof stapeltje boeken voor een habbekrats uit een doos geplukt. Viel daar toch wel bij het verder wandelen een rood kartonnetje uit zo'n boek. Niet geïnteresseerd gaf hij het door: voilà, cadeau !

Bleek het een Controle-bonnetje (waarde= 1 tik) voor het A.B.N.-MARSUPILAMI-SPEL te zijn. Ik had er nog nooit van gehoord!

A.B.N. - MARSIPULAMI - SPEL

Kontrole-Bon Waarde : 1 tik

Gevaert Photo-Produkten
Mercator, de verzekeringsmaatschappij
Uitgeverij Dupuis
Mir - Fabrieken Cotelle-Foucher
Gluco-Tex, Druivensuiker
Flandria Stoombootdiensten

5 tikken geven recht op 1 A.B.N. - lot

Drie sporen zouden moeten leiden tot de oplossing van dit *Robbedoes*-mysterie:
1. Het A.B.N. moet in de jaren 50-60 zowat overal in Vlaanderen synoniem zijn geweest voor het Algemeen Beschaafd Nederlands, de taalnorm die er consequent via het onderwijs werd ingepeperd. Het A.B.N. had toen reeds een lange geschiedenis achter zich. Rond 1900 was het aantal mensen dat A.B.N. sprak erg klein. Hooguit twee à drie procent van de bevolking, vooral te vinden in de hogere kringen van de maatschappij. Het was voor hen ook een manier om zich van de rest te onderscheiden. Beschaafde mensen onder elkaar, weet je wel. Maar vanaf 1920 gaat ook de sociale middenlaag A.B.N. spreken. De leerplicht, het algemeen kiesrecht, radio, telefoon, toenemende mobiliteit zijn enkele elementen die de middenklasse doet beseffen dat het spreken van het A.B.N. toegangspoort bij uitstek zal worden tot sociale vooruitgang. Van 3 % in 1900 stijgt het aantal A.B.N.-adepten tot een dik 40 à 50% in 1970. De norm werd steeds strakker aangehaald. De normatieve boekjes werden in de loop der jaren dikker en de normen strenger. Gelukkig blijkt nu dat men in het onderwijs ook wel eens ludiek uit de hoek kon komen om de schooljeugd daarvoor te motiveren. Robbedoes en zijn Marsupilami waren toen ook razend populaire stripvrienden. Grappig is wel dat 'Marsupilami' in het A.B.N. blijkbaar als 'MarsIpUlami' wordt gespeld!
2. De lijst sponsors op de achterkant van het bonnetje (6x5,2 cm) verraadt een Vlaamse, om niet te zeggen Antwerpse actie.
3. De Franquin-tekenstijl doet mij denken aan de toffe Robbedoes-kaft van het weekblad uit 1957: R.N°1022., maar het kan evengoed later knip- en plakwerk van bestaande illustraties uit vroegere jaren zijn.

Werd het A.B.N.-Marsupilami-Spel in de scholen gebruikt om het gebruik van A.B.N. te promoten, of was het een attribuut van een ruimere A.B.N.-actie? Het lijkt mij logisch dat die knappe tekening van het bonnetje ook op een aanplakbrief of iets dergelijks gebruikt is geweest, kwestie van de actie in de verf te zetten. Maar eigenlijk moet ik toegeven dat ik volledig in het donker tast. Wie helpt het mysterie oplossen? Misschien heb je nog zelf aan dat spel deelgenomen (voor de oudere krokodillen onder ons) of heeft je Oom Wim het je verteld. Of misschien bezit je in je verzameling het volledige gamma A.BN.-Marsupilami-Spel-benodigdheden. Mocht het zo zijn, laat het ons dan weten!

MARSU PRODUCTIONS

Marsupilami 26

Santa Calamidad (Batem + Colman)
De Marsupilami's stuiten op een gestrand Spaans galjoen uit de 16de eeuw. Voor de Marsu's wordt het een speelterrein, voor Hector een ontdekkingstocht in de tijd door het logboek van de kapitein.

SILVESTER

Drakenbloed 5

Goeie Oude Louis! (Créty + Istin)
Kapitein Hannibal Meriadec en zijn gevolg zijn op weg naar de vuurtoren van Cordovan. Deze vuurtoren is de enige doorgang naar een andere wereld, daar waar de Drakenbloed zich zou bevinden.

Edelweiss 2

Sidonie (Hugault + Yann)
Erik, de Duitse piloot met de edelweiss, heeft gezworen dat hij Henri Castillac zal doden. Castillac is zijn enige echte tegenstander, de Franse piloot die over net zulke ongekende vliegcapaciteiten beschikt als de piloot met de edelweiss.

Machtsspel 5

De Drakenkoning (Pilipovic + Pécau)
Voorlaatste deel.

Okko 8

De Cyclus van het Vuur 2 (Hub)
Het rijk is in chaos en hongersnood. Okko en zijn metgezellen, verantwoordelijk voor de chaos, worden achtervolgd door de beste premiejagers die het Rijk kent.

Prins Valiant Boek 15

Jaargang 1965-1966 (Foster)

STANDAARD UITGEVERIJ

90 Jaar Marc Sleen

(diverse auteurs)
Omdat Marc Sleen op 30 december zijn 90ste verjaardag viert, brengen tientallen striptekenaars en BV's (van acteurs en muzikanten over kunstenaars tot politici) een hulde aan de man die ons onder meer Nero schonk.

De Avonturen van Urbanus 151

Het Verbeterde Testament (Linthout + Urbanus)
God komt op bezoek in de klas van Urbanus en ontdekt dat het heel erg gesteld is met de godsdienstige kennis van de Tollembeekse jeugd. Als straf moet het hele dorp de schepping herbeleven, te beginnen bij Cesar en Eufrazie als Adam en Eva...

F.C. De Kampioenen 74

Dolle Door (Leemans)
Doortje is de voetbalobsessie van Pol beu. Hij praat over niets anders meer en schenkt haar geen aandacht. Op een dag zet ze hem aan de deur.

Ongerustheid bij Casterman-auteurs

Sinds de overname in juni 2012 van de groep Flammarion (waartoe de stripuitgevers Casterman en Fluide Glacial horen) door de Franse, voornamelijk literaire uitgeverij Gallimard, een mastodont in het Franse landschap dat onder meer de boeken van Harry Potter en Twilight in het Frans uitgeeft, wachtten de striptekenaars die bij Casterman onder contract lagen op informatie over de eventuele nieuwe gang van zaken. Die info kwam er niet waardoor meerdere auteurs een open brief richtten aan algemeen directeur en uitgever Antoine Gallimard over dit gebrek aan respect. Het niet gecommuniceerde ontslag van Casterman-uitgever Louis Delas gaf hiervoor de aanleiding. Dat meneer Gallimard in de Franse zakenkrant *Les Echos* liet optekenen dat het Casterman, ondanks dat het een 'leuk speeltje' is, toch van de hand zou moeten doen in een 'crisiscontext' wekte al eerder de ongerustheid van de stripmakers.

Door David Steenhuyse

De auteurs zijn niet van de minste: Enki Bilal, het echtpaar Jean-François en Maryse Charles, Didier Comès, Philippe Geluck, Régis Loisel, Jacques de Loustal, Frank Margerin, Benoît Peeters, François Schuiten, Fanny Rodwell (de rechtenhoudster van Hergé), Benoît Sokal, Jacques Tardi, Patrizia Zanotti (rechtenhoudster van Hugo Pratt),... Kortom, zowat alle vedetten van het huis. In hun open brief laakten ze het misprijzen die de auteurs ten deel valt: "Wij hebben het triestige gevoel het werktuig te zijn van een puur kapitalistische transfer. Wij hebben noch de zin ons te betrekken in een project dat ons niet past, noch te dienen als melkkoeien. Mocht u per toeval zijn vergeten dat er zonder auteurs er geen uitgever is, dan herinneren we u daar vandaag aan." Deze brief werd onder meer gepubliceerd in *Le Soir*.

's Anderendaags kwam er een antwoord van Antoine Gallimard. Hij stipuleerde dat hij zich niet herkende als een cynische zakenman die geen oren heeft naar de zorgen van zijn werknemers: "Ik, die altijd aan de kant stond van schrijvers en hun gevoeligheden ken, herken me niet in deze karikatuur." Hij onderstreept dat de aankoop van Flammarion er net was om de positie van Casterman te versterken. De periode tussen juni en september was niet concreet genoeg om als nieuwe eigenaar naar voor te treden. Sinds september verstreken er slechts zestig dagen die hij onvoldoende achtte om met alle auteurs te communiceren.

Wat het ontslag van Louis Delas betreft, was dit een keuze van Delas himself. Hij verkoos om zijn vader te vervoegen bij de uitgeversgroep L'Ecole des Loisirs van de familie Delas. Gallimard kreeg nog het voorstel van deze uitgeverij om de helft van de

aandelen van Casterman te verkopen aan hen zodat Delas eveneens als uitgever van Casterman kon aanblijven. Maar die piste werd dus niet genomen. Gallimard bevestigde in zijn antwoord aan de auteurs nogmaals zijn betrokkenheid met het stripverhaal door te wijzen op de overname van Futuropolis (waar veel tekenaars van de collectie Vrije Vlucht naartoe trokken na gelijkaardige ongerustheid bij Dupuis) en een eigen stripcollectie bij Gallimard. "Met deze rijke ervaring wil ik graag met jullie allemaal verder leven in dit huis dat net zo goed het mijne is als van jullie", besloot de algemeen directeur nog.

Dezelfde dag, op 14 november, stelde Antoine Gallimard zijn eigen, 32-jarige dochter Charlotte aan als nieuwe uitgeefster van Casterman als opvolgster van Louis Delas. Zij was al uitgeefster voor Alternatives, een filiaal van Gallimard. Dat er een jonge vrouw aan boord komt, werd alvast goedkeurend onthaald door diverse betrokkenen. Antoine wil eerstvolgend alle betrokken auteurs die dat wensen met een persoonlijk bezoekje verblijden en kijkt met spijt terug op de ongelukkige uitspraak in *Les Echos*: "Laat het duidelijk zijn, ik ben geen Amerikaans pensioenfonds en ik heb Casterman niet gekocht om verder te verkopen."

F.C. De Kampioenen Presenteert: Vertongen & Co 4

De Goudzoeker (Swerts / Vanas + Leemans)
Bieke moet naar Texas voor een groot reclamecongres. Een hele eer voor haar! Helaas moet ze haar lievelingen Paulien en Mark achterlaten. Ze is nog maar net vertrokken, wanneer Mark op de radio een reis naar Amerika wint. Hij besluit Bieke te verrassen met een bezoek.

Junior Suske en Wiske 8 — **Spelletje Spelen (Broeckx / Heins + van Oudheusden)**

CASTERMAN

De Avonturen van Kuifje — **De Juwelen van Bianca Castafiore (Hergé) (herdruk)**
In feite verscheen het oorspronkelijke album helemaal niet in de uitvoering van de prachtig uitgegeven facsimilereeks, maar de vraag was gewoon te groot om de complete Kuifje-reeks in deze uitvoering uit te geven. Nu alweer in herdruk.

Kaamelott 7 — **Tegenaanval op Carmelide (Dupré + Astier)**

Carmelide wordt aangevallen door de schepen van een geheimzinnig vijandelijk volk. De perfide aanvaller aarzelt niet koningin Guenevere te ontvoeren om druk uit te oefenen op het rijk van Logres. Zal Leodagan de hulp van Kaamelott accepteren en de troepen van Arthur laten deelnemen aan de strijd?

De Killer 11 — **Volharding (Jacamon + Matz)**

Nu de Killer een rijk man is dankzij het succes van de grote olimaatschappij die hij 4 jaar geleden mee hielp oprichten, kan hij eindelijk alle aandacht aan zijn gezin geven. Maar de voormalige gangster Mariano, de Colombiaanse vriend van de Killer, heeft als huidig minister van zijn land opnieuw de diensten van de Killer nodig.

Magasin Général 8 — **De Vrouwen (Loisel / Tripp)**
In december verscheen de hardcovereditie.

DAEDALUS

20.000 Eeuwen onder Zee 2 — **(Dumas + Nolane)**
Slot van het 2-luik.

De Clan van de Draak 3 — **Godsoordeel (Suro + Corbeyran)**
Vanaf deel 4 pikt Daedalus in op de niet-vertaalde albums van de 6-delige reeks.
(heruitgave met nieuwe cover)

Lancelot 3 — **Morgane (Alexe + Istin / Peru)**
Deze fantasyreeks gaat van het originele idee uit dat ridder Lancelot een vrouw was!

Lincoln 7

De Gek op de Berg (Jérôme + O. Jouvray)
Da's aardig van Daedalus. Bij dit nieuwe deel krijg je zomaar gratis deel 1 dat opnieuw vertaald en geletterd is. Dit album verscheen voorheen bij uitgeverij TOOG die niet verder raakte dan deel 1.

Zombies 0 — **Dood en Verderf (Léoni + Peru)**
De reeks *Zombies* is amper twee delen oud of daar komt al een prequel.

DARK DRAGON BOOKS

Snow White — **(Looky + L'Hermenier)**
Een versie van Sneeuwwitje die je niet kent uit het lieflijke, door Disney geadopteerde sprookje.

Het Wolkenvolk - Zijde en Zwaard 2 — **Maankind (Schlüter + Krehl naar de roman van Kai Meyer)**
Duitse fantasyreeks met oosterse invloeden die er in het eerste deel wel in ging. Deel 2 sluit de 1ste cyclus en daarmee ook de verstripping van de 1ste roman af. De complete romantrilogie wordt in 6 strips verteld.

GLAD IJS

The Zumbies 1 — **(Julien CDM + Lindingre)**

Hank, Deborah, Johnny en Dee-Dee vormen de hard-punk-rock-metalband The Zumbies die op een avond mag optreden. Heropgestaan uit de doden concerteren ze in de Heilig-Hartkerk. Het scenario is van Lindingre die zwaar de satirische toer opging in Tine, eerder vertaald door Glad IJs.

Zwartkijken — **(Franquin) (herdruk)**

GLÉNAT

Bankgeheimen USA 4 — **Dood in Bethlehem (Hé + Richelle)**
Start van nieuw 2-luik dat zich deze keer in de troebele wateren van het Amerikaanse belastingparadijs afspeelt.

Conquistador 2 — **(Xavier + Dufaux)**
Slot van het 1ste 2-luik.

JUNGLE

De Trilogie van het Kwaad 1
Stripbewerking van een van de bekendste hedendaagse thrillers in Frankrijk.

De Beul van Portland (Montheillet naar de roman van Maxime Chattam)
Joshua Brolin is nog niet zo lang inspecteur bij de politie van Portland, maar beschikt over een feilloze intuïtie. Onmiddellijk herkent hij het werk van een genadeloze seriemoordenaar wanneer hij op een dag geconfronteerd wordt met het lijk van een jonge vrouw.

UITGEVERIJ L

Lanfeust Odyssey 4 — **(Tarquin + Arleston)**

TOEN JEAN GRATON NOG

Grand Prix-brochure (voorkaft) - 1952

‘JANO’ SIGNEERDE (1952)

Bij het zoeken naar een curiosa-item voor dit nummertje viel ik eerder toevallig op een boekje (15,5 x 24 cm, 20p) dat ik vorige zomer, op de jaarlijkse ‘openluchtmis’ voor rommelfanaten ofte verzamelaars in het Waalse dorpje Temploux had gevonden. Toen dropte ik het in mijn schuif met te klasseren eigenaardigheden. Het lag er geduldig nog te wachten op een tweede leven als *BSM*-rariteit. De herstart van Jean Gratons *Michel Vaillant* leek me de ideale reden om het boekje uit de schuif te halen.

DOOR **PHILIPPE MOUVET**

Naar aanleiding van de vijftigste verjaardag van het stripalbum *De Grote Match*, het eerste deel uit de avonturen van renbaanracer *Michel Vaillant*, had *BSM* in 2008 een nummertje (N°161) aan zijn geestelijke vader Jean Graton gewijd. Voor diegenen onder jullie die dat nummertje gemist hebben of het in Keulen horen donderen bij de naam Graton en zijn papieren nazaat Michel toch even een korte opfrissing of kennismaking.

Jean Graton is in 1923 in Nantes (Frankrijk) geboren. Zijn vader was voorzitter van de plaatselijke motorclub en organiseerde daar competities. De wereld waarin Jannot (verkleinvorm van Jean in Frankrijk) als kind opgroeide bleek achteraf, hoe kan het anders, een prima voedingsbodem voor zijn latere passie: de motorsport (op 2 maar vooral op 4 wielen). Als tiener heeft hij het niet gemakkelijk, maar als hij naar Algiers moet om zijn legerdienst te vervullen, krijgt hij daar een eerste tekenopdracht: de mess versieren.

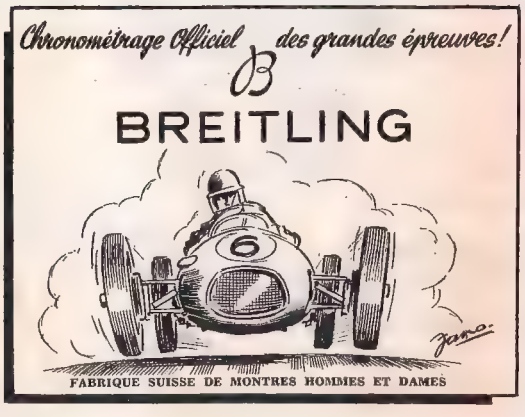

Boven: Grand Prix-brochure (p4) – 1952
Onder: Les Sports (28-4-1952) – pub Martini

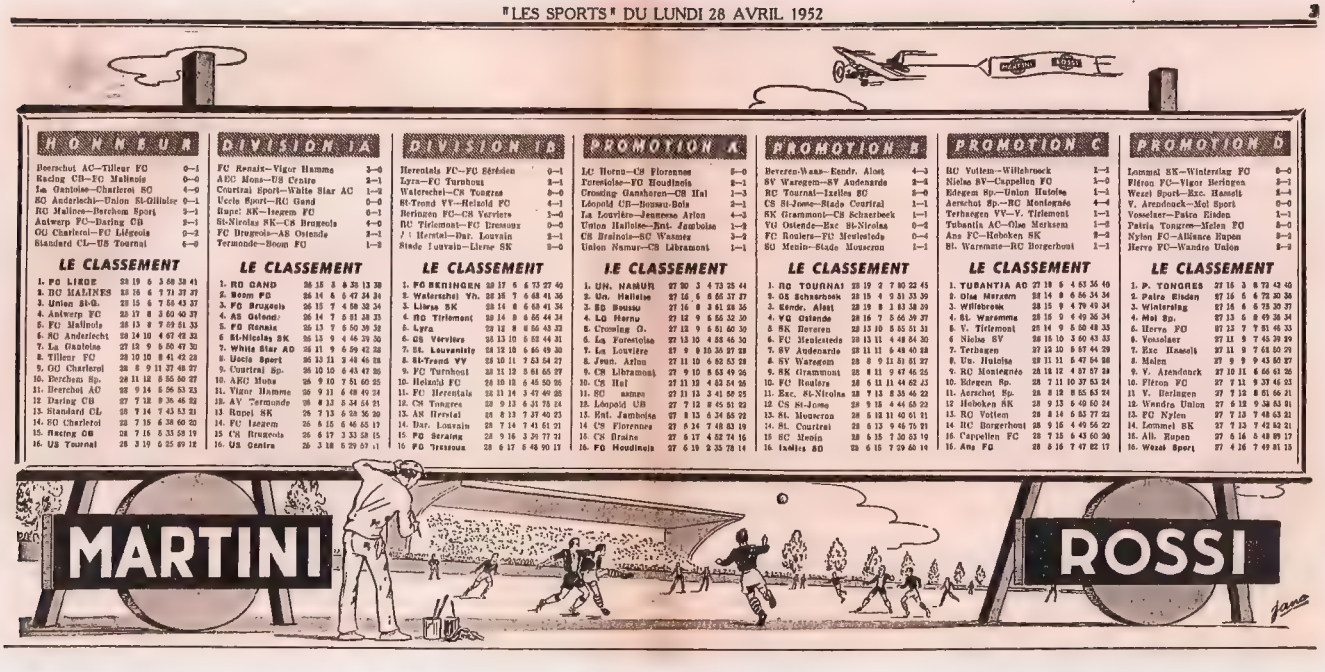

Grand Prix-brochure (p2) - 1952

Waarschijnlijk heeft dat Jean aangezet om daarna naar Brussel af te reizen om er in 1948 bij een oude tante in te trekken en zich in te schrijven voor avondlessen publiciteitstekenen. In Brussel vindt hij ook werk op de reclameafdeling van de krant *Les Sport*, waar hij zijn eerste tekeningen publiceert. Een eerste stap richting tekengodendom bleek achteraf.

Om in die beginjaren de kas wat te spijzigen gaat hij in 1951 ook aanbellen bij het persagentschap World Press van Georges Troisfontaines, oud-redacteur bij *Spirou* en leverancier van stripreeksen voor het stripblad uit Marcinelle. Daar ontmoet hij Jean-Michel Charlier die garant staat voor het uitschrijven van de scenario's van veel van deze reeksen. Charlier stelt Graton voor om enkele van zijn korte verhalen voor de *Oom Wim*-reeks uit te tekenen, wat Jean ook doet.

In 1953 gaat Graton ook zijn medewerking aanbieden bij concurrerend stripblad *Kuifje*, waar hij de kans krijgt om zelf zijn scenario's te schrijven voor de waargebeurde kortverhalen die hij voor het blad gaat tekenen. Veel van die verhalen draaien rond het thema sport, wat Graton er uiteindelijk toe aanzet om zijn succesreeks *Michel Vaillant* in 1957 op te starten.

Maar laten we terugkeren naar de krant *Les Sports* en het boekje dat in Temploux lag te vergaan in een doos beschimmelde kranten.

Grand Prix internationale de vitesse des 500 is de titel van dit programmaboekje. Deze racewedstrijd werd op 11 mei 1952 op het circuit van Ter Kamere bij Brussel door de Koninklijke Automobiel Club van België, in samenwerking met de Journées Françaises de Bienfaisances georganiseerd. De wedstrijd werd mee gesponsord door de schepen voor Sport van Brussel en de krant *Le Soir*.

In 1952 verschijnen in *Les Sports* en haar supplement *Les sports moteurs* ook bescheiden illustraties getekend 'J' of 'JANO', namen waaronder Jean Graton zijn eerste tekeningen in deze krant signeerde. Het zijn meestal illustraties voor reclameopdrachten (hoofdzakelijk voor Martini), maar af en toe ook voor de hoofdingen van de verschillende rubrieken van het blad.

In 1952 verschijnen in *Les Sports* en haar supplement *Les sports moteurs* ook bescheiden illustraties getekend 'J' of 'JANO', namen waaronder Jean Graton zijn eerste tekeningen in deze krant signeerde

Voor het programmaboekje (daar ging het uiteindelijk over...) maakt Graton een mooie kaftillustratie. Op pagina 2 prijkt een reclametekening voor de krant *Les Sport* en op pagina 4 voor Breitling-chronometers. Al deze illustraties zijn gesigneerd Jano.

Dit boekje kende ik niet. Deze stille getuige uit het prille begin van Graton's tekencarrière was ook niet bestemd om bijgehouden te worden en hoogstwaarschijnlijk zijn er dus van dit programma weinig exemplaren overgebleven. Of Graton begin jaren vijftig nog andere van die brochures heeft geïllustreerd is mij onbekend.

Indien jullie dus een dergelijk boekje thuis in de verzameling hebben zitten: graag een mailtje of een scan, zodat we dat samen in kaart kunnen brengen. Van harte dank voor jullie hulp!

philippe.mouvet@telenet.be

BS UITGELEZEN

SAMENSTELLING TOM VERMEEREN

"De gedachte nooit meer te kunnen tekenen, was ondraaglijk!"

INTERVIEW EMMANUEL LEPAGE
BLZ. 58

DRUGS AAN HET FRONT!

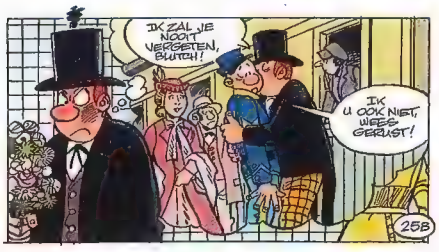

Drugs aan het front? Inderdaad, scenarist Cauvin gebruikt dit historisch gegeven als vertrekpunt voor dit verhaal. Blijkt dat tijdens de Amerikaanse onafhankelijkheidsoorlog kleine hoeveelheden poeder werden gebruikt van hallucinogene planten en morfine. Door dit goedje op te lossen in wat water, krijg je een product dat je een gevoel van onkwetsbaarheid en onoverwinnelijkheid geeft. Chesterfield ontvangt ook nog een brief van zijn ex-verloofde Charlotte die hij net voor hij in het leger dienst nam, had leren kennen. Charlotte beweert in de brief dat Chesterfield de vader is van haar dochtertje Philadelphia. Chesterfield verlaat halsoverkop het leger om de situatie uit te klaren... Ik ben al decennia lang een trouwe lezer van *De Blauwbloezen*. En al is niet elk album even sterk, toch loont het nog steeds de moeite om de reeks te blijven volgen. Het is niet evident dat er elk jaar een nieuw album van *De Blauwbloezen* in de rekken ligt. Je moet het toch maar doen om al vierenveertig jaar lang scenario's te bedenken voor een humoristische reeks. Veel reeksen van scenarist Cauvin zijn al geruime tijd over hun top, zoals *Agent 212* en *Cédric* maar van *De Blauwbloezen* blijf ik vooralsnog een grote fan.

De Blauwbloezen n° 56: Tand om tand
Tekst/tekeningen: Cauvin/Lambil
Dupuis, 48 blz., SC: 6,50 euro

EXPLOSIEVE ONTKNOPING

Dit album is het vervolg van *Zwarte Zee*. Largo zit nog steeds verwikkeld in een zaak van wapenhandel en internationaal terrorisme. Hij moet kost wat kost proberen de FBI-agenten, die hem op de hielen zitten, af te schudden. Wat volgt is een aaneenschakeling van achtervolgingen. Philippe Francq lijkt zich na elk album steeds beter te voelen in het universum van Largo Winch. Zijn realistisch tekenwerk behoort tot het beste dat binnen dit genre gemaakt wordt. Zijn tekeningen van torenhoge wolkenkrabbers, containerschepen, helikopters en vliegtuigen zijn pareltjes voor het oog. Het vogelperspectief van de Winch Tower Mansion in Chicago op bladzijde 46 is ronduit verbluffend! Scenarist Van Hamme bewijst waarom hij na het opgeven van zijn andere reeksen *XIII* en *Thorgal*, toch met Largo verder wilde gaan. Het verhaal leest als een actiefilm. Dat zal wel geen toeval zijn want op dit moment werkt Van Hamme aan het filmscenario voor een derde langspeelfilm van Largo Winch.

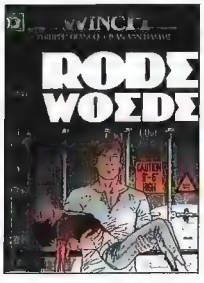

Largo Winch n° 18: Rode woede
Tekst/tek: Van Hamme/Francq
Dupuis, 48 blz., SC: 6,95 euro/HC: 11,95 euro

STERKSTE ONESHOT UIT DE REEKS

Een minder geslaagde cover maar de binnenkant loont meer dan de moeite. Dit is alweer het vijfde oneshot in deze reeks. We duiken terug in het verleden van Steve Rowland. Scenarist Nury schetst hoe Rowland ertoe gekomen is om de president te vermoorden. Met flashbacks dompelt hij ons onder in het verleden. Zo leren we hoe Rowland opgroeide bij een moeder met een alcoholverslaving en een racistisch-extremistische vader. Er wordt vaak verwezen naar fragmenten uit de hoofdreeks *XIII* maar je kan het verhaal ook prima volgen zonder alle albums van de hoofdreeks te hebben herlezen. Tekenaar Guérineau, vooral bekend voor de reeks *De Zang van de Vampiers*, presteert ook op hoog niveau en levert heel verzorgd tekenwerk af. Zowel in kleine details als in grote overzichtstekeningen. De ietwat stijve en statische manier van tekenen van de originele tekenaar Vance vind je bij Guérineau niet terug. Aanrader!

XIII Mystery n° 5: Steve Rowland
Tekst/tekeningen: Guérineau/Nury
Dargaud, 48 blz., SC: 6,95 euro/HC: 11,95

Origineel? Nee. Leesplezier? Ja.

Op het eiland Arkinoë sterft de koningin. Haar man, koning Farstal, verzinkt in diepe rouw. Zijn zoon, prins Golias vindt het vervelend dat zijn vader bijna niet meer onder de mensen komt. Polynos, de jaloerse broer van koning Farstal, wil zelf graag op de troon komen en besluit om koning Farstal te vergiftigen. Volgens een lokale magiër kan koning Farstal enkel uit zijn coma ontwaken door aanraking met de bloem van de herinnering. Deze plant groeit op een moeilijk toegankelijke plek vlakbij de boom van Cronos. Golias aarzelt niet om op expeditie te gaan in de hoop die bloem te vinden.

Dit scenario is een herschreven versie van een album dat bedoeld was voor *De Werelden van Thorgal*. Het werd echter geweigerd en daarom besloot scenarist Serge Le Tendre (vooral bekend van *Op Zoek naar de Tijdvogel*, nvdr.) het verhaal naar een ander tijdperk te verplaatsen maar in grote lijnen toch de intrige te behouden. Toegegeven mijn korte samenvatting hierboven klinkt niet zo bijster origineel maar dankzij het tekenwerk van Lereculey blijft dit album toch rechtop. We waren al fan van zijn reeks *Arthur* en *Wollodrin*. Zijn zwierige stijl komt zowel in close-ups als in brede, weidse panorama's tot zijn recht. Ik kijk nu al uit naar het vervolg.

Golias n° 1: De verloren koning
Tekst/tekeningen: Le Tendre/Lereculey
Dargaud, 48 blz., SC: 6,95 euro

Ode aan Vlaams tekentalent

Standaard Uitgeverij trok de stekker uit de 16-delige reeks *Jump* van Charel Cambré. Gelukkig gelooft uitgeverij *Strip2000* wel nog in het werk van Cambré. Dat bewijzen ze nu met het publiceren van de gagstrip *Streetkids*, die Cambré in de jaren negentig maakte en met de verderzetting van *Jump*. Goed nieuws dus voor de trouwe fans van Cambré. De *Streetkids* creëerde hij lang geleden voor het *Suske en Wiske*-weekblad maar tot een volwaardige bundeling van alle gags kwam het nooit. En daar brengt *Strip2000* nu dus verandering in.

Alle gags dateren uit de periode 1998-2000. Naast 29 losse gags bevat het album ook een kortverhaal van 16 pagina's. We volgen Dolfje en Ket in de meest waanzinnige avonturen. Heel herkenbare deugnieterijen en kattenkwaad. De zwierige stijl van Cambré was ook toen al aanwezig. Zijn tekenwerk blijft een plezier voor het oog.

Streetkids n° 1:
Wanted, dead or alive
Tekst/tekeningen:
Charel Cambré
Strip 2000, 48 blz.,
SC: 8,95 euro

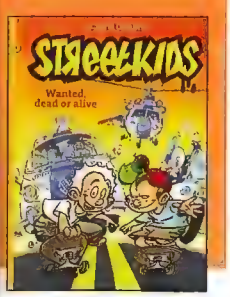

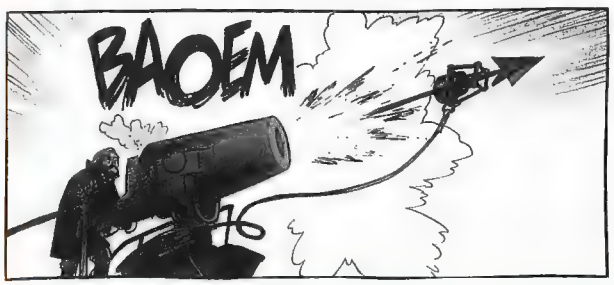

BEVESTIGING VAN EEN TOPREEKS

In het vorige nummer van *Brabant Strip Magazine* liet ik me al heel lovend uit over deze nieuwe reeks. En dat enthousiasme is er alleen maar groter op geworden na het lezen van het tweede album.

Ook in dit album heb je als lezer geen tijd om je te vervelen. Esteban ontpopte zich tot redder van de bemanning van de Leviathan tijdens een aanval van een gigantische blauwe walvis en wordt aangesteld als harpoenier aan boord. Ondertussen loopt de spanning op tussen Estebans schip en de modernere stoomschepen die uitgerust zijn met explosieve harpoenen. Deze vorm van oneerlijke concurrentie doet de kapitein van de Leviathan beslissen om aan boord te glippen van zo'n stoomschip en daar een en ander te saboteren. Een goed idee van de uitgever om drie maanden na de publicatie van het eerste deel nu al het tweede album op de markt te brengen. Zo zullen de enthousiaste lezers van deel 1 onmiddellijk naar de geldbeugel tasten bij het verschijnen van dit vervolg.

Esteban n° 2: Opgejaagd !
Tekst/tekeningen: Bonhomme
Dupuis, 48 blz., SC: 6,95 euro

Pareltje uit Zwart-Afrika

We schrijven 1830. In Zwart-Afrika scheept kapitein Benoît een lading zwarten in en kiest vervolgens het ruime sop. Een van de gevangenen is Atar Gull, zoon van een koning en een bijzonder imposant figuur.

Atars vader wordt gruwelijk vermoord en dat zal zijn verdere leven bepalen. In Jamaïca wordt hij verkocht als slaaf aan plantagehouder Tom Will, die zijn slaven vrij goed verzorgt. Will vindt Atar Gull, die ondertussen ook vader van een zoontje werd, een modelslaaf en schenkt hem als teken van erkenning een uurwerk. Dan begint Atar Gull aan zijn ultieme wraakplan. Eerst doodt hij de dochter van Tom Will en vervolgens vergiftigt hij de drinkwaterput wat het leven kost van veel dieren maar ook van veel slaven... waaronder zijn eigen zoon. Als een brand de hele plantage verwoest, besluit Tom Will naar Frankrijk terug te keren. Atar Gull krijgt van hem de vrijheid maar hij besluit Tom Will gezelschap te houden. De echte wraak moet dan nog komen...

Scenarist Fabien Nury (bekend van o.a. de reeks *W.E.S.T*) baseerde zich voor dit album op een roman van Eugène Sue uit 1831. Tekenaar Brüno is een nobele onbekende. Zijn tekenstijl ziet er eenvoudig en rudimentair uit en past goed bij het verhaal. De inkleuring is bijzonder vlak gehouden. En ook dat past bij het verhaal. Het had heel bloederig en spectaculair gekund maar met eenvoudige tekeningen wordt de lezer toch in het verhaal gezogen. Laat je dus niet meteen afschrikken door de tekeningen. Koop dit album en je zal zien dat een eerste indruk niet altijd de juiste is

Atar Gull
Tekst/tekeningen: Fabien Nury/Brüno
Dargaud, 88 blz., HC: 16,95 euro

Absurditeit in een nieuw jasje

In de school waar ik les geef, gebruikten we jarenlang een Frans tijdschrift waar op de achterflap elke keer een gag van Tom Carbon stond. Ik betrapte mijn leerlingen en mezelf erop dat we onmiddellijk die pagina begonnen te lezen. Ja, ik ben al jaren fan van de absurde, visuele humor van Tom Carbon.

Auteursduo Cromheecke en Letzer gebruiken dus wel dialogen maar net als in hun tekstloze *Plunk* is het vooral het visuele aspect dat de hoofdrol opeist. De grappen en grollen van Tom Carbon verschenen ooit in vier albums bij Dupuis aan het begin van de jaren negentig. Sinds 2010 is uitgeverij Strip 2000 bezig met het heruitgeven van deze albums en het vervolledigen van de albums die nooit verschenen of enkel in zwart-wit beschikbaar waren. In het derde album krijgt de lezer een aaneenschakeling van kortverhaaltjes te lezen. Het zevende album is een lang verhaal waarin Laurent Letzer zelf meespeelt, hoewel hij het scenario aan Gert Fritzgerald overliet. *Tannenbaum* kan als een vervolg op *Lunatoys* beschouwd worden, het zesde album in de reeks. Alle lof dus voor het initiatief van Strip 2000 die werk heeft gemaakt van het opfrissen van deze onderschatte humoristische reeks. Cromheeckes humor is een gekuiste versie van andere absurde humoristen als Kamagurka of de Hollandse Mark Retera en zijn succesreeks *Dirkjan*. Enig minpunt is dat de inkleuring van deel 7 heel vlak is en de tekeningen meer op schetsen lijken van een storyboard. Daarenboven stonden ook twee dt-fouten in het album en dat zou toch niet mogen. Als je een reeks wil 'pimpen' moet je zien dat alles tot in de puntjes klopt. Hopelijk zijn deze heruitgaves het signaal om ook nog volledig nieuwe albums van *Tom Carbon* te maken.

Tom Carbon n° 3: Schudden voor gebruik + n° 7: Tannenbaum
Tekst/tekeningen: Letzer, Fritzgerald/ Cromheecke
Strip 2000, 46 blz., SC: 8,95 euro

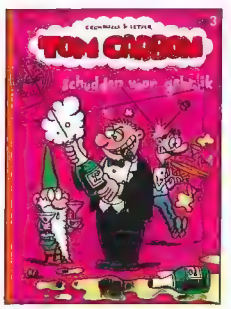

"DE GEDACHTE NOOIT MEER TE KUNNEN TEKENEN, WAS ONDRAAGLIJK!"

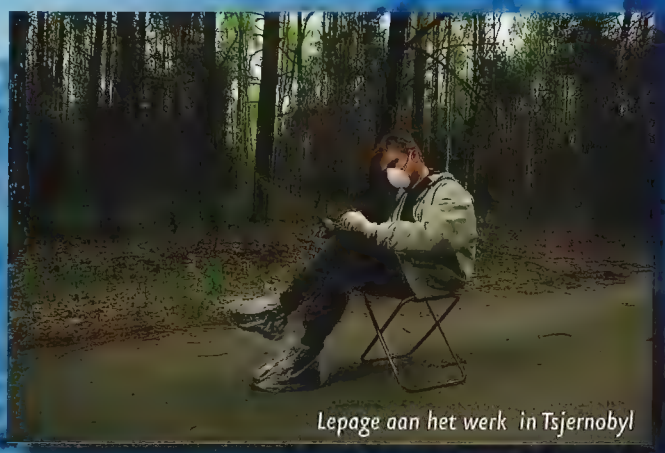

Lepage aan het werk in Tsjernobyl

Het moet de nachtmerrie zijn van elke tekenaar. Niet meer kunnen tekenen door een hardnekkige pijn aan de scheppende handen. Het overkwam de de Franse stripauteur Emmanuel Lepage, bekend van zijn Vrije Vlucht-albums *Muchacho* en *Een wereld zonder kwaad* en het emotionele tweeluik *Hé, meisjes!*. De voorbije twee jaar lijkt hij een nieuwe weg ingeslagen. Lepage is altijd een globetrotter geweest en dat komt nu tot uiting in zijn jongste twee albums waarin Lepage zelf de hoofdrol speelt en verslag uitbrengt van zijn reizen naar bijvoorbeeld Tsjernobyl.

DOOR TOM VERMEEREN EN GERT BUSSENS

Eind vorig jaar verscheen *Un printemps à Tchernobyl*. In 2008 verscheen echter al een album vol illustraties over je reis naar Tsjernobyl onder de titel *Les fleurs de Tchernobyl*. Had je het gevoel dat je nog meer moest vertellen over je reis naar Tsjernobyl?
Ik vond inderdaad dat niet alles verteld was. Het was vooral frustrerend omdat ik in dat illustratiealbum de voorgeschiedenis van die reis niet had kunnen vertellen. Daarenboven had ik nog niet de helft gebruikt van mijn schetsen en tekeningen die ik ter plekke maakte. Ik was eerst van plan om een soort *Carnet de Voyage* te maken zoals ik eerder al deed met mijn albums *Brésil* en *America* (beide albums verschenen in 2003 bij Casterman maar werden nooit vertaald, nvdr.).

Waarom heb je dan toch gekozen om er een stripalbum van te maken?
Na het verschijnen van het tweeluik *Hé, meisjes!* had ik mezelf voorgenomen om een nieuw fictieverhaal te schrijven. Ik had al een eerste synopsis klaar. Het verhaal zou zich in Bretagne afspelen 22 jaar na een nucleaire ramp. Toen ik met dit idee speelde, vertrok ik op reis naar de Franse Zuidelijke Antarctische eilanden. Zo verdween dat project een jaar in de koelkast. Toen ik terugkeerde deed zich de kernramp voor in het Japanse Fukushima. Deze ramp gekoppeld aan mijn ervaring in en rond die verlaten eilandengroepen, overtuigde me om mijn reis naar Tsjernobyl dan toch echt als een strip te vertellen.

Je maakte de reis naar Tsjernobyl al in april 2008. Was het niet moeilijk om drie jaar na de feiten weer in de sfeer van die reis te geraken?
Dat was inderdaad niet evident. Gelukkig had ik tijdens de reis veel notities genomen. Ik had zelfs volledige dialogen genoteerd. Zo kon ik lange gesprekken met mijn medereizigers opnieuw voor de geest halen. Het voordeel was dat ik nu neutraler op die reis kon terugkijken dan onmiddellijk na mijn terugkeer.

Was het voor jou onmiddellijk duidelijk dat je dit verhaal hoofdzakelijk in zwart-witte tinten wou vertellen met slechts hier en daar een klein kleureffect?

Absoluut. Kleur speelt een heel belangrijke rol in dit album. De sombere, mistroostige sfeer die er voor de reis hing, komt tot uiting in de sobere inkleuring. Toen we in Tsjernobyl aankwamen, was het ook heel somber en regenachtig. Maar de tweede dag sloeg het weer om. En dat was ook letterlijk overal aan te merken. Ik voegde naast zwart en wit ook sepia toe om het geheel wat meer warmte te geven. Daarenboven liet ik heel subtiel oranje, geel en rood in mijn verhaal doorsijpelen. In kleine details als verkeersborden en bloemen liet ik die kleuraccenten opduiken. Groen wilde ik bewust vermijden. Pas op bladzijde 82 gebruik ik voor het eerst groen op een affiche. Mijn zoon gaf me de tip om het plantje dat uit die aardkluit groeit groen te schilderen. Zo voegde ik groen toe aan het kleurenpalet. Op die manier wordt mijn kleurenspectrum steeds rijker om te eindigen in een explosie van kleuren op verschillende dubbelpagina's. Ik gebruikte die dubbelpagina's als een overgang, een soort begin van een nieuw hoofdstuk. Die dubbelpagina's zorgen ook voor een onderbreking van het ritme, een soort rustpauze.

Toen we lazen dat je drie maanden lang door pijn aan de hand niet meer in staat was van te tekenen, waren we erg verrast. Heb je op een bepaald moment gedacht dat je nooit meer zou kunnen tekenen?

(zucht en korte stilte) Inderdaad. Die drie maanden waren emotioneel heel moeilijk voor mij. Ik wilde gewoon niet geloven dat ik niet meer zou kunnen tekenen. Het allerliefste wat ik deed, was nu onmogelijk geworden. Vreselijk. *(stilte)* Ik heb ervoor gekozen om deze angst ook in mijn verhaal te verwerken. Het is niet evident om jezelf in een stripverhaal te laten optreden. Het is iedere keer balanceren op een slappe koord. Hoe autobiografisch kan en mag ik mijn verhaal brengen? Deze reis heeft me geleerd om anders te tekenen. Ik ervaar nu nog altijd pijn. Maar door mijn manier van werken aan te passen, is het weer leefbaar. Scenario's uitgebreid neerpennen, kan ik niet meer. Ook inkten is zo goed als onmogelijk geworden. En het letteren van tekstvakken en -ballonnen is niet meer mogelijk. Gelukkig heeft een vriend mijn handschrift omgezet naar een digitaal handschrift en lijkt het alsof het nog altijd ik ben die voor de lettering heeft gezorgd.

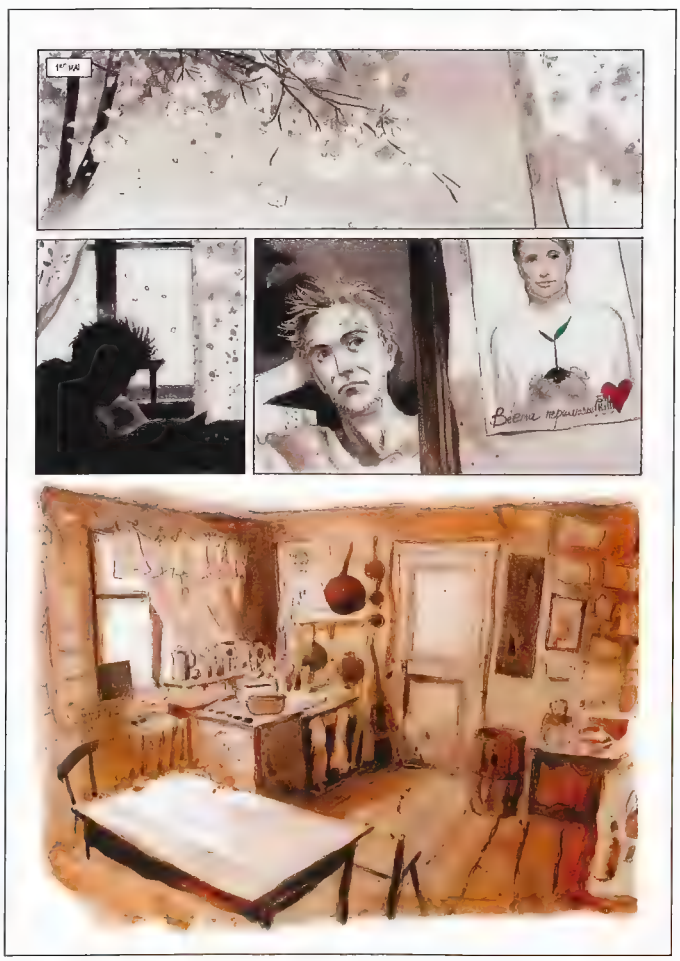

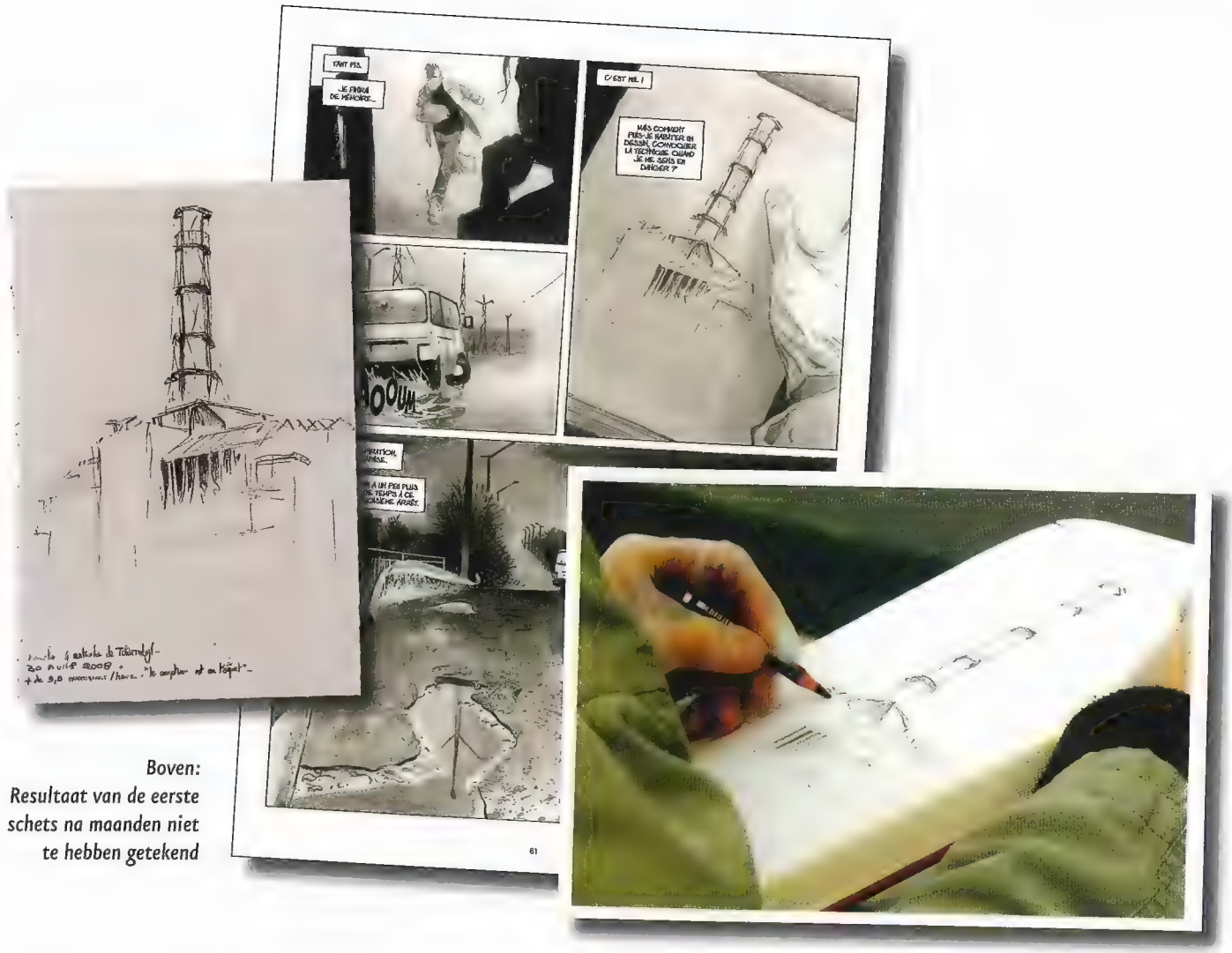

Boven: Resultaat van de eerste schets na maanden niet te hebben getekend

Op bladzijde 61 zien we hoe je na drie maanden van pijn toch weer een eerste potloodtekening maakt. Is de tekening die we hier zien de originele tekening uit die tijd?
Inderdaad. Ik heb bewust de originele schetsen en tekeningen uit 2008 gebruikt in dit verhaal. Door middel van scans en computer is het nu mogelijk om zo te werken. Ik vind dat het verhaal ook op die manier wint aan authenticiteit. In het begin van het verhaal heb ik mijn schetsen gebruikt als een soort van 'mise en abyme': mijn eigen tekening in een andere tekening als het ware. Naarmate het verhaal en de reis vordert zie je mijn tekeningen verschijnen in een grotere tekening.

Je gebruikt de meest uiteenlopende technieken om je belevenissen in Tsjernobyl weer te geven.
Ik vertrok met potloden, zwarte vetkrijtjes en houtskoolpotloden naar Tsjernobyl omdat ik er van overtuigd was dat ik vooral donkere materialen zou nodig hebben om de lugubere, macabere sfeer weer te geven. Hiervoor paste ik vaak de techniek toe waarbij je als het ware een 'negatief' maakt van een tekening. Zoals vroeger bij de primitieve fotorolletjes. Ik heb zelfs op pagina 80 en 81 tekeningen toegevoegd die ik als kind had gemaakt.

Pagina 60 onderaan: Uit Un printemps à Tchernobyl: Intrede van kleuraccenten (l) + eerste keer dat de kleur groen opduikt in het verhaal op aangeven van Lepages zoon (r)

Op bladzijde 127 lazen we een opmerkelijk citaat. Je vraagt jezelf letterlijk af of je wel kan of mag zeggen dat Tsjernobyl mooi is. Dacht je daar echt zo over?
Mijn mening is gedurende de reis inderdaad veranderd. Voor mijn vertrek en aan het begin van de reis zag ik het heel grijs en grauw in. We waren dan ook met de idee vertrokken om als een soort militanten te tonen hoe vreselijk Tsjernobyl eruit ziet. Recente cijfers toonden aan dat de radioactieve vervuiling ten gevolge van de ramp het leven heeft gekost aan ruim één miljoen mensen tussen 1986 en 2004. We waren van mening dat een beeld schetsen van Tsjernobyl niet enkel gereserveerd mag zijn voor wetenschappers, experts in onderzoek van nucleaire straling en journalisten maar dat ook artiesten hun mening mogen vormen over de gevolgen van de ramp en die vervolgens naar de buitenwereld brengen. Ik ging mee als tekenaar. Gildas reisde mee als aquarellist en tekenaar. Morgan is zangeres. Pascal, de man van Morgan, is poëet en fotograaf. En tenslotte ging ook Dominique mee, de grote bezieler van onze reis. Hij is zelf tekenaar en illustrator en oprichter van een groep tekenaars die zichzelf 'Dessin acteurs' noemen, waarvan ik ook lid ben. Hoofddoel is om via onze tekeningen een bepaald engagement uit te dragen om nadien concrete acties voor probleemlanden of -gebieden op poten te kunnen zetten. We beschouwden onszelf dus als een van de laatste getuigen van de kernramp. Maar vanaf dag twee veranderde dit gevoel. Mijn zintuigen gaven me het gevoel dat ik in een mooie omgeving rondliep. We liepen door bossen, zagen dieren lopen en vogels fluiten. Het enige dat mij constant het gevoel bleef geven dat we in gevaarlijk gebied rondliepen, was de dosimeter die bleef tikken en erop wees hoe hoog de nucleaire besmetting om ons heen was.

Je vergelijkt het getik van die dosimeter met het tikken van de wekker die in het verhaal van Peter Pan door de krokodil was ingeslikt.
In het verhaal van Peter Pan is het naderende getik van die klok voor kapitein Haak symbool van dreigend gevaar en een naderende dood. Ik ben altijd fan geweest van het verhaal van Peter Pan, moet ik toegeven. Eerst via de beroemde Disneyverfilming maar later werd ik aangenaam verrast door de versie van Régis Loisel. En heel recent ging ik met mijn kinderen naar een theateradaptatie van Peter Pan kijken. De allegorie met de tikkende klok als symbool voor naderende dreiging is na het zien van dat theaterstuk bij mij ontstaan. Geloof me, het constante 'tik-tak' van de dosimeter bleef me eraan herinneren dat ik effectief in een gevaarlijke omgeving vertoefde. Het was dan ook best gevaarlijk wat we deden. We moesten met maskers rondlopen. We letten ook constant op ons voedsel. Als iets van ons materiaal op de grond viel binnen de besmette zone, mochten we het niet zomaar oprapen. Heel veel voorzorgsmaatregelen dus.

Wat voor verhaal vertel je eigenlijk het liefst: een fictief verhaal of een reisverslag waarbij je zelf de hoofdrol speelt?
Je kan ze moeilijk met elkaar vergelijken. Daarvoor zijn ze te verschillend. Het weergeven van een reisverslag zoals mijn twee meest recente albums is wel moeilijker, vind ik. Het valt vooral niet mee om een manier te vinden om de werkelijkheid te organiseren. Het is best lastig om je bij tal van passages af te vragen wat je nu best wel of beter niet kan vertellen. Of hoe je bestaande personen in beeld wil brengen. En of je hun letterlijke woorden mag weergeven of toch beter hier en daar wat censureert. Als alle puzzelstukken in elkaar passen, geeft het maken van een dergelijk album wel meer voldoening, vind ik. Het is ook bijzonder verrijkend voor mezelf als mens. Door je naasten en jezelf constant te tekenen en 'in the picture' te plaatsten, word je wel gedwongen om over je eigen handelen na te denken. Ik ben heel benieuwd naar wat mijn medereizigers van dit album zullen vinden. Ik neem binnenkort contact met hen op om te horen hoe zij dit album hebben beleefd.

Werk je momenteel aan een nieuw project?
De ideeën zijn er al. Ik vertrek immers van half december 2012 tot maart 2013 naar Antarctica. Dat moet echt de reis van mijn leven worden. *(glundert)* Oh, wat kijk ik naar deze reis uit! De omstandigheden zullen keihard zijn. Het zal leven en werken zijn bij temperaturen van – 40 °. Toch tel ik nu al af. Ik ga er samen met mijn broer, François, naartoe. Hij is beroepsfotograaf en we zijn dan ook van plan om bij onze terugkeer opnieuw een reisverslag in stripvorm te maken. Het zal een combinatie worden van fotomateriaal van mijn broer en tekeningen van mijn hand.

UN PRINTEMPS A TCHERNOBYL
Tekst en tekeningen:
Emmanuel Lepage
Editions Futuropolis
168 pagina's
24,50 €

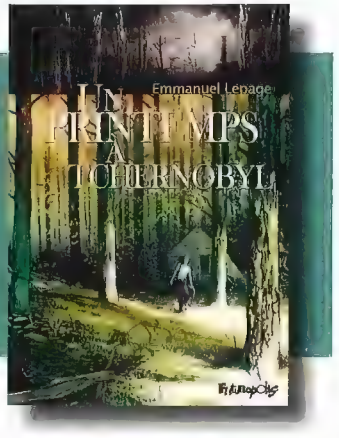

HOMMAGEVEILING
WILLY VANDERSTEEN
3 FEBRUARI 2013

SUSKE EN WISKE
TROEF BIJ BERNAERTS

© Standaard Uitgeverij

Per kavel is er de gelegenheid één van de 100 exemplaren te kopen van het

LUXE-ALBUM DE KAARTENDANS

op groot formaat

VEILINGHUIS BERNAERTS - Verlatstraat 16-22 - Museumstraat 25 - 2000 Antwerpen
T +32 (0)3 248 19 21 - F +32 (0)3 248 15 93 - info@bernaerts.be - www.bernaerts.be

SCHEEPSJOURNAAL

Nieuws vanuit het hoofdkwartier van de Reclamestripclub aan de Vlaamse Westkust, waar voorzitter Jean-Pierre Legein een oogje in het zeil houdt.

reclamestripclub@telenet.be

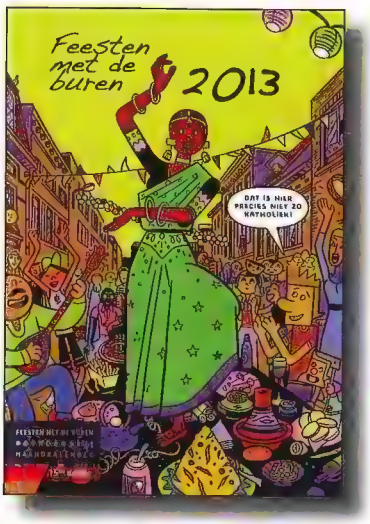

FEESTEN MET DE BUREN

Kerkwerk Multicultureel Samenleven (KMS) publiceert de jaarlijkse kalender *Feesten met de buren*, over de religieuze feesten in de verschillende tradities. In de kalender van 2013, de 15de editie reeds, maakt de bekende stripfamilie *Hunker Bunker* van Reinhart Croon kennis met de interreligieuze, interlevensbeschouwelijke en interculturele realiteit in Vlaanderen en België. De jaarkalender is te bestellen via http://www.kms.be/ Op de lancering van de kalender vertelde Reinhart dat hij zijn *Hunker Bunker*-strips over religie of levensbeschouwing vaak niet gepubliceerd krijgt in de week- en dagbladpers. "KMS gaf mij de kans om wat lag te rijpen in mijn tekenmappen, eindelijk openbaar te maken."

Studio Noodweer maakt strip over kinderen met stofwisselingsziekten

In opdracht van het UMC St Radboud in Nijmegen is Studio Noodweer bezig met het maken van een stripboek voor en over kinderen met stofwisselingsziekten. In plaats van een boekje met taaie theoretische informatie maakt de stripstudio een spannende avonturenstrip aan de hand waarvan kinderen op hun eigen wijze aan anderen kunnen laten zien wat hun aandoening inhoudt en wat daarvan in het dagelijks leven de gevolgen zijn. En hoe ze daar zo goed mogelijk mee om zouden kunnen gaan. Het scenario is geschreven door Michiel van de Vijver, de tekeningen worden geschetst door Robby van der Meulen en geïnkt door Rob Derks. De pagina's

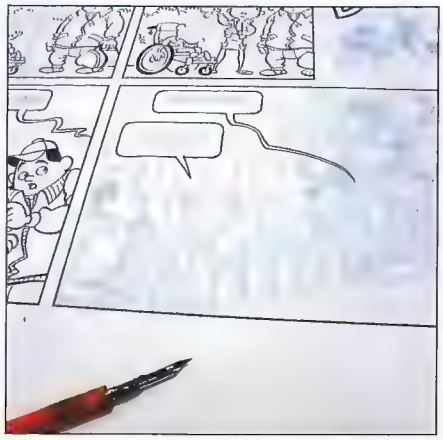

worden uiteindelijk ingekleurd door Marloes Dekkers. Op Facebook gaf Rob Derks al een voorproefje.

Donald Duck legt HET NIEUWE WERKEN uit

Hoe werkt Het Nieuwe Werken? Dat lees je in een nieuwe zakelijke uitgave van Donald Duck die begin september 2012 is uitgebracht. Organisaties kunnen het boek aanbieden aan hun werknemers om zo de voordelen van flexibel werken toe te lichten en het bespreekbaar te maken. Donald Duck zorgt voor een vrolijke en luchtige noot. In *Het Nieuwe Werken* zet Donald Duck de voordelen van flexibel werken op een rijtje. Daarnaast geeft het boek praktische tips die je in je dagelijks werk kunt toepassen. De grappige illustraties en een stripverhaal waarin Donald Duck zijn oom Dagobert van *Het Nieuwe Werken* probeert te overtuigen, maken het tot een vrolijke en luchtige uitgave. Het is niet voor het eerst dat Donald Duck de zakelijke markt betreedt. In de vorige uitgave – *De Zwakke Schakel* – stond het veilig omgaan met digitale informatie binnen organisaties centraal. Diverse organisaties gebruiken het boek om medewerkers te informeren over dit onderwerp. De eend die zelf vaak liever lui dan moe is, heeft nu voor de tweede keer succes op de werkvloer. Het boekje is te bestellen via: http://www.donaldduckzakelijk.nl/bestel.html

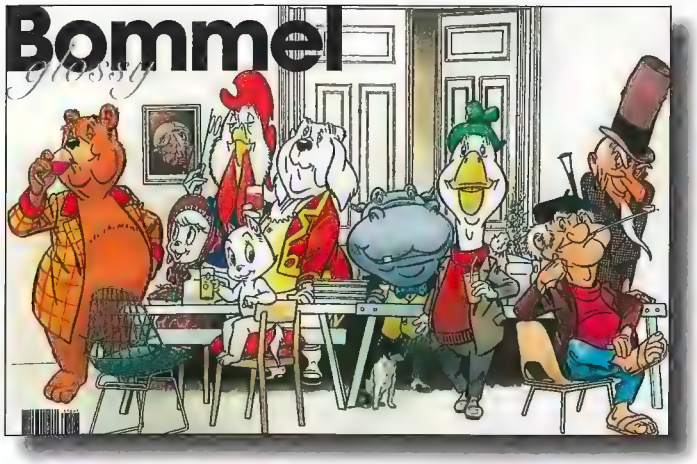

DE BOMMELglossy

De glossy Bommel is een eenmalige uitgave ter gelegenheid van het Toonderjaar met als hoofdredacteur Olivier B. Bommel zelf, dus alles vanuit het perspectief van een heer van stand. Diverse toonaangevende tekenaars en schrijvers geven op originele wijze inhoud aan de Bommelglossy, zoals Jan Kruis, Dick Matena, Thé Tjong-Khing, Midas Dekkers, Wil Raymakers, Gerben Valkema, Patty Klein, Jan van Haasteren, Jan Steeman, Jean-Marc van Tol, Andrea Kruis, Arend van Dam, Wim Hazeu en Peter van Straaten. Naast een reguliere tijdschriften- en boekuitgave is dit de extra luxe genummerde en gesigneerde uitgave in fluweel gebonden hard cover, gedrukt in een zeer beperkte oplage van 100 exemplaren. Deze extra luxe uitgave is verkrijgbaar vanaf half oktober en enkel via deze website: http://bommelglossy.nl/

Donald Duck is jarig en Bruna trakteert!

Dit jaar vieren we de 60e verjaardag van het weekblad Donald Duck. Dit viert Bruna met een bijzondere spaaractie, die van 15 oktober tot en met 5 november 2012 liep. Bij besteding van 5 euro ontving je een zakje met Donald Duck stickers, waarmee je het unieke Verzamelalbum complect kon maken! Bij Bruna kon je tijdens deze actie unieke Donald Duck artikelen kopen en uiteraard ook het spaaralbum waar de stickers in geplakt moeten worden. Info: http://www.donaldduck.nl/pagina/bruna

Unieke 15-delige collectie van Disney-boekjes

Op zaterdag 27 oktober 2012 kreeg je bij de Nederlandse krant *Het Algemeen Dagblad* gratis het eerste *Gouden Disney*-boekje uit een serie van 15 stuks. De rest van de Disney-boekjes kan je iedere zaterdag met een waardebon uit de krant afhalen bij verkooppunten zoals o.a. The Read Shop en Free Record Shop. Op de AD-website ook als pakket in een keer totaal en compleet te bestellen voor 50 euro. De actie loopt nog t/m 2-2-2013. Meer info op http://actie.ad.nl/goudenboekjes/?adref=pb.

Deze rubriek kwam tot stand met dank aan o.a. Willem Gay, Hans Bijman, Chantal Hovingh, Christian Van Lint, Marc Lezy, Gunter Piot, Jeroen Denters, Stefaan Lezy, Ine en Martin Van Meenen, Paul Crapels, ...

Primigenia maakt kennis met Paulus Catena (uit Apostata 4)

"IK PROBEER GEWELD WEER TE GEVEN ZOALS HET IS: SCHOKKEND, BRUTAAL."

INTERVIEW
KEN BROEDERS

Vriend en vijand zijn het er over eens dat de Antwerpse stripauteur Ken Broeders beschikt over een fenomenaal talent. Blij is dan ook iedereen wanneer een nieuwe *Apostata*-worp de stripmarkt mag veroveren. Het vierde album *Paulus Catena* uit de historische reeks, die de geschiedenis vertelt van het korte doch turbulente keizerschap van Julianus de Afvallige, is weer een topper maar zijn alle reacties zo goed op het nieuwe album?

DOOR KURT MORISSENS (FOTO JIM BELLA)

"Erg goed, dank u wel!", weet Ken Broeders me meteen te vertellen. "De recensies waren erg lovend en ook, en dat is eigenlijk nog het belangrijkste, de lezers reageren erg enthousiast op dit album. Het is duidelijk dat de lotgevallen van Primigenia de lezers niet onberoerd laten. Het is natuurlijk erg leuk dat de mensen zo meeleven met de reeks Apostata."

Zo'n lekker ruikend, vers album in je handen krijgen, is dat de ultieme kick na maandenlang gezwoegd en gezweet te hebben op je pagina's?

Euh, nee. Eigenlijk helemaal niet... het is in dat maandenlang zwoegen en zweten waar voor mij het plezier ligt. Het opzoekwerk en daardoor geïnspireerd raken, historische feiten mengen met het verhaal dat ik aan het verzinnen ben en dan het geheel als een film voor me zien en dat trachten op papier te zetten; dat zijn de dingen waar ik het liefst mee bezig ben. Dat verse album, hoe lekker het ook mag ruiken, is eigenlijk bijna bijzaak. Ik weet ook wel dat het raar klinkt, maar het is wel zo.

Na vier albums kan ik me voorstellen dat je zowel op grafisch als op vertellend vlak enige evolutie ziet. Waar merk jij dat aan? Gaat het makkelijker?

Ik merk wel dat *Apostata* meer en meer begint te lijken op hoe ik het in mijn hoofd heb klaar zitten. Ik durf wel te zeggen dat ik de kneepjes van verhalenverteller beter beheers dan in het eerste deel. Ook daar krijg ik opmerkingen over: de tekeningen en het scenario zijn vaardiger. Ik merk bijvoorbeeld dat ik met minder tekst en tekeningen veel meer verteld krijg dan in de vorige albums. Maar gemakkelijker is het alleszins niet. Integendeel, want de lat komt steeds hoger te liggen. Ik wil steeds meer laten zien van de wereld waarin Julianus en Milius leven. Al die verschillende aspecten en details in de albums verwerken is een erg complexe puzzel... En dat moet dan nog het liefst gebeuren zonder dat de lezer het idee heeft dat hij een geschiedenisles krijgt. Het avontuurlijke en spannende moet steeds primeren. Nee, simpeler of gemakkelijker is het eigenlijk niet.

Paulus Catena staat prominent op de cover van het vierde *Apostata*-album. Een soort moordmachine die blijkbaar echt bestaan heeft?

De historische Catena was een ambtenaar in het keizerlijke regeringsapparaat die o.a. naar de provincie Brittannia werd gestuurd om opstandelingen op te sporen, te onderwerpen aan ondervraging en te veroordelen. Deze kerel deed dat erg grondig en brutaal. Hij had blijkbaar een voorliefde voor het ketenen van zijn gevangenen om die dan door de straten te slepen

Fragmenten uit Apostata 4

vooraleer ze in de kerker te smijten. Vandaar de naam Catena (=ketting). Toen Flavius Martinus, die een hoge post bekleedde in die provincie, het wangedrag van Paulus Catena aan de kaak probeerde te stellen werd hij in een moeite mee beschuldigd van verraad. De arme man zag geen andere uitweg dan zelfmoord. Paulus was dus zeker geen aangenaam persoontje.

Zo lijkt het inderdaad niet...
In de strip heb ik zijn voorliefde voor kettingen en haken wat prominenter gemaakt en hij is ook nog eens vervuld van een godsdienstig fanatisme. Mijn versie is ook een ietwat schimmige figuur die allerlei vuile klussen voor de keizer opknapt. En er is ook nog zijn ongewone lengte... het zou kunnen dat hij aan acromegalie lijdt waardoor ook zijn neus en onderkaak buiten proportioneel zijn.

Uiteindelijk krijgt hij niet zo'n grote rol in het album. Waarom de keuze om net hem op de cover te zetten?
Omdat ik daar zin voor had. En ook wel omdat ik een lichte stijlbreuk wilde met de covers van de eerste cyclus.

We krijgen ook meer en meer te maken met de donkere kant van Julianus. Hoe fijn is het voor een auteur om met zo'n personage te werken?
Julianus is natuurlijk wel een heel bijzonder personage. Als je enkel de historische feiten rondom hem in overweging neemt, is hij niet alleen erg fascinerend maar is het ook gemakkelijk om sympathie voor hem te krijgen. Vergis je niet, Julianus heeft als het ware een echte fanbasis onder historici en zij die met de Romeinse wereld begaan zijn. Zij spreken trouwens liever over Julianus de Filosoof dan Julianus Apostata, de scheldnaam die de Christenen hem gegeven hebben. Maar Julianus was natuurlijk ook een veldheer en een Caesar Augustus. Een man die ook politiek bedrijvig was en meegesleept werd in de machtspelletjes en intriges. Het is heel goede mogelijk dat hij de muiterij van de troepen in Parijs gemanipuleerd heeft en zich dus doelbewust door zijn soldaten liet uitroepen tot Caesar Augustus. En dus ook aangestuurd heeft op een burgeroorlog. Dat ik die aspecten mee in het verhaal kan brengen maakt het personage natuurlijk veel interessanter. De eerste cyclus omvat min of meer 5 jaar en daarin zie je Julianus ook duidelijk fysiek veranderen. In deel 1 heb ik hem bewust wat jonger voorgesteld, in deel twee heeft hij een baard en is veel zelfzekerder. In deel drie verliest hij zijn vrouw en kind en sindsdien is hij veel magerder, zijn haar en baard wat wilder. De uitdaging voor de tweede cyclus is voornamelijk zijn bijna fanatieke strijd tegen het Christendom in beeld brengen, weerom zonder belerend te worden. En ja, ik denk dat het personage nog wat donkerdere kantjes zal krijgen... Macht corrumpeert...

Ik las ergens dat de reeks meer en meer het bloederige en blote imago van Rome blootlegt. Kan je je daarin vinden?
Ja en nee. In deel vier ben ik duidelijk verder gegaan dan in de vorige delen maar ik meen oprecht dat dit het verhaal diende. Toen deel drie verscheen kreeg ik heel dikwijls te horen van lezers dat ze het straf vonden dat Primigenia, na haar toch wel verschrikkelijke daad, er eigenlijk mee weg kwam. Sommigen hadden ook wel begrip voor haar daden maar vonden niettemin dat ze eigenlijk 'gestraft' moest worden. In deel vier wordt ze overduidelijk gestraft en dat breng ik inderdaad weinig subtiel in beeld. Ik had gehoopt dat dit voor een ommekeer zou zorgen: dat de lezer echt ging mee-

leven met Primigenia. En dat is beter gelukt dan ik had gedacht want de reacties van de lezer liegen er niet om. Ik krijg keer op keer opnieuw de vraag of Primigenia zal terugkeren. En tijdens signeersessies is de vraag naar Primi groot. Een ander punt is dat geweld in die dagen meer deel uitmaakte van het alledaagse leven dan nu het geval is. Of dat mogen we toch hopen... Ik probeer dat geweld weer te geven zoals het is: schokkend, brutaal. Een scherp zwaard, in de handen van een geoefend vechter, kan een mensenlichaam toetakelen op een manier die je niet kan voorstellen! Als je als lezer verwacht dat een strip historisch correct is, moeten niet alleen de kledij, gebouwen, enz. juist zijn maar ook de wapens en hun gevolgen. Het is zeker niet de bedoeling om het geweld als entertainment te misbruiken maar ook weer als een middel om de lezer in de wereld van Apostata onder te dompelen.

Ik kan niet anders dan de vraag te stellen, Ken. De stopzettingen van de reeksen *Betty & Dodge* en *Jump* bij Standaard uitgeverij moeten ook bij jou hard aangekomen zijn. Had je zelf geen schrik dat *Apostata* gewoon de volgende in het rijtje zou zijn

Als stripauteur moet je je tegenwoordig niet teveel illusies maken. Ik denk dat elke auteur, bij om het even welke uitgever, zich ervan bewust moet zijn dat het eigenlijk van de ene dag op de ander gedaan kan zijn. Als een reeks niet voldoende verkoopt moet je er als stripmaker bij neerleggen dat de economische realiteit de uitgever gebiedt om er mee te stoppen. Dat hoort bij het vak, zullen we maar zeggen. Het is veel moeilijker om je bij zo'n beslissing te moeten neerleggen als je beseft dat je reeks niet loopt zoals het moet omdat er bij een uitgever allerlei dingen mislopen waar de auteur geen vat op heeft. Dat is veel lastiger... Nu, de uitgeverswereld in zijn geheel zit blijkbaar in slechte papieren. Dat is niet enkel aan de crisis te wijten maar ook aan fouten die de uitgevers hebben begaan. De grote uitdaging nu is om een deel van die fouten recht te zetten. Stopzetten van reeksen is echter niet altijd de juiste beslissing natuurlijk. In Frankrijk krijgen reeksen meestal zelfs niet de kans om aan twee albums te geraken. Het eerste deel loopt dikwijls niet zoals verwacht omdat de lezers het niet meer aandurven om aan een nieuwe reeks te beginnen. Een vicieuze cirkel, zeg maar...

Dus eigenlijk een pluim voor Standaard Uitgeverij?

Het pleit inderdaad voor Standaard Uitgeverij dat ze onze reeksen meer kansen hebben gegeven op dat gebied. Wat Apostata betreft heb ik nog een contract voor twee boeken. Dus ik kan de tweede cyclus afwerken.

Jou kennende hou je toch rekening met zo'n stopzetting. Schat jij de kans hoog in dat de derde cyclus er komt?

Och, ik ben begonnen aan de eerste cyclus met de vaste overtuiging dat er geen tweede zou komen. En kijk, ik ben er ondertussen volop mee bezig. En ik ga er nu ook met volle overtuiging van uit dat er geen derde trilogie zal komen. We zullen wel zien hoe het allemaal loopt... Dat neemt niet weg dat ik natuurlijk wel al plannen heb voor die derde cyclus. Die zal natuurlijk erg spectaculair worden want de veldtocht tegen de Perzen staat er centraal. Dat betekent woeste landschappen, exotische Perzische krijgers, felle veldslagen, belegeringen en intriges. Het zal ook interessant zijn om te zien hoe Julianus het ondertussen stelt als alleenheerser van dat enorme rijk.

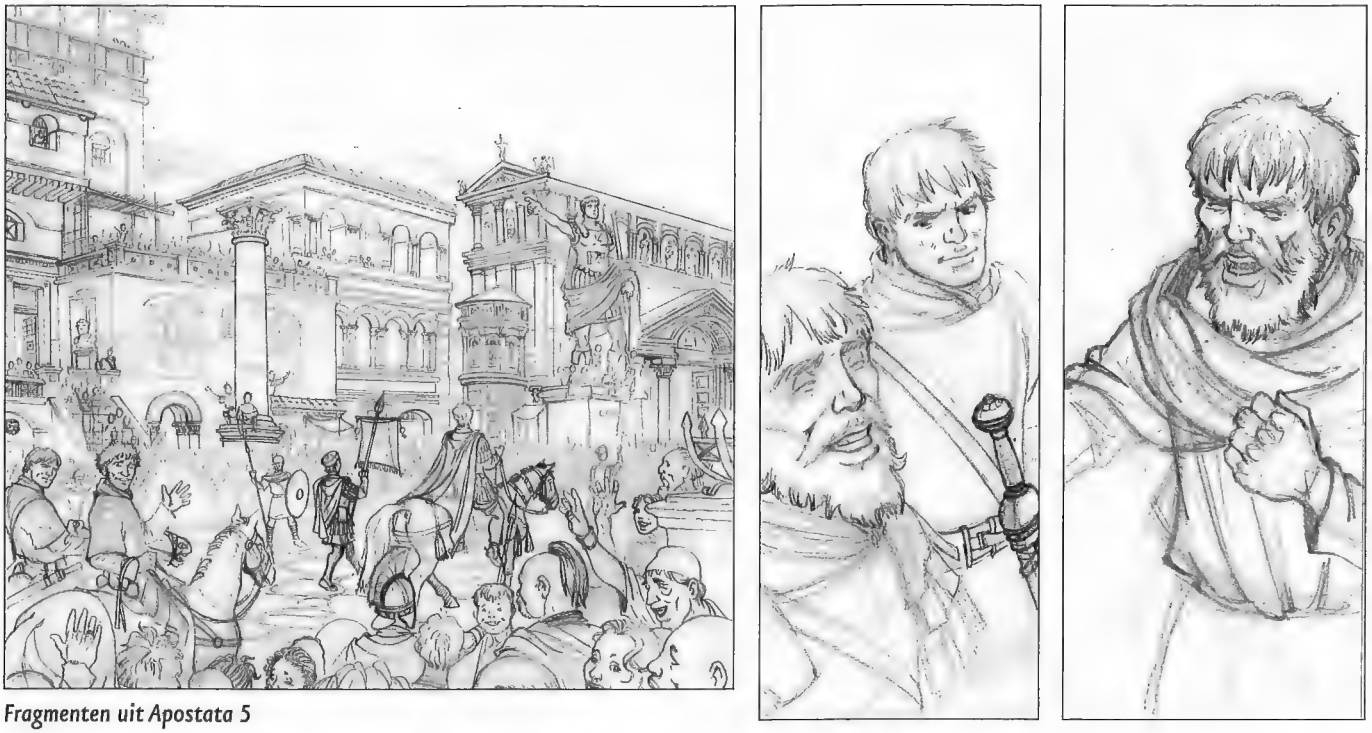

Fragmenten uit Apostata 5

Kijk, een uitgever zou toch oren moeten hebben voor zo'n lekkernijen. Die derde cyclus zal er dus wel komen. En nu gaat *Apostata* ook de Franse markt veroveren?
Wel, die albums zien er prachtig uit. Een iets groter formaat, hardcover en met een ex libris voor elk deel. Ze zijn net verschenen dus ik kan er nog niet veel over vertellen. Als stripauteur kan ik niet veel meer dan afwachten hoe het zal lopen. BD Must, de uitgever, ziet het in elk geval met veel vertrouwen tegemoet.

Wat betekent zo'n Franse vertaling voor je?
Tja, ik ben blij dat de albums er zo prachtig uitzien. En het zou kunnen dat het bepaalde deuren opent. Maar evengoed geraakt men ze aan de straatstenen niet kwijt... Heel die Franse markt en het dogma dat je er als Vlaamse auteur moet doorbreken heeft me eigenlijk nooit echt beziggehouden. Misschien is dat een schromelijk gebrek aan ambitie. Anderzijds is die Franse markt echt niet het beloofde land hoor! Het is daar even grote kommer en kwel als hier. Verkoopcijfers in Frankrijk hebben een historisch dieptepunt bereikt, men probeert liever de oude successen leeg te melken in plaats van te investeren in nieuwe dingen. Ik ben eerder nuchter en afwachtend. We zien wel.

Nuchter en afwachtend. Ben je nu niet te bescheiden, Ken? Met zo'n grote korf tekentalent als jij hebt, kan het niet anders dan dat jij zo werk vindt op de Franstalige markt. Wat houd je tegen om het op die manier te proberen?
Schaamteloze arrogantie en pretentie. Ik heb hier en daar al wel eens voorzichtig gepolst bij enkele Franse uitgevers. Ik krijg te horen dat ze mijn tekenwerk zeer zeker zien zitten... En dus zijn ze in me geïnteresseerd als tekenaar... om gekoppeld te worden aan een Franstalig scenarist. En voorlopig heb ik dus nog steeds de arrogantie om te denken dat ik zelf nog te veel te vertellen heb met *Apostata*. En wat ik tot nog toe kreeg aangeboden van Franse uitgevers was zeker niet beter, integendeel, zelfs... Ja, ik heb de enorme pretentie om te zeggen dat ik liever blijf doorploeteren met *Apostata* dan een zoveelste slappe fantasyreeks te moeten tekenen naar het scenario van een ander! Maar ongetwijfeld komt het moment dat ik me zulk gedrag niet meer ga kunnen veroorloven ...

Ondertussen ben je al volop bezig aan het vijfde album van *Apostata*. Hoe ver ben je al gevorderd?
Ik ben al zover gevorderd dat ik voorbij de kaap van De Zesentwintig ben. De Zesentwintig is de ten huize Broeders legendarische kaap waar ik ten prooi val aan vertwijfeling en wanhoop. Niets lukt dan nog, ik kan niet meer tekenen en alles wat ik al gedaan heb trekt op niets. En alles wat ik nog moet doen ook al niet. En dan beetje bij beetje begint er terug iets te lukken. Dan staan die ogen ineens juist of is het perspectief van de gebouw toch nog in orde gekomen. Na De Zesentwintig gaat het dan terug goed. Momenteel zit ik aan pagina 30. En dan komt De Eenendertig... nee, grapje. (*lacht*)

En kan je al een tipje van de sluier oplichten?
In deel vijf komt het tot de ultieme confrontatie tussen Julianus en Constantius en breekt de strijd om de alleenheerschappij over het Romeinse rijk los. We krijgen Constantinopel te zien, met al haar pracht en praal, waar ik als tekenaar serieus uit mijn pijp moet komen. Het idee achter Apostata was ook altijd van in het begin dat de reeks zachtjes zou beginnen. Ik bedoel daarmee dat het begin redelijk sober en eenvoudig moest zijn om dan, naargelang de reeks vordert, steeds grootser te worden. En moest die derde cyclus er toch komen – koop de albums, lezers! – zal het terug sober en eenvoudig eindigen. Maar de reis tussen die twee punten, jongens... dat zal spektakel geven!

Apostata 4
Paulus Catena
Ken Broeders
Standaard Uitgeverij
9,95 euro

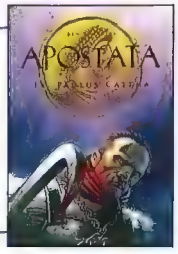

DE LUSTIGE KAPOENTJES

Snnnnnnnnfff! Heerlijk, die frisse herfstlucht!
Kom even buiten, Anissa! Je weet ni wa je mist!
Jawel, hoor! Vrieskou en het risico op een loopneus voor de volgende twee weken.
ENTJES
Ruik je da dan ni?
Wa dan? De geur van schimmel en verrotting? Vergeef me als ik daar ni lyrisch over doe.
Ah, kom op... Je ziet best hoe de natuur zich opmaakt voor de winter. Kijk daar, da roodborstje...
Die heb ik straks ook als ik hier nog lang blijf staan kleumen.
En daar, die schattige eekhoorntjes! Zo cute!
Huh... Wa is da daarboven?
Ganzen! Trekvogels!
Trekvogels?
Ze verzamelen zich en vliegen naar warmere oorden in het zuiden.
Zoals de bejaarden naar Benidorm? Ik begrijp het!
En da daar? Zijn da ook trekvogels?
Nee, Anissa. Da zijn trekpaarden!

53 - BSM 7

STEVEN DUPRÉ - TOM BOUDEN 2012

BS
BRABANTSTRIPNIEUWS

STRIPERFGOED IN VLAANDEREN

of Assepoes op zoek naar haar prins

pagina 74

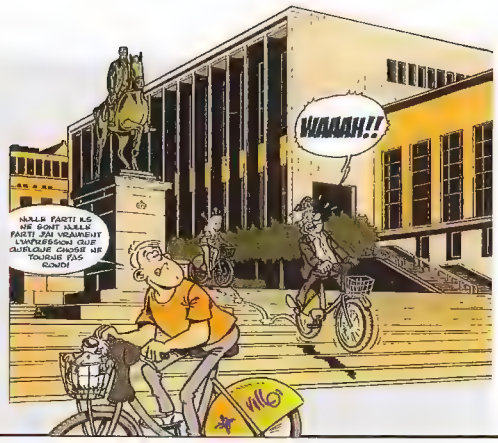

OLALA
EEN NIEUWE P@PER

De cover van deze 20ste P@per is van de Italiaanse striptekenaar Mauro Padovani. Wie de man beter wil leren kennen, kan zich werpen op het interview dat in het alweer uitstekende stripblad wordt gepubliceerd. Een stripblad heeft nu eenmaal veel strips te bieden en dat is ook deze keer weer een waarheid als een koe. Bijdrages zijn er o.a. van Poetzarelli, Pieter Hogenbirk, Jordi Peters, Antoine Broers en Jorg de Vos, Patrick Van Oppen en Ivan Claeys, Gerben Valkema, Bart Proost, Ben Seys, Thijs Hannaart, Ine Haine, ...
Ach kom, teveel om op te noemen. En dus gewoonweg tijd om u nu meteen te reppen naar die P@per en te genieten van de eerste tot de laatste bladzijde. Veel leesplezier wensen wij u daar met veel plezier bij!

OPGELET LIDGELD 2013!

U had het vast al wel gemerkt. Het mooie jaar 2012 kent zijn einde. En dat betekent dat we nu graag een even mooi – of eventueel zelfs mooier – jaar 2013 beginnen. En hoe fijn zou dat niet zijn mocht u dat weerom kunnen doen als lid van Brabant Strip? Daarom is dit de eerste en enige oproep om uw lidgeld te betalen. Neen, we zorgen NIET voor een overschrijvingsformulier! En neen, er is geen prijsverhoging: 25 € voor 5 magazines, P@pers, vakantiealbum, gratis stand op ledendagen, recht op voorintekenen Collectie Fenix. We zetten het graag voor u nog eens graag en in koeien van letters op een rijtje:

Het lidgeld bedraagt 25 euro voor België en Nederland.
Andere landen: prijs op aanvraag.

Betalen kan door overschrijving van 25 euro:
voor België en Nederland op:
IBAN : BE76 0012 9809 2695
BIC : GEBA BE BB
Brabant Strip vzw,
Dewandelaerstraat 8,
1930 Nossegem
met vermelding : lidgeld 2013
Je ontvangt dan ons ledenblad, Brabant Strip Magazine.
In 2013 zijn dat 5 nummers.
Plus:
- **Alle nummers van P@per, die in 2013 verschijnen**
- **Het vakantiealbum 2013**
- **Gratis stand op onze ledendagen (zie agenda).**
- **Recht op voorintekening op onze album-uitgaven (Collectie FENIX).**

We kijken net zoals u naar weerom een perfect Brabant Stripjaar.
En we kunnen u nu al beloven dat het weer de moeite zal zijn!

GEZOCHT

(27/10) Oktaaf Keunink PIJKENS IS TROEF 1959
Brabant strip vakantiealbums:
1 Avonturen van Neus
2 Poppy en Maggy

Brabant strip uitgaven:
10 uitgaven van Kari Lente in SC (alle 10 samen)
+ De kidnappers
bram_aerts@hotmail.com

(30/11) Originele tekeningen, pagina, schilderij door Rosinski.
wesly_lindsy@hotmail.com

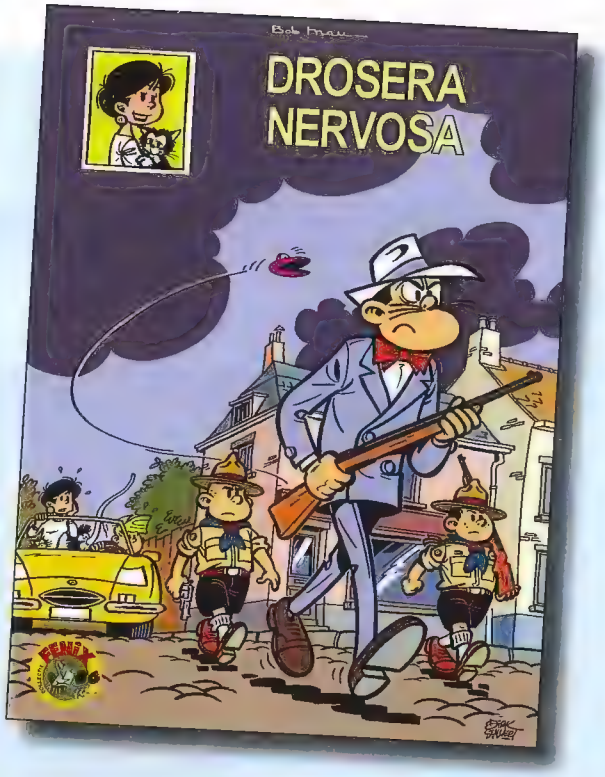

FENIX COLLECTIE 2013: HET TIPJE VAN DE SLUIER

Ook in 2013 zal u kunnen en mogen genieten van kersverse albums in onze Fenix Collectie. Op de planning staan acht albums die uw stripboekkast met open armen zal ontvangen. Zo zullen o.a. Rik, Bob Mau, Jean-Pol en Erik (Jim Lont) het mooie weer mogen maken. En dat is nog niet alles want naar aanleiding van de 100ste verjaardag van Willy Vandersteen brengen we 2 albums in kleur! Alle info over deze toch wel mooie uitgaves en hoe daarvoor in te tekenen zal u kunnen lezen in het eerste magazine van 2013. Ja, wij zien u echt graag!

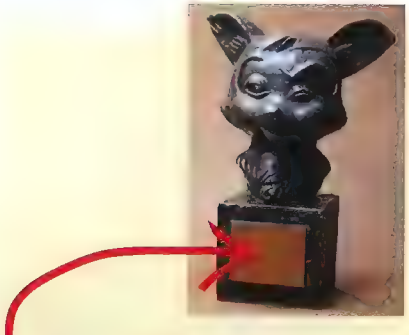

STRIPVOS VOOR KURT MORISSENS

Net voor het in druk gaan van dit magazine kregen we het fijne nieuws te horen dat Kurt Morissens, hoofdredacteur van Brabant Strip Magazine op 15 december de Stripvos voor meest verdienstelijke persoon in de stripwereld in ontvangst mag nemen. Hij treedt hiermee in de voetsporen van Het Belgisch Stripcentrum, Peter Bonte, Het Vlaams Fonds voor de Letteren, Frank Daniels, de Stripspeciaalzaak.be en Patrick Van Gompel. Meer nieuws hierover brengen we u in het volgende nummer.

5000

Wij zetten graag onze medewerkers in de kijker. Dat weet u. Deze keer doen we dat met veel plezier met Johan Van Ransbeeck, notoir Brabant Strip-lid en hoofdredacteur van P@per. Bij stripliefhebbers bekend en geliefd als dédi-jager en met deze hobby heeft hij nu een mijlpaal bereikt, zo vertelde hij op het De Getekende Reep-forum.
"Wat ik niet voor mogelijk achtte, is nu al bereikt: mijn objectief van 5000 verschillende tekenaars/inkleurders (M/V). Enkel de tekeningen tellen mee, niet de tekenaars waarvan ik alleen maar een handtekening van heb. Ik hoor het me nog altijd zeggen jaren geleden in Lys-les-Lannoy : "Mijn doel is 1 000 verschillende personen te hebben." Dat leek toen onmogelijk, en zie nu..."
(bezoek ook zeker zijn website: http://www.jvr.compea.com/)

STRIPERFGOED IN VLAANDEREN

of assepoes op zoek naar haar prins

"Museum". Tekening Joris Snaet

Waarom laat Assepoes zich door haar stiefmoeder

en haar stiefzussen op de kop zitten?

Wordt het geen tijd dat daar verandering komt?

Voor het striperfgoed in Vlaanderen

bestaat er weinig interesse.

DOOR JEF PEETERS

Voor het **gedrukt striperfgoed** is er de Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience (EHC) te Antwerpen die in het kader van een actief collectiebeleid voor Flandrica het verzamelgebied strips in haar opdracht opnam: "Uitgangspunt voor opname in de stripcollectie is de participatie van een Vlaamse (Belgische) [sic] scenarist of tekenaar in een werk. Daarnaast komen ook strips in aanmerking die zich afspelen in onze regio en 'verstripte' Nederlandse letterkunde."[1] Op datum van 28 oktober 2012 werden er 4.609 titelbeschrijvingen in de stripcollectie aangetroffen. Een zoekopdracht in de Anet-catalogus via het publicatietype 'beeldverhaal' leverde 5.083 titels op. Het viel buiten het bestek van deze tekst om de samenstelling en representativiteit van die collectie verder te analyseren. Ook het actief collectiebeleid voor secundaire literatuur bleef uit beeld. Het is beslist lovenswaardig dat één van de erkende erfgoedbibliotheken aandacht schenkt aan de Vlaamse strip. Contacten met de EHC toonden aan dat er luisterbereidheid aanwezig is en dat externe aankoopsuggesties ernstig genomen worden. Het is niet duidelijk waarom de EHC strips koos als verzamelgebied. Allicht omdat strips aansluiten bij de zeer rijke collectie jeugdliteratuur aanwezig in de bibliotheek. Er is eveneens de Koninklijke Bibliotheek. Deze kreeg bij haar oprichting de opdracht Belgicana te bewaren: de in België uitgegeven publicaties, publicaties van Belgen in het buitenland en publicaties betreffende België maar uitgegeven in het buitenland. De wet op het wettelijk depot (1965) stelt haar in staat om o.m. het gedrukte culturele erfgoed van het land te verwerven, te bewaren en te ontsluiten via de Belgische Bibliografie. De bibliografische ontsluiting via de BB is een waardevol en onmisbaar werkinstrument. Bovenstaand leidt tot de vaststelling dat Vlaamse strips in Antwerpen en in Brussel tot het verzamelgebied behoren. De ontsluiting van de Vlaamse strip ligt in de handen van een federale instelling. "In een land zoals België, waar het cultuurbeleid tot de gemeenschapsmateries behoort, ligt een bijkomend depot per gemeenschap voor de hand".[2] Antwerpse beleidsmakers uit de bibliotheekwereld ijverden jarenlang voor een nationale bibliotheek voor Vlaanderen, gevestigd in de metropool.[3] De ambities van de Stadsbibliotheek Antwerpen (SBA) reikten tot in de wolken. Op vraag van het Antwerpse stadsbestuur bogen deskundigen van KPMG zich in 2000-2001 over de positionering van de toenmalige Stadsbibliotheek Antwerpen (in 2008 koos de bibliotheek voor een nieuwe naam: Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience). De rapporten van KPMG stelden toen voor om de SBA te herpositioneren als Vlaamse Erfgoedbibliotheek. Er volgden studieopdrachten, gefinancierd door de Vlaamse Gemeenschap en uitgevoerd door dr. Jeroen Walterus en prof. dr. Ludo Simons.[4] Uiteindelijk resulteerden deze rapporten in een samenwerkingsverband tussen zes representatieve bewaarbibliotheken in Vlaanderen en in de oprichting van de vzw Erfgoedbibliotheek Vlaanderen (2008) en afspraken rond collectiebeleid, behoud en beheer, publiekswerking en wetenschappelijk onderzoek. Een buitenstaander herkent hier een vernuftig compromis om alle belangrijke bewaarbibliotheken hun eigenheid te laten behouden, het gedroomde manna evenwichtig te verdelen, een overlegplatform uit te bouwen en een kennis- en coördinatiecentrum op te richten. Dit centrum heeft haar zetel in de EHC. "Het is wenselijk dat er een wettelijk (decretaal) depot komt van 'Flandrica': publicaties verschenen in het bevoegdheidsgebied van de Vlaamse Gemeenschap en publicaties van Vlamingen verschenen in het buitenland."[5] In pleidooien voor dergelijke bibliotheek werd er o.m. verwezen naar bestaande verwezenlijkingen in Duitsland (Landesbibliotheken), Spanje (Biblioteca de Catalunya), UK (National Library of Scotland, National Library of Wales). De afstanden in België zijn een lachertje in vergelij-

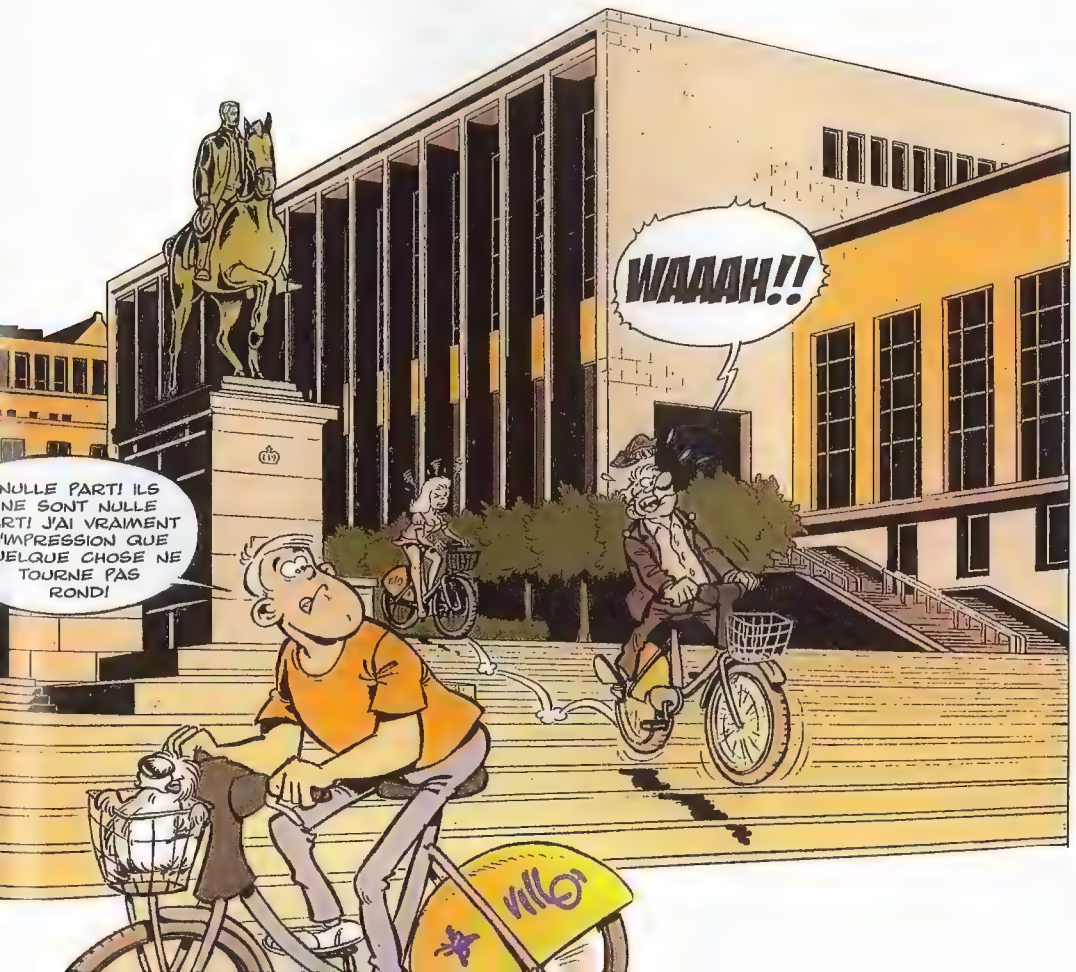

Bij het verstrekken van subsidies door het Fonds voor de Letteren aan stripauteurs kan allicht een methode gevonden worden om tegen gunstige voorwaarden stripplaten en het voorbereidende schetswerk te verwerven.

Brussel KB.
Tekening De Marck & De Wulf

INFORMATIEF TIJDSCHRIFT VAN HET BELGISCH CENTRUM VAN HET BEELDVERHAAL
DRIEMAANDELIJKS - N°24 - DECEMBER 1995
AFGIFTECENTRUM BRUSSEL X - VERT. UITG.: E. RYSSACK - BCB - ZANDSTRAAT 20 - B 1000 BRUSSEL - T.: 02/219.19.80
IMAGO
CINEMA
BD
ANIMATION
THEATRE

Brussel BCB. Tekening Cossu

king met de hierboven geciteerde landen. Amper 45 minuten spoor scheiden Antwerpen van Brussel, 20 minuten scheiden Leuven van Brussel. In deze case liet Vlaanderen duidelijk Brussel los.

Aan deze benadering hangt een aardig prijskaartje: ruimte, verwerving, personeel. De financiële crisis zal aan deze droom wel definitief een einde maken, tenzij de politieke arena er anders zou over beslissen.

In de schaduw van de Koninklijke Bibliotheek bouwt de EHC aan eenzelfde collectie Vlaamse strips. De EHC zou de focus vooral moeten richten op de verwerving van ouder werk, o.m. strips gepubliceerd vóór 1965. En aan oudere stripalbums hangt soms een hoog prijskaartje. Oudere strips kunnen in veelvoud de vraagprijs van eerste drukken van literair werk overstijgen. In de Koninklijke Bibliotheek (KB) zijn strips voor 1965 eerder sporadisch aanwezig. Een snelle zoektocht in de catalogus van de KB en de EHC toont aan dat er te Brussel 565 records 'Marc Sleen' en 2.448 records 'Willy Vandersteen' gevonden worden, in Antwerpen is dat respectievelijk 165 en 1.148 (28 oktober 2012). Deze vergelijking is niet relevant om een waardeoordeel uit te spreken over de belangrijkheid van de huidige collectie strips, wel een aanduiding dat er in Antwerpen nog een lange weg te gaan is. Een (te) korte verkenning maakte duidelijk dat er aandacht en professionalisme aanwezig is in de EHC. Deze stedelijke instelling heeft een actief verzamelbeleid. In het kader van het algemeen aankoopbudget worden nieuwe strips aangekocht, ook vertalingen van Vlaamse strips, strips met (het historische) Antwerpen/Vlaanderen als decor en aldus niet beperkt tot Vlaamse stripauteurs. Ook secundaire literatuur over het medium strip in het algemeen en over de Vlaamse/Belgische strip in het bijzonder behoren tot het verzamelgebied. De bibliotheek schaft zelfs de Vlaamse dialectversies van Kuifje aan. Voor de aanvulling van hiaten rekent de bibliotheek in de eerste plaats op schenkingen. De EHC heeft een stripmuur met een scène uit het door Dick Matena verstripte boek *Kaas* van Willem Elsschot.

In het Brusselse Belgisch Stripcentrum worden eveneens Vlaamse strips bewaard. De albums komen er terecht via schenkingen. Deze tweetalige organisatie is geen overheidsinstelling en is als vzw zeer kwetsbaar voor behoud en continuïteit. Na een eventuele schipbreuk is het onduidelijk waar het patrimonium van de vzw zou terecht komen.

Daarnaast dragen verschillende archieven en bibliotheken zorg voor het gedrukte striperfgoed. O.m. in andere erkende erfgoedbibliotheken en archieven worden kranten en tijdschriften bewaard waarin de Vlaamse strip ontstond en tot ontplooiing kwam. Inventarisatie en lokalisatie van deze periodieken is hier een eerste zorg.

Journalisten, onderzoekers en geïnteresseerden in strips kennen soms de schatkamers waar gedrukt striperfgoed aanwezig is. De universiteitsbibliotheek K.U.Leuven bezit o.m. een rijke verzameling van eerste nummers van tijdschriften in het fonds Vervliet-Henderick.[6] Het KADOC, het Katholiek Documentatie- en Onderzoekscentrum voor Religie, Cultuur en Samenleving,

eveneens in Leuven, bezit talrijke tijdschrifttitels die elders in Vlaanderen ontbreken of onvolledig bewaard worden. Er is de Abdijbibliotheek van Averbode die de historische archieven en het gedrukt erfgoed van de uitgeverijen Altiora en Goede Pers bewaart.

Zorg voor **originele stripplaten** is quasi onbestaand. Er is de Stichting Marc Sleen te Brussel. Een stichting die een archief en museum beheert dat dankzij het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en de tekenaar tot stand kwam (2008). De stichting beschikt over meer dan 15.000 originelen van Sleen. In 2009 werd het museum geopend – een monument voor een striptekenaar – gehuisvest recht tegenover het Belgisch Stripcentrum. Organisatorisch werken de Stichting en het Stripcentrum samen. Beide musea samen vormen de belangrijkste vitrine in ons land voor het Belgische stripverhaal. De erven Hergé kozen voor Louvain-la-Neuve en verzaakten aan de toeristische aantrekkingskracht van de hoofdstad. Het Belgisch Stripcentrum plaatst enkele Vlaamse tekenaars in de vitrine. De meeste aandacht gaat echter uit naar tekenaars van de école franco-belge. Het Stripcentrum is een museum met een vaste tentoonstelling en met wisselende exposities en is een documentatiecentrum over Belgische strips. Hun verzameling stripplaten bestaat hoofdzakelijk uit depotplaatsingen door striptekenaars, meestal Franstalige tekenaars. Slechts enkele honderden platen behoren tot hun patrimonium. In de schoot van het Belgisch Stripcentrum werd een dossier voorbereid om tot de oprichting over te gaan van een fonds, de Fondation Belge de la Bande Dessinée (FBBD).[7] Dit fonds zou voornamelijk oudere striptekenaars – die het financieel niet erg breed hebben – ondersteunen via aankoop van hun stripplaten. Deze platen zouden dan in het Stripcentrum ondergebracht worden. Dit dossier dat blijk geeft van een paternalistische visie ligt al ettelijk jaren te verkommeren. Dit initiatief zou kunnen leiden tot de acquisitie van 'minderwaardig' werk. Waardevolle stripplaten vinden gemakkelijk een weg naar het commerciële circuit. De striptekenaars François Schuiten en Philippe Geluck hebben het probleem van de 'bewaring' van stripplaten na het overlijden van een stripauteur aangekaart bij de toenmalige minister van financiën, Didier Reynders. Schuiten is trouwens één van de weinige auteurs die zijn stripplaten niet verkoopt. Hij verkiest een andere oplossing boven deze aangeboden door de FBBD. Schuiten dacht in de richting van 'une défiscalisation'.[8] Voorlopig heerst hier eveneens een oorverdovende stilte. In Frankrijk is dit redelijk goed geregeld. Het mechanisme van 'la dation' (wet van 1968) stelt erfgenamen in staat om de successierechten te betalen door inbreng van kunstwerken. Tijdens een periode van 40 jaar werden er meer dan 10.000 belangrijke kunstwerken – o.m. stripplaten – verworven door de Franse overheid. Successierechten zijn in België ondertussen een gemeenschapsmaterie geworden. Heffingen op nalatenschappen laten vereffenen door schenking van stripplaten en tekeningen kan trouwens uitmonden in een oeverloos administratief kluwen. Worden er alleen topstukken aanvaard? Anderzijds kan cultureel erfgoed niet beperkt worden tot topstukken. Het is niet bekend hoeveel platen er van Vlaamse tekenaars bewaard worden in het Belgisch Stripcentrum. Het is eveneens niet bekend of er andere instellingen bestaan die originele stripplaten bewaren. In de collectie moderne kunst van de Belfius bank zouden er zich enkele stripplaten bevinden. Het is niet uitgesloten dat er werk aanwezig is van striptekenaars in musea voor schone kunsten. Striptekenaars zijn tenslotte beeldende kunstenaars. In ieder geval is het te laat om historische stripplaten te verzamelen.[9] Alle belangrijke stripplaten bevinden zich in verzamelingen van stripliefhebbers in binnen- en buitenland en vooral in de portefeuille van beleggers. Een onderzoek naar nog levende archiefvormers (hedendaagse auteurs en nazaten van striptekenaars) zou soelaas kunnen brengen. Er zijn misschien eenvoudige manieren om een representatief archief van stripplaten van hedendaagse auteurs aan te leggen: door aankoop van platen tijdens de levensloop van tekenaars. Bij het verstrekken van subsidies door het Vlaams Fonds voor de Letteren (VFL) aan stripauteurs kan allicht een methode gevonden worden om tegen gunstige voorwaarden stripplaten en het voorbereidende schetswerk te verwerven. Een opdracht voor Kunsten en Erfgoed? Hier rijst de vraag: welke bewaarinstelling zou dan de verantwoordelijkheid moeten opnemen om de verzameling te bewaren en te ontsluiten. Een poging ondernomen om topstukken in kaart te brengen strandde. Een stripdeskundige – Pascal Lefèvre werd aangezocht om een inschatting te maken bij stripverzamelaars. Een muur van wantrouwen – o.m. t.a.v. de fiscus – kelderde het initiatief.

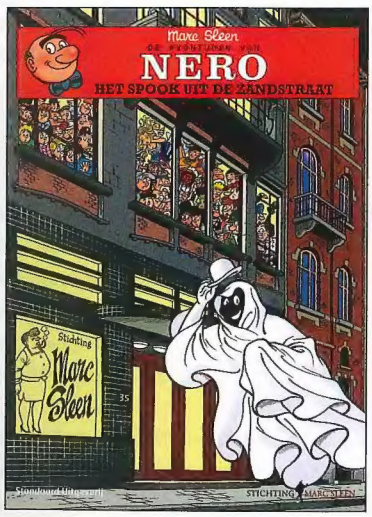

Over de bewaring, zorg en ontsluiting van **archivalia** is weinig bekend. De stripverzamelaars en de striporganisaties zijn hier de ultieme archiefvormers. Tot op heden was het onduidelijk hoe het AMVC-Letterenhuis te Antwerpen omgaat met striptekenaars en hun werk. Het Letterenhuis heeft de zorg voor het literaire erfgoed in Vlaanderen als missie en is sinds januari 2004 door de overheid erkend als het literaire archief van en voor Vlaanderen: "Als literair archiefcentrum voor Vlaanderen verzamelt, bewaart en ontsluit het Letterenhuis het archivalische en documentair erfgoed van en over alle actoren in het literaire veld".[10] Tentoonstellingen, publicaties, acties, wijzen echter duidelijk in één richting, namelijk in deze van het literaire leven in Vlaanderen. In de jaren zestig was er een actief beleid bij het verzamelen van archivalia van cineasten, musici en componisten, theaterkunstenaars, kortom van kunstenaars van allerlei pluimage. Het begrip 'literatuur' kan eng of ruim opgevat worden. Behoren liedteksten, columns, scenario's voor televisiefictie, strips, e.a. tot de ruime benadering? Er is de vaststelling dat strips tot het domein van het VFL behoren. Steekproeven in de databank Agrippa van het Letterenhuis wezen duidelijk in de richting van lacunes. Van Bob De Moor zijn er knipsels, documenten en 2 affiches in het archief aanwezig, van Vandersteen zijn er knipsels, documenten, opnamen, foto's, 4 affiches en 1 onooglijk schetsje. Van Pieter De Poortere, Brecht Evens en Philip Paquet zijn er alleen affiches in het archief. Van Kristof Spaey, Olivier Schrauwen, Dirk Stallaert, geen spoor. Van Renaat Demoen, Ever Meulen en Merho zijn er alleen affiches bewaard.

Het dossier Karel Verschuere bevat één originele tekening. Kortom voorlopig worden er weinig belangrijke archiefstukken bewaard over de auteurs van de Negende Kunst.
Uit het verslag over het project 'Lolita' van het Letterenhuis, project om het literair-erfgoedveld in kaart te brengen en gepubliceerd in *Meta*[11], bleek dat de onderzoekers ook de nazaten van Willy Vandersteen betrokken. In een publicatie over erfgoed schreef Leen Van Dijck, hoofdconservator van het AMVC-Letterenhuis: "Het verzamelgebied vernauwt zich weliswaar tot het domein van de letteren van 1780 tot heden [...]", en ook: "En het nieuwe collectieprofiel betekent ook dat theaterarchieven of muziekarchieven, Vlaams cultureel erfgoed dat vroeger door het AMVC werd verzameld, nu ergens elders onderdak zullen moeten vinden".[12] Een vraag om verduidelijking van het beleid op het gebied van strips resulteerde in een bevestiging door de hoofdconservator: "Het Letterenhuis is zeker ook geïnteresseerd in de archieven van Vlaamse stripauteurs en illustratoren in casu de persoonlijke en zakelijke correspondentie, foto's, aantekeningen, agenda's en dagboeken, schetsboekjes [...]".[13]
Waar komen handschriften, scenario's, brieven, affiches, documenten, portretten en foto's van Vlaamse striptekenaars vandaag terecht? In de besloten wereld van de stripverzamelaar, of op openbare veilingen die leiden naar nieuwe verzamelaars. Stripverzamelingen zijn het slachtoffer van commerciële aan-

De Vlaamse strip is geen randverschijnsel in de maatschappij. Het is een gegeven met een belangrijk economisch gewicht en is een belangrijke culturele speler met een lange en boeiende geschiedenis.

trekkingskracht en dit door de (te) hoge prijzen voor stripplaten en stripprularia. Archieven van striptekenaars worden soms versnipperd verspreid. Het gebeurt dat belangrijke archieven of documenten uit onwetendheid op het containerpark terecht komen. En wat met de archieven van uitgevers, verenigingen, striptijdschriften?

Tot besluit kan vermeld worden dat er zorg aanwezig is voor het **gedrukte striperfgoed**. Het EHC voert een actief acquisitiebeleid betreffende strips en rekent op schenkingen om hiaten in de verzameling op te vullen. Vanuit de overheid is er geen beleid wat betreft **stripplaten**. De toenemende commercialisering verziekt de markt. De Vlaamse strip is geen randverschijnsel in de maatschappij. Het is een gegeven met een belangrijk economisch gewicht – strips zouden goed zijn voor de helft van de omzet van de Vlaamse boekenmarkt – en is een belangrijke culturele speler met een lange en boeiende geschiedenis. De Vlaamse overheid pronkt ook graag met de Vlaamse strip in het buitenland. Dit is geen pleidooi om een museum van de Vlaamse strip op het getouw te zetten. Dit is utopisch en financieel onhaalbaar. Wel een pleidooi om selectief en slim stripplaten te

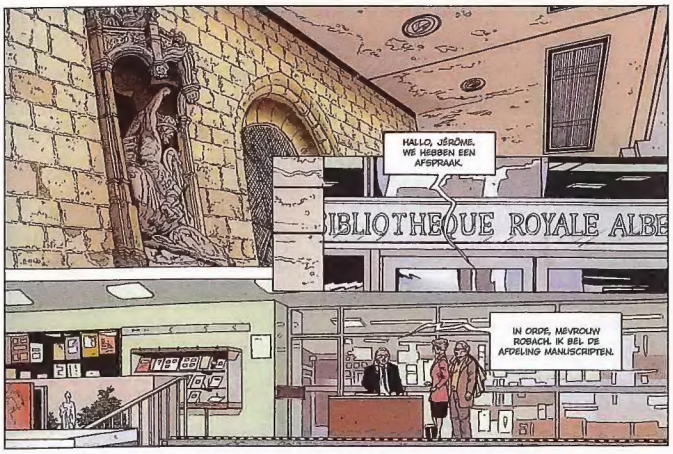

Brussel KB. Tekening Ersel

verwerven. Sommige overheidsorganisaties – o.m. provinciebesturen – kopen kunstwerken als ondersteuning van artiesten. Misschien kan dit navolging krijgen voor striptekenaars? Het Letterenhuis is duidelijk geïnteresseerd in de **archieven** van Vlaamse striptekenaars. Dit is een pleidooi om archiefvormers van strips – hoofdzakelijk striptekenaars, maar niet uitsluitend – te lokaliseren, te sensibiliseren, en de zorg voor bewaring te promoten. Een aanpak in de luwte is de enige haalbare aanpak. In het wereldje van de strip zijn sommige ego's wel erg groot. Voorzichtig laveren is de boodschap.
Voor een werkgroep opgericht in de schoot van erfgoedorganisaties en in nauwe samenwerking met stripdeskundigen en actoren uit de stripwereld – tekenaars, scenaristen, uitgevers, e.a. – ligt een boeiende verkenning voor de boeg.
Kan FARO, het Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed, hier een rol vervullen? Wie past Assepoes het schoentje aan?

1. Bron: www.consciencebibliotheek.be (geraadpleegd op 9 november 2012).
2. Ludo Simons, *Bewaarbibliotheken in Vlaanderen: ideeën voor een beleid*, *Bibliotheek- & archiefgids*, 81(2005)6, p. 9.
3. Ludo Simons, *Een nationale bibliotheek voor Vlaanderen*, Vlaamse Vereniging voor Bibliotheek-, Archief- en Documentatiewezen, 1984, *Bibliotheekkunde*, 35.
4. Jeroen Walterus, *Bewaar(de) bibliotheken in Vlaanderen*, 2003. Zie ook (3).
5. Zie (2), p. 8.
6. Een recente studie – *Het mannekensblad*, 2012 – kon slechts tot stand komen door de aanwezigheid van eerste nummers van jeugdtijdschriften in de collectie van de UB Leuven.
7. Bron: Pascal Lefèvre en Morgan Di Salvia, *Strip en illustratie in België, een stand van zaken en de sociaaleconomische situatie van de sector*, SMartbe, 2010.
8. Interview met François Schuiten: "Si la Belgique ne prend pas en compte la question du patrimoine des auteurs de BD, il faudra se tourner vers la France". www.actuabd.com, 2010.
9. Hoe dan ook, van een aantal belangrijke auteurs zoals Willy Vandersteen is het belangrijkste werk ondertussen bij privéverzamelaars beland. Niet alleen de auteurs zelf verkopen originelen (vaak in het zwart), maar vaak bieden ook erfgenamen op veilingen materiaal aan. Zie (7) p. 47.
10. Bron: www.letterenhuis.be
11. Julie Hendrickx, *"Stof is er om te doen opwaaien"*, interview. *Meta*, 2011, nr. 2, p. 14-19.
12. Paul Depondt, *Met nieuwsgierige blik, collectievorming & aankoopbeleid in Vlaanderen*, ASP Editions, 2010.
13. Mail van Leen Van Dijck, 8 november 2012, gericht aan de auteur van deze bijdrage.

BS AGENDA

Organisatoren kunnen info sturen via e-mail naar:

johan.van.ransbeeck@telenet.be.
De agenda wordt afgesloten op de 1ste van iedere maand.

Meer up-to-date info over beurzen vindt u op www.brabantstrip.be.

13 januari
Mechelen
Strip-platen-Cd-DVD-beurs
In Minderbroedersgang 5
van 10u00 tot 17u00.
Info: dewever34@hotmail.com
of 0032 496.43.63.67

31 januari tot 3 februari
Angoulême
40ste Festival International de la BD
Met tal van signeersessies,
tentoonstellingen
Info: www.bdangouleme.com

2 februari
Seraing
20ste Festival International de la BD
In Campus 2000, rue Montesquieu 6,
Jemeppe van 10u00 tot 18u00
Met signeersessies van Alain Audry, Marc Bourgne, Serge Carrere, Jacques Denoel, Lucien Rollin, Dan,...
Info: GUGLIELMO +32(0)4.337.62.44/
+32(0)495.78.14.12 of cancan@skynet.be

3 februari
Braine-le-Comte
Festival Kazebul
In l'Institut Notre Dame de Bonne Espérance, rue des Postes 101
van 14u00 tot 18u00
Met signeersessies van Benjamin Benéteau, Migual Diza, Carine De Brab, Philippe Tome, Peral,...
Info : http://kazebul.be/

10 februari BS
Lichtervelde
Ledendag Brabant Strip
Meer info op brabantstrip.be

24 februari BS
Leuven
16de Leuvense stripbeurs
In Redingenhof, Redingenstraat 90
van 10u00 tot 16u00
Bereikbaar met bus 7 of 8,
halte Redingenhof
Info : hendrickxjeanpierre@skynet.be

24 februari
Putte
Strip-platen-Cd-DVD-beurs
In Mechelbaan 446 van 09u00 tot 17u00
Info : 0032 495 12 03 72

9 en 10 maart
Gorinchem
www.destripdagen.nl

16 en 17 maart BS
Wilrijk
25ste Wilrijkse stripdagen
In Valaarhof, Letterkundestraat 135
van 10u00 tot 17u00
Met tal van signeersessies
Info : www.vlaamsstripcentrum.be

24 maart BS
Geraardsbergen
2de stripfestival
In JC De Spiraal, Zakkaai 29
van 10u00 tot 18u00
Met signeersessie van Marijn De Valck, Christophe Simon, Renaud, Ersel, Olivier Pâques, Ingrid De Vuyst, Andrei Arinouchkine, François Corteggiani,...
Info: www.bloggen.be/geraardsbergen-stripfestival_2012

6 en 7 april
Betuwse Stripbeurs
Meer info: www.betuwsestripbeurs.nl

5 mei BS
Knokke-Heist
10de Stripfestival
Meer info:
www.stripfestivalknokkeheist.be

24 en 25 augustus BS
Valkenswaard
Brabants Stripspektakel
Meer info: www.stripspektakel.nl

catawiki

catawiki.nl
catawiki.be

Nu 2 avonden
Wekelijkse stripveiling!

- Bieden vanaf **vrijdag**.
- Kavels lopen op twee avonden af: **maandag en woensdag** vanaf 20:00 uur.
- Aanbod van **professionele en particuliere** aanbieders.

Opbrengst € 1.950

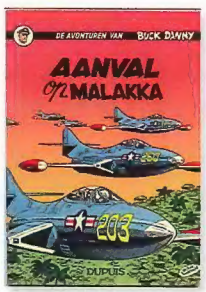

Opbrengst € 500

Opbrengst € 750

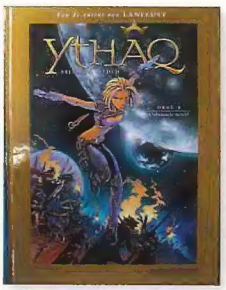

Opbrengst € 220

Opbrengst € 420

catawiki.nl/stripveiling

Zelf verkopen op de veiling?
Kijk voor uitleg op catawiki.nl/stripveiling/verkopen

Bekijk ook onze
Stripdagaanbieding

- Strips, zeefdrukken, beelden, etc.
- Kortingen van 50% of meer.
- Elke dag een unieke aanbieding!

catawiki.nl/dagaanbieding

's Werelds grootste catalogus & marktplaats voor verzamelaars